

ЊЯХАЙ ЖЫВЕ 59-я ГАДАВІНА ВЯЛІКАЙ
КАСТРЫЧНІЦКАЙ САЦЫЯЛІСТЫЧНАЙ РЭВАЛЮЦЫІ!

ПРАЛЕТАРЫІ УСІХ КРАІН, ЯДНАЙЦЕСЯ!

Літаратура і Мастацтва

ВЫДАЕЦА
3 1932 г.

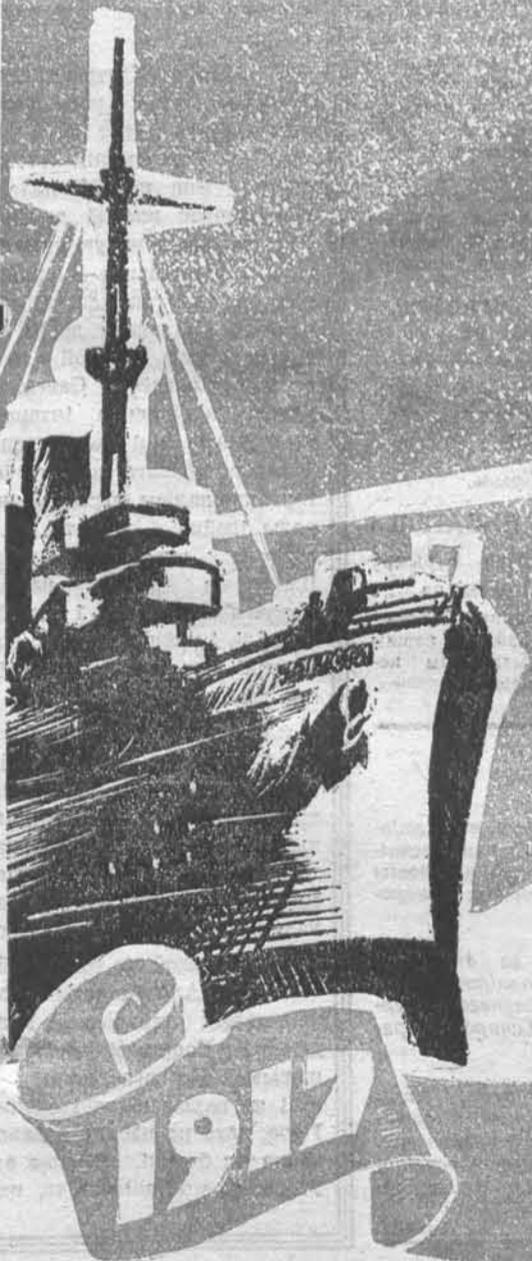
ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАУЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННІКАУ БССР

№ 45 (2831)

Пятніца, 5 лістапада 1976 г.

Цана 8 кап.

СЛАВА
КПСС!

Нас Ленін,
Да шчасця пазваўшы,
Вядзе клапатліва ўвесь час.
Жыве ён
У партыі нашай,
Яна ж неўміручая ў нас.

Вяршыні
Прырода стварыла
Праз год міліёны сама.
Ды велічы гэткай і сілы,
Як партыя наша, — няма!

І гэту
Бязмежную веру
Заўсёды мы ў сэрцах нясе́м.
Мы з Леніным крочым наперад!
Мы з партыяй нашай ідзём!

Пятрусь БРОўКА.

АДКАЗНАСЦЬ МАСТАКА

Усе мы жывём уражаннем ад гістарычных падзей — Пленума ЦК КПСС і сесіі Вярхоўнага Савета СССР. Абдумваем, аналізуем зробленае, правярваем свае планы на заўтра.

Леанід Ільч Брэжнеў у прамове на Пленуме шмат увагі ўдзяліў капітальнаму будаўніцтву. Я працую ў мастацтвах; ды мяне вельмі зацікавіла гэта праблема, бо яна заўсёды надзейная і датычыць усяго нашага грамадства. Зразумела, літаратура і мастацтва могуць і павінны ўдзельнічаць сваімі сродкамі ў арганізацыі поспеху ў гэтай галіне.

Мне прыгадваецца спектакль «Працікол аднаго пасяджэння», дзе я іграю ролю сакратара парткома Саламахіна. Хіба не пра гэтыя праблемы гаворыць тэатр і тым хвалою сённяшняга глядача, асабліва тых, хто займаецца будаўніцтвам, вырашае складаныя пытанні вытворчасці ў суладдзі з маральна-этычнымі пытаннямі выхавання людзей у духу камуністычных адносін да сваіх абавязкаў. Цалкам падзяляю думку драматурга А. Гельмана аб тым, што ў апошні час назіраецца паўза ў асветленні нашымі драматургамі вытворчай тэмы. Такое становішча і ў тэатрах нашай рэспублікі. Перачытаеш дакументы Пленума ЦК КПСС і сесіі Вярхоўнага Савета СССР і адчуваеш, як недавальна, што мы не маем сваіх п'ес і сцэнарыяў аб рабочым класе, інжынерна-тэхнічным персанале, аб тых, хто знаходзіцца на пярэднім рубяжы навукова-тэхнічнай рэвалюцыі. Тэатры карыстаюцца перакладнымі творамі (тыя ж «Сталевары» або «Працікол аднаго пасяджэння»). А хіба няма магчымасці мабілізаваць пісьменнікаў рэспублікі на стварэнне п'ес і сцэнарыяў на матэрыяле буйных прадпрыемстваў і сельскіх гаспадарак Беларусі? Зрабіць гэта — абавязак калектываў тэатра і кінастудыі. Камуністычная партыя заўсёды нацэлявае творчых работнікаў на тое, каб яны глыбока адлюстравалі сацыяльны працэс развіцця грамадства, адгукліся на падзеі, што адбываюцца ў самой рэчаіснасці. Так было і ў дваццатыя, і ў саракавыя гады... Ды і поспехі сцэны і экрану ў дзевятай п'яцігодцы былі звязаны з выхадам мастацтва на пярэдні край барацьбы за ажыццяўленне палітыкі партыі.

Мой творчы лёс склаўся так, што мне даводзіцца выступаць на сцэне і здымацца ў кіно. Дыяпазон даволі шырокі. Побач з гісторыка-рэвалюцыйнай стужкай «Вечны покліч» (студыя «Масфільм»), дзе я выконваю ролю адказнага партыйнага работніка Субоціна, хачу назваць спектакль «Удзвін дом», што рытуецца да пастаноўкі ў купалаўцаў — тут мне даручана роля старшыні калгаса Сцяпана Мацвеевіча. Паглыбляешся ў кола інтэрэсаў, якімі жывуць рэальныя прататыпы гэтых вобразаў, і хочацца, каб глядач павярнуў у праўду тваіх герояў, людзей высокай грамадзянскай энергіі.

Пасля спектакляў, пасля здымкаў часта адчуваеш нейкую незадаволенасць. Хочацца зрабіць штосьці маштабнае, важнае, значнае, а матэрыял, як кажучы, пад рукамі ёсць не заўсёды... Магчыма, вінаваты ў гэтым не толькі пісьменнікі. Дык давайце аб'яднаем намаганні і зварухнем з месца праблемы «аўтар і тэатр», «пісьменнік і кіно!»

Указанні таварыша Л. І. Брэжнева аб напрамку развіцця нашага грамадства адкрываюць нам, работнікам тэатра і кіно, шырокую прастору дзейнасці, натхняюць на новыя здзяйсненні.

Мікалай ЯРОМЕНКА,
народны артыст БССР,
член Мінскага гаркома КПБ.

У рэспубліцы пачаўся паказ фільмаў, прысвечаных Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі. Яго праграму адкрывае новая каляровая мастацкая кінааповесць «Давер'е», створаная разам саветкімі і фінскімі кінематографістамі. Сюжэт карціны замкнуты рамкамі аднаго дня — 31 снежня 1917 года. У гэты гістарычны дзень Саўнарком вынес рашэнне, па якому прадстаўнікі Фінляндскіх атрымалі з рук У. І. Леніна акт аб дзяржаўнай незалежнасці.

У ролі У. І. Леніна зняўся народны артыст СССР К. Лаўроў. Ён паказвае Уладзіміра Ільча перш за ўсё як геніяльнага палітычнага дзеяча, як выдатнага правадніка партыі і кіраўніка дзяржавы, мудрага філосафа і празорлівага стратэга. Прастата, сціпласць, ін-

ВЯЛІКАМУ КАСТРЫЧНІКУ ПРЫСВЯЧАЕЦА

тэлігентнасць, высокая прынцыповасць, якія заўсёды вызначалі Ільча, перададзены акцёрам з падкупляючай натуральнасцю і шчырасцю.

Новая кінастужка «Перамога», знятая на студыі «Масфільм», уваскрашае падзеі апошняга дзянінскага наступлення ў 1919 годзе. Ранены камандзір Чырвонай Арміі Якаў Спірыдонаў трапляе ў белавардзейскі палон. Яго дапытвае белы афіцэр Георгій Макашоў. Ідэалагічная

спрэчка Спірыдонава і Макашова і складае аснову фільма, яго ўнутраны рух.

Украінскія кінематографісты выносяць на суд глядачоў мастацкую карціну «Там, удалечыні за ракой». Яна таксама аб грамадзянскай вайне, аб барацьбе сельскіх камуністаў за новае, светлае жыццё.

Зноў выпускаюцца на экраны мастацкія фільмы «Ленін у Кастрычніку», «Чалавек з ружом», «Красная плочча», «Шостае ліпеня», «Ленін у Поль-

шчы», «Мы з Кранштата», «Бура над Азіяй», «Крушэнне імперыі», «26 бакінскіх камісараў», «Апавяданні аб Леніне» і многія іншыя.

Дэманструюцца таксама дакументальныя стужкі «Жывы Ленін», «Па ленінскіх мясцінах», «Ленін, Апошняе падполле», «Жывое сэрца Ільча», «Служу рэвалюцыі», «Партыйны кур'ер», «У гады выпрабаванняў», «У. І. Ленін у Самары», «Адзін дзень з неўміручасці», «З'езд стваральнікаў», «Камуністы» і іншыя.

Усюды арганізаваны выставкі, прысвечаныя Вялікаму Кастрычніку, жыццю і рэвалюцыйнай дзейнасці У. І. Леніна, праводзяцца сустрэчы глядачоў са старымі бальшавікамі, удзельнікамі Кастрычніцкай рэвалюцыі і грамадзянскай вайны.

(БЕЛТА).

У САЮЗЕ ПІСЬМЕНІКАУ БССР

Адлюстраванне велічных дасягненняў Саветскай краіны, гераічнай працы рабочых, сялян, інтэлігенцыі ў барацьбе за выкананне рашэнняў XXV з'езда КПСС, патрыятызму нашых сучаснікаў, іх высокіх маральных якасцей — усё гэта стала галоўным у творчасці беларускіх пісьменнікаў. Таму вельмі важна, каб новыя творы своечасова прыходзілі да чытачоў.

Аб гэтым ішла зацікаўленая, прынцыповая гаворка на чарговым пасяджэнні прэзідыума праўлення Саюза пісьменнікаў БССР сумесна з кіруючымі работнікамі Дзяржкамвыда і выдавецтваў рэспублікі.

Уступнае слова зрабіў першы сакратар праўлення СП БССР, народны пісьменнік Беларусі І. Шамякін.

З дакладам «Аб далейшым паліпшэнні выдання мастац-

З ДУМКАЙ ПРА ЗАЎТРАШНІ ДЗЕНЬ

кай літаратуры ў новай п'яцігодцы» выступіў старшыня Дзяржкамвыда БССР М. І. Дзялец. Докладчык адзначыў, што за мінулыя п'яцігодку выдавецтвамі рэспублікі выпушчана ў свет звыш тысячы назваў мастацкіх твораў агульным тыражом 38 мільёнаў экзэмпляраў. Яшчэ большыя задачы стаяць цяпер. Ён раскажаў аб тых канкрэтных захадах, якія прымае Дзяржкамвыд БССР для далейшага паліпшэння ўсёй справы выпуску мастацкай літаратуры ў рэспубліцы.

З садакладам выступіў сакратар праўлення СП БССР І. Чыгрынаў. Ён гаварыў пра павышэнне адказнасці творчых секцый, выдаўцоў і саміх аўтараў за першыя кілі маладых, аб фундаментальным выданні лепшых узораў беларускай літаратуры, аб грунтоўных манаграфіях пра творчасць лепшых пісьмен-

каў рэспублікі. І. Чыгрынаў выказаў шэраг слушных прапановаў аб выданні кніг мастацкага нарыса і пісьменніцкай публіцыстыкі, аб паліпшэнні мастацкага перакладу.

У спрэчках прынялі ўдзел пісьменнікі І. Навуменка, А. Асіпенка, В. Мыслівец, С. Шушкевіч, М. Лужанін, В. Вітка, Я. Семяжон, дырэктар выдавецтва «Народная асвета» Ул. Ляпешкін, галоўны рэдактар выдавецтва «Мастацкая літаратура» А. Марціновіч, сакратар праўлення СП БССР Б. Сачанка.

Вынікі размовы падвёў першы сакратар праўлення СП БССР І. Шамякін.

На прэзідыуме заслухана інфармацыя сакратара праўлення СП БССР А. Вярцінскага аб мерапрыемствах, звязаных са знаходжаннем у верасні дэлегацыі Саюза пісьменнікаў Балгарыі ў Бе-

ларусі і аб выніках правядзення Дзён польскай літаратуры ў БССР.

Адобраны прапановы сакратарыята аб ушанаванні памяці лаўрэата Ленінскай прэміі, народнага пісьменніка БССР І. Мележа. Даручана камісіі па літаратурнай спадчыне правесці работу па збору новых матэрыялаў аб жыцці і літаратурнай дзейнасці пісьменніка.

Адказным сакратаром праўлення Саюза пісьменнікаў БССР зацверджаны Ул. Ліпскі.

ШКОЛА ПАТРЫЯТЫЧНАГА ВЫХАВАННЯ

БРЭСТ, 3. (БЕЛТА). Сёння тут адбылася навукова-практычная канферэнцыя, прысвечаная 20-годдзю музея мемарыяльнага комплексу «Брэсцкая крэпасць-герой». У яе рабоце ўдзельнічалі былыя байцы легендарнага гарнізона цытадэлі, вучоныя, краязнаўцы, прадстаўнікі грамадскасці.

Мемарыяльны комплекс стаў усесаюзнай школай патрыятычнага і інтэрнацыянальнага выхавання. За 20 гадоў тут пабыла каля дзевяці мільёнаў чалавек.

На тэрыторыі крэпасці праводзяцца масавыя мерапрыемствы. Тут ва ўрачыстай абстаноўцы ўручаюцца камсамольскія білеты, наладжваюцца піянерскія зборы, тэматычныя вечары і ранішнікі. З рук ветэранаў маладыя рабочыя, калгаснікі атрымліваюць пуцёўкі ў праўдзанае жыццё. Воіны Саветскай Арміі на плошчы цырыманіялаў прымаюць прысягу на вернасць Айчыне.

Навуковыя супрацоўнікі музея вядуць вялікую лекцыйную прапаганду.

У ГАСЦЯХ У ЛАЎРЭАТАЎ КАМСАМОЛА

У ДOME літаратара адбылася сустрэча студэнтаў Мінскага інстытута культуры з лаўрэатамі прэміі Ленінскага камсамола Беларусі. На вечары, які вёў А. Асіпенка, выступілі паэты Р. Барадуйн, А. Грачаніцкая, В. Зуднак, празаік І. Навуменка, скульптар А. Анікейчык, кампазітары Г. Ваенер і І. Лучанок. Салісты Белдзяржфілармоніі і опернага тэатра выканалі творы лаўрэатаў.

В. МАСЛОУСКИ,
выкладчык Мінскага
інстытута культуры.

АБМЕРКАВАННЕ ТВОРЧАСЦІ МАЛАДЫХ

Гэта стала ўжо добрай традыцыяй. На пасяджэнні абласнога літаратурнага аб'яднання выклікаюцца паэты і прозаікі, якія жывуць на Віцебшчыне. Сёлета тут ужо абмяркоўваліся творы літаратараў з Глыбокага (А. Салтук, М. Губернатар, А. Баравік, С. Лось), з Оршы (А. Прохараў, А. Махнач, В. Гуціноў, Ф. Кулакоў, Г. Казак, В. Дзмітрыеў). Апошняе пасяджэнне было прысвечана літаратарам з Полацка. Удзельнікі яго абмеркавалі доклад стар-

шыні абласнога літаб'яднання паэта Д. Сімановіча «Пастанова ЦК КПСС «Аб рабоце з творчай моладдзю» і задачы літаратараў Віцебшчыны». Аб творчай моладзі Полацка раскажаў І. Стадольнік. Прагучалі новыя вершы Н. Гальпяровіча, В. Чарняковай, А. Раткевіча, гумарэскі І. Стадольніка. У абмеркаванні твораў палачан прынялі ўдзел Д. Сімановіч, Ф. Бабарыка, А. Каналелька, Ул. Палковіч, Ул. Немізанскі.

Эд. СКАЛОУСКИ.

У МАСКОУСКИХ ВИДАВЕЦТВАХ

«МОЛОДАЯ ГВАРДИЯ»

Зборнік прозы А. Жука «Снег под солнцем» папоўніў серыю «Молодые голоса». У кнігу, якая перакладзена І. Сяргеевай, увайшла апавяданні аўтара, а таксама аповесці «Такая осень» і «Чугун». Пасляслоўе «Добрага шля-

ху» напісаў Я. Брыль.

«СОВЕТСКИЙ ПИСАТЕЛЬ»

Усесаюзны чытач атрымаў магчымасць пазнаёміцца з творчасцю В. Патавай. У зборнік «Крыло» увайшлі вершы паэтэсы ў аўтарызаваным перакладзе С. Кузняцовай.

ВІНШУЕМ!

Указам Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР за шматгадовую актыўную работу ў саветкім друку і ў сувязі з п'яцідзясяцігоддзем з дня нараджэння рэдактар камянецкай раённай газеты «Ленінец» **ЕФІМОВІЧ** Уладзімір Іванавіч узнагароджан ганаровай граматай Вярхоўнага Савета Беларускай ССР.

Указам Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР за актыўную навукова-педагагічную дзейнасць і ў сувязі з п'яцідзясяцігоддзем з дня нараджэння рэктар Гомельскага дзяржаўнага ўніверсітэта **БОКУЦЬ** Барыс Васільевіч узнагароджан ганаровай граматай Вярхоўнага Савета Беларускай ССР.

Акцёр Гомельскага абласнога драматычнага тэатра, заслужаны артыст БССР **Мікалай Іванавіч МАЛІНОУСКИ** ў сувязі з шасцідзясяцігоддзем з дня нараджэння ўзнагароджаны ганаровай граматай Вярхоўнага Савета Беларускай ССР за заслугі ў развіцці саветскага тэатральнага мастацтва і актыўны ўдзел у грамадскім жыцці.

З УСІХ ДАТ, пазначаных чырвоным колерам у нашым лэндары, Кастрычніку выйдзе першае месца. З яго ўсё пачыналася, пачынаецца і будзе пачынацца. Гэта дата — найвялікшая ў нашым стагоддзі. І не толькі ў нашым. Чым больш аддаляецца час ад семнацатага года, тым большае значэнне набывае Кастрычнік, тым большае ўздзеянне яго на пераўтварэнне жыцця народаў і краін.

Вялікая Кастрычніцкая сацыялістычная рэвалюцыя перавярнула свет у самым лепшым разуменні гэтага слова. Яна перайначыла і перайначвае жыццё людзей. Яна стварыла новую грамадскую фармацыю — сацыялізм, узор грамадства, дэч чалавек чалавеку друг, і варыш і брат. Адной з найвялікшых заваў Саветскай улады з'яўляецца інтэрнацыяналізм, які пакладзены ў аснову нашага жыцця. Інтэрнацыяналізм парадніў народы ідэйна, з'яднаў іх у адзіную саветскую сям'ю. Дзякуючы гэтаму нашай краіне былі па сіле і вялікія будоўлі, і найцяжкія выпрабаванні ў гады вайны, з якіх яна выйшла з гонарам.

...Кожны чалавек мае блізкіх і родных. Але безліч сем'яў палучаны не толькі крэўным сваяцтвам. Палучаны нябачнымі ніцямі крэўнага адзінства. І яны моцныя, гэтыя ніці. Яны не рвуцца, калі адзін выбывае са строю.

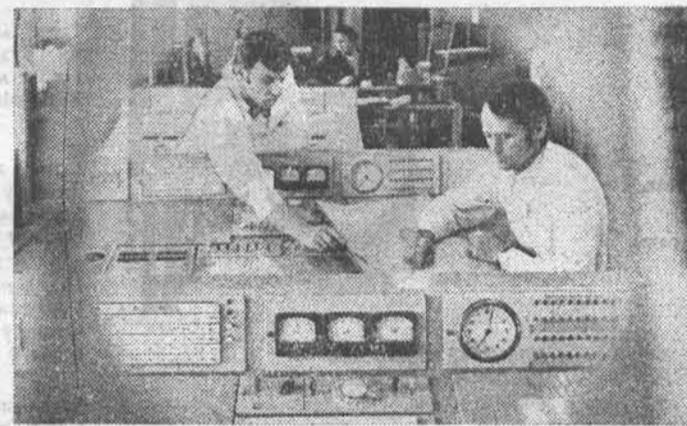
Многа гадоў як няма тэйго бацькі. Але з адным з яго франтавых таварышаў Уладзімірам Васільевічам Катывавым з Горкага нашы сувязі не парываюцца і сёння. І тое, чаго не паспеў я даведацца ад бацькі, пазнаю ад Уладзіміра Васільевіча, ця-

Леанід Ільч Брэжнеў гаварыў: «Барацьба за эфэктывнасць і якасць азначае, што кожны савецкі чалавек, кожны працоўны калектыў павінен дабівацца найвышэйшай прадукцыйнасці працы, строга захоўваць вытворчую дысцыпліну і рэжым эканоміі, дзень пры дні паліпшаць якасць сваёй работы, якасць выпускаемай прадукцыі».

Працоўныя нашай рэспублікі напярэдадні свята дабіліся значнага ўздыму эфэктывнасці вытворчасці, на многа палепшылі якасць выпускаемай прадукцыі. Сталі лепшымі нашы трактары, амаль усім мадэлям якіх прысвоены Знак якасці. У гэтым вялікая заслуга і сталавараў (на здымку ўверсе злева направа) Героя Сацыялістычнай Працы Андрэя Бялко, Сяргея Нікалайчанкі і Фёдара Судніковіча з Мінскага ордэна Леніна і ордэна Кастрычніцкай Рэвалюцыі трактарнага завода. Сталь, што плаваць яны, выдатная.

На многіх прыборах радыё- і тэлефоннай апаратуры, што выпускаюцца на мінскім заводзе «Прамысловы», стаіць дыягностычны пяцікутнік. Гэта — поспех калектыву прадпрыемства ў барацьбе за якасць сваёй прадукцыі, за гонар заводскай маркі. На здымку ўнізе рэгулявальшчыкі радыёапаратуры Яўген Іпольнікаў (злева) і Мікалай Ладуцкі збіраюць чарговую партыю прыбораў.

Баранавіцкі завод аўтаматычных ліній — адно з самых малядых прадпрыемстваў рэспублікі. Калектыў яго нарошчвае магутнасці, дабіваецца высокай эфэктывнасці і добрай якасці. На здымку справа — звышпланавыя звышдакладныя станкі адпраўляюцца да спажыўцоў.

Фота М. АМЕЛЬЧАНКІ.

«Табе — Кастрычнік!», «Табе — Радзіма!» Гэтыя словы часта будуць гучаць над расквечанымі чырванымі пюжамі і вуліцамі гарадоў і вёсак, над шматколернымі наленамі святочных дэманстрацый.

Адзначаючы 59-ю гадавіну Вялікага Кастрычніка, рабочыя, сяляне, інтэлігенцыя яшчэ раз прадэманструюць сваю згуртаванасць вакол Камуністычнай партыі і яе Цэнтральнага Камітэта, данажуць сваю адданасць і беззапаветнасць велічым ленінскім ідэям.

Кожны працоўнік чкаў гэтага свята, рыхтаваўся да яго. На заводах і фабрыках, камбінатах і будоўлях, ва ўстановах і на калгасных і саўгасных палетках штодня каваліся поспех. І як ручайні ў раку, яны зліваліся ў агульнанародны здабытак, з якім савецкія людзі сустракаюць гадавіну Вялікага Кастрычніка.

Павядамлени пра звышпланавыя трактары і аўтаматычныя станкі і аўтаматычныя лініі, тэлевізары і радыёпрыёмнікі, адзенне і абутак, мэблю і тоны сільвініту напярэдадні свята паступаюць з усіх кутноў Радзімы. Дзесятыя пяцігодка, дэвізам якой сталі «эфэктывнасць і якасць», узяла ўдалы старт. Зарукай таму — вынікі работы народнай гаспадаркі за сёлеты год.

У прамове на кастрычніцкім Пленуме ЦК КПСС таварыш

перашняга дэкана, аднаго з факультэтаў універсітэта імя Лабачэўскага. Я ведаў, што сустрэліся яны ў разведцы на Курскай дузе, а скончылі вайну разведчыкамі на 1-м Украінскім. Ці трэба гаварыць, што мне дорага кожнае слова франтавога бацькавага друга, а невядомая

ты падлічвалі, што каб нам вылезці з зямляняк, каб аднавіцца ўсёй Савецкай краіне, спатрэбіцца паўстагоддзя. Яны шмат чаго падлічвалі, ды заўсёды пралічваліся. Яны прадказвалі ў 1917 годзе толькі два тыдні Савецкай уладзе, а яна сёння ўступае ў свой шасцідзесяты

нава, дзе стаяў сноп жыта вышэйшы за вышэйшага з нас. Пасля паехалі на ляснішча, і лён, які стаяў у бабках, ці быў пазнесены да трактара з малатарняй, таксама быў харошы. Папрасілі трактарыста загнушыць на нейкі час матор, каб пагутарыць. Сабраліся паўкругам

што ён спыніўся ў гасцініцы і калі хто захоча пагаварыць з вока на вока, то — калі ласка.

На полі казалі ўсё — у гасцініцы ніхто не прыйшоў.

На сушыльным такую было завозна. Пад'язджалі машыны, працвала ўстаноўка. Збоку сушылася на шырокім і доўгім брызэнце жыта новага гатунку. Спачатку я нават і не падумаў, што гэта жыта. Падумаў, што гэта насенне цімафееўкі — такое было яно дробнае. Але, кажучы, малы валацік, ды дарогі. Надта ўмалотнае яно, ураджайнае.

Не без гонару, але спакойна і самавіта правёў нас старшыня Ілья Казіміравіч Свірыда з сушыльнага току ў свіраў. От там я падзвіўся другі раз. Жыта-жыта! У адным каліве — тры звычайных. Цяжкае, як свінец. Наша, беларускае. Той гатунак гэтак і называецца.

Засекі былі поўныя. Калгасу звыш плана трэба было здаць трыццаць тон збожжа. І аглядаючы гэтыя засекі, і тое, што ляжала на таках на двары, і ў кузавах машыны, якія ўз'язджалі на пад'ёмнік, і, відаць, прыкінушы тое, што яшчэ заставалася ў полі, Ілья Казіміравіч зазначыў: «Трыццаць тон для нас — гэта мала. Летась было цяжэй. Летась трэба было вырачаць людзей».

З раённага абсягу гарызонт шырэў. Шмат пра што расказаў нам у райкоме партыі. Спыніся толькі на адным. На той час з раёна на Віцебшчыну адправілі ўжо некалькі камбайнавых экіпажаў з тэхнікай. Адпраўлялі і яшчэ. Памагаць суседзям. Тады прыгадалася, што цэлыя такія эшалоны ідуць з Украіны, з Кубані, з Белару-

сі ў Казахстан, дзе жніво пачынаецца пазней, і падумалася: якое шырокае тваё поле, Радзіма!..

Калі б не было яно такім шырокім і родным для ўсіх, то ці змаглі б мы сёлета сабраць найбольшы ўраджай за ўсе гады? Пра гэты ўраджай даведаліся мы з прамовы на кастрычніцкім Пленуме ЦК КПСС таварыша Леаніда Ільча Брэжнева. І яноў успомніліся словы знаёмага мне старшыні «трэба было вырачаць людзей», прыгадаліся тысячы незнаёмых механізатараў, якія ехалі памагаць і на Віцебшчыну і ў Казахстан. Бо памагаючы другому, памагаеш сам сабе.

Усім людзям чэсных помыслаў мы жадаем шчасця. А шчасце — гэта мір. Савецкая краіна — краіна міралюбіва. Першы Дэкрэт Савецкай улады быў Дэкрэт аб міры. І цяпер наша дзяржава з'яўляецца сцяганосцам міру. Нядаўна на разгляд ААН унесена новая савецкая комплексная праграма па раззбраенні. Пятая сесія Верхоўнага Савета СССР дзевятага склікання зацвердзіла план развіцця народнай гаспадаркі СССР на 1976—1980 гады. Гэты план прадугледжвае мільёны наваселляў для савецкіх людзей, лепшыя ўмовы для дзяцей і маці, павышэнне зарплаты 31 мільёну чалавек і пеліш асобным катэгорыям працоўных... Гэта план міру. План павышэння дабрабыту савецкіх людзей. Для яго ажыццяўлення нямаюць трэба будзе працаваць. Добра, эфэктывна і якасна. «І ад таго, як мы будзем працаваць, як будзем выконваць намечаныя планы, — гаварыў на кастрычніцкім Пленуме ЦК КПСС тав. Л. І. Брэжнеў, — залежаць магутнасць, аўтарытэт і працітанне нашай Радзімы, дабрабыт кожнай сям'і, дабрабыт і шчасце кожнага савецкага чалавека».

Уладзімір ПАЎЛАЎ

ЗАЛАТОЕ СОНЦА ШЧАСЦЯ

дасюль фотакартка — нібы сустрэча з ім жывым.

Мы разам хадзілі па горадзе, у якім Максім Горкі праходзіў свае універсітэты, былі ў старажытным ніжгародскім Крамлі, ля помніка Чкалаву, на вядомай стрэлцы, дзе Ака ўліваецца ў Волгу... Ці мала дзе былі мы і пра што гаварылі? Важна другое: кожны раз у нашай гаворцы нябачна прысутнічаў чалавек, які парадніў нас. Кожны раз ён прысутнічаў, калі Уладзімір Васільевіч са сваёй сям'ёй хадзіў па яго сцэжках, бываў у Салігорску, калі мы гутарылі і фатаграфаваліся ўсе разам на памяць ля Кургана Славы, калі жалобна маўчалі ў Хатыні і ў Брэсцкай крэпасці-героі, аглядалі Мінск, наведвалі музеі і з'езды РСДРП і Вялікай Айчыннай вайны...

Пасля вайны, калі ўсе беларускія гарады ляжалі ў руінах, а 9.200 вёсак былі спалены, нам слалі машыны з Горкага, трактары — з Чэлябінска і Харкава, збожжа — з сярэднеазіяцкіх рэспублік, вярталіся — з Іванава, вугаль — з Кузбаса і Данбаса. Чым маглі, дзяліліся і мы. Заходнія эканамі-

год. Так і з аднаўленнем. Зараўнялі зямлянкі, адбудавалі гарады, а праз дванаццаць гадоў увесь свет пачуў пазмыны першага спадарожніка. Ён быў савецкі! А праз шаснаццаць і чалавек пераадолеў зямное прыцягненне і вырваўся ў космас. І чалавек той таксама быў савецкі — маёр Юрый Аляксеевіч Гагарын!

Гэтыя і ўсе папярэднія, сённяшнія і будучыя, нашы справы прадвызначаны самім ладам жыцця, адзінствам і еднасцю людзей, іх дружбай, узаемавыручкай.

Умудронныя вопытам кажуць: «Жыццё пражыць — не поле перайсці».

Жыццё пражыць... Калі жыць па-брацку, па-людску, то і бяда, якой бы часам цяжкай яна ні была, не можа сагнуць чалавека. Калі яна і здараецца, то як гэта бывае ў дружнай і харошай сям'і, мы кідаемся на выручку адзін другому. І Ташкент, і Газлі, і засуха пераадоляюцца нам разам, талакой.

Летам Максім Лужанін, Уладзімір Гіламедаў і я пабывалі ў Іўеўскім раёне Гродзенскай вобласці. Адтуль дэпутатка Максім абраны дэпутатам у Вярхоўны Савет БССР. Разам былі ў канторы калгаса імя Засло-

жанкі, якія... Вось тут я і не ведаю як сказаць. Раней лён абівалі пранікамі, білі лён. Ішлі біць лён. А тут, — відаць, малацілі, хоць гучыць і нязвыкла. Але звыкла ўжо для нас гучалі «скаргі» жанчын. Максім Лужанін сядзеў на зямлі «па-турэцку» ды запісваў. А мы слухалі. Паслухайце і вы, што гэта за «скаргі». Адна жанчына гаварыла, што цяжка дастаць пакрышкі да матацыклаў і веласіпедуў. Другая скардзілася, што ў Юрацішчах няма солі. Не, соль ёсць, але ў пачках. А трэба каб была ў мишках, бо такой лепш саліць гуркі і капусту ў дзежках, а найбольш свяжыну... («Так, — падткаўваў дзядзька Максім, — у ёй больш ёду»). Трэцяя, наказушы ў бок іх невялікай вёсачкі, сказала, што хоць да Юрацішак не так ужо і далёка, кіламетраў чатыры, а можа, і таго не будзе, а ўсё ж трэба было б знайсці крамніцу ды зноў адкрыць краму. Гаварылі яшчэ пра белы эмалевы посуд, але скарга пра краму была самай сур'ёзнай. Ніхто не паскардзіўся на заробкі, на п'явагу да слябе, не было пакрыўджаных старшынэй ці праўленнем калгаса, хоць дэпутат і так і гэтак стараўся выпытаваць, а напаследак сказаў,

ХЛЕБ І МЁД

Чорны хлеб на далоні,
а ў сэрцы — агонь;
ён мяне ў песню гоніць.

Чорны хлеб на далоні,
а хочацца мёду.
Чорны хлеб на далоні.

Не! Не хлеб на далоні,
а мая ўся зямля:
і палі,
і лясы,
і балоты,
плёскаць рэк,

ручайкоў перазвоны,
у прысадах бязрозовых шлях,
дзюны ціхіх,
кветкі,
трава,
край бацькоўскі — Літва.

Сэрцаў жар на далоні.
Шчыры госьці, паспытай —
саладзейшы за мёд каравай.
Чорны хлеб на далоні.

Пераклаў Хв. ЖЫЧКА.

ПЕРАКЛІЧКА

Зямля пад нагамі маімі — Расія,
У бітвах за край свой праверыў я крок.
І росы Расіі мой шлях абраслі.
А слова Расіі — гаючы глыток.

Ды я на замок не замкнуў сваё слова,
Яно у адказ яшчэ лепей гучыць,
Калі Украіны павучая мова
Радком «Запавета» ка мне даляціць.

А залатаструнную арфу Тычыны,
Прызнанні Сасюры і Рымскага спеў
Я знаў яшчэ ў дні маладой Украіны,
Дзе сілу іх слова тады зразумеў.

Тады Тычыян і Паола шумелі,
Як Грузіі горныя рэкі шумяць,
І друг мой Іраклій з дарог Руставелі
Заходзіць у верш мой, як брат, не
маўчаць.

І зноў запяваюць Купала і Колас,
Як слоў чарадзеі, у доме маім.
І шле мне Расула Гамзатава голас
Прывет на гартаным гучанні сваім.

Радкі, нібы рукі, насустрэч раскінуў,
І доўгай разлукі нідзе не відно, —
Чакае ў Калмыкіі друг Кугульцінаў
Мяне ў Беларусь кліча Броўка даўно.

За дружбу мы дружбаю плацім вялікай,
Сябры у застоллі заўсёды са мной.
Мае Межэлайціс, Бажан і Куліеў,
Я з вамі навекі, як з роднай Нявой.

Якое застолле, а тосты якія!
Тут разам сябры ўсе сустрэліся зноў...
Зямля пад нагамі маімі — Расія,
Як зорак на небе — ў Расіі сяброў.

Пераклаў Ю. СВІРКА.

Станіслаў РЭП'ЯХ

Украіна

Жыццё нагадвае многавугольнік
У промнях сонца, подыху вятроў,
У лабірынце ліній навакольных
Сумлення, сэрца, шчырасці сяброў.
Не лёгка у спляценні тым хімерным
Адзіны накірунак свой знайсці.
Пакуль жа ў грудзях зоркі не памерклі,
Ты мусіш да вышні ісці.
Шануй не вельмі ўтульны кут пад дахам,
Дзе цішыня застыгла лягла.
Шукай ты лінію сваю без страху
Напраціў на завостранасць вугла!
У бурліваю настырную эпоху
Гул паскарэння абганяе час.
Асцерагайся ўсё ж вугла тупога,
Каб ты не сціх дачасна, не пагас.
Дух творчасці ўдыхай, хоць будзе горка,
Звіні, як дрэва, на тургіх вятрах.
А наша найпраўдзвейшая зорка,
А наша найсумленнейшая зорка
Пяціцю вугламі азарае шлях.

Пераклаў А. ПЫСІН.

Грына СТАУСКАЯ

Малдавія

КАСЦЁР

Разліў.
Вячэрні змрок.
На схіле лета.
Стог сена.
Лесу чорная сцяна.
Заснулі ў росах травы да рассвета.
І Ленін распаліў ля будана
З сухіх галін жывы агеньчык светлы.

Касцёр палаў.
Спакою больш не трэба
Ні полымю,
Ні сэрцу — час трывог.
Ляцелі залатыя іскры ў неба,
І на паперу яркі водбліск лёг.

А вецер буру сабіраў за гаем,
Каб піўнямі абмыта зара
У чырвані ўзышла над родным краем.
...Мы і па сёння ў сэрцах зберагаем
Жывыя іскры ад таго кастра.

ВЫЙДЗЕ ДА 60-ГОДДЗЯ КАСТРЫЧНІКА

На пытанні нашага карэспандэнта адказвае дырэктар
выдавецтва «Беларусь» М. АНТОНЕНКА.

— **МІХАІЛ** Антонавіч, ваша выдавецтва асноўную ўвагу ўдзяляе выпуску грамадска-палітычнай і сацыяльна-эканамічнай літаратуры. Безумоўна, у сувязі з гэтым падрыхтоўка да 60-годдзя Вялікага Кастрычніка набывае асаблівае значэнне...

— План выпуску літаратуры да гэтай знамянальнай даты мы складалі і абмеркавалі загодзі. Улічылі, каб у выданнях быў глыбока паказаны той велічны шлях, які прайшла краіна (рэспубліка за гады Саветскай улады. Так, у манаграфіі М. Капіца «Па запаветах вялікага Леніна. Дзейнасць Кампартыі Беларусі па ажыццяўленню дзеініска ідэй аб творчай актыўнасці народных мас у сацыялістычным будаўніцтве (1926—1937)» асвятляецца вольг работы партыйных арганізацый рэспублікі па павышэнню палітычнай і працоўнай актыўнасці мас, раскрыццё іх роля ў вырашэнні задач сацыялістычнай індустрыялізацыі краіны, калектывізацыі сельскай гаспадаркі, культурнай рэвалюцыі, у будаўніцтве сацыялістычнага грамадства.

У зборнік «У барацьбе і працы» пад рэдакцыяй Т. Дзмітрыевай і В. Вялічэва, які выхадзіць другім, дапоўненым і перапрацаваным выданнем, увайшлі ўспаміны, артыкулы, партыі аб удзеле жанчын Беларусі ў рэвалюцыйным руху, у барацьбе за ўстаўленне Саветскай улады, у сацыялістычным будаўніцтве, у Вялікай Айчыннай вайне Саветскага Саюза супраць фашысцкіх захопнікаў, у будаўніцтве камуністычнага грамадства.

М. Вінагораў напісаў дакументальную аповесць «Браня-поезд імя У. І. Леніна», у якой расказвае аб адным з першых бронепаяздоў Кастрычніцкай рэвалюцыі—мінскім рэвалюцыйным браняпоезде імя У. І. Леніна, што прайшоў слаўны баявы шлях.

Г. Ваўчок у кнізе «Рабочы клас—кіруючая сіла сацыялі-

стычнага грамадства» паказвае кіруючую ролю гераічнага рабочага класа СССР у эканамічным, палітычным, культурным жыцці саветскага грамадства. Аўтар расказвае аб слаўных рэвалюцыйных і працоўных традыцыях рабочага класа на-

краіні. Прыводзяцца пераканаўчыя лічбы і факты. Выданне багата ілюстравана каліграфічнымі і чорна-белымі здымкамі. На масавы чытаць разлічаны зборнік нарысаў Р. Ярохіна і Ю. Сапажкова «Сэрца помніць». Журналісты расказ-

ваюць пра мясціны, звязаныя з жыццём і дзейнасцю Уладзіміра Ільіча Леніна, якія знаходзяцца ў нашай краіне і за мяжой: Ульянаўск, Какушкіна, Казань, Масква, Уладзімір, Горкі, Ленінград, Выбарг, Парыж, Лондан. Акрамя асабістых уражанняў, яны выкарысталі шматлікія архіўныя матэрыялы. Чытач мае магчымасць лепш убачыць велічыню сацыяльных змян, што адбыліся на зямлі, у імя якіх жыў і працаваў правадыр рэвалюцыі.

— Чытачу палюбілася серыя «Лад жыцця—саветскі». Якія новыя выданні выйдучы ў ёй? — Бранюра «Дружба нам сілу дала»—аб сацыяльна-палітычным адзінстве саветскага народа, аб міжнародна-палітычным супрацоўніцтве, спароніцтве і ўзаемадапамозе працоўных Беларусі і іншых саюзных рэспублік, аб цудоўных выніках гэтага супрацоўніцтва ў розных галінах народнай гаспадаркі і культуры.

Пра высокія маральныя якасці саветскіх людзей, іх непрымырмасць да перажыткаў мінулага, да чужых сацыялістычнаму ладу жыцця нораваў, звычай будзе расказана ў выданні «Па законах маральнай прыгажосці».

Сутнасць саветскага ладу жыцця найбольш поўна выказвае агульная задача, што стала адной з важнейшых мэг дзейнасці Камуністычнай партыі і Саветскага ўрада, — няспынае

павышэнне жыццёвага ўзроўню працоўных. Аб тым, як дасягаецца гэта мэта, што робіцца па палітычнаму жыццю і ўсебаковаму развіццю ўсіх членаў саветскага грамадства, расказваецца ў брашуры Л. Толкача «Усё ў імя чалавека».

Хочацца адзначыць яшчэ адну серыю—«Людзі працоўнага і ратнага подзвігу». У ёй выхадзіць зборнік нарысаў і дакументальныя аповесці пра Герояў Саветскага Саюза і Герояў Сацыялістычнай Працы. У наступным годзе чытачы пазнаёмяцца з кнігамі І. Акшэўскага «Заслужаны будаўнік», Ул. Правасуда «Зайздросны лёс», А. Харкевіча «Зямное прызначэнне». Яны расказваюць пра Герояў Сацыялістычнай Працы будаўніка А. Громава, экскаватаршчыка Ф. Горбача, дырэктара саўгаса «Любань» Вілейскага раёна Я. Мірановіча.

— Твае героі, Гродзеншчына» — калектыўны зборнік, напісаны беларускімі пісьменнікамі і журналістамі пра вядомых людзей адной з абласцей рэспублікі.

— На XXV з'ездзе КПСС прынята велічная праграма далейшага камуністычнага будаўніцтва ў нашай краіне. І прапаганда рашэнняў гэтага сапраўды гістарычнага форуму камуністаў — таксама падрыхтоўка да маючага адбыцца юбілею...

— Так, выданню кнігі, якія прапагандаюць гістарычны рашэнні XXV з'езда КПСС, мы надаем асаблівую ўвагу.

У калектыўнай манаграфіі «XXV з'езд КПСС: вынікі і перспектывы камуністычнага будаўніцтва», якую рыхтуе Інстытут гісторыі партыі пры ЦК КПБ, аналізуецца ўклад з'езда

у марксіска-ленінскую навуку аб камунізме, падводзяцца вынікі развіцця эканомікі СССР у дзевятай пяцігодцы, раскрываюцца перспектывы будаўніцтва камунізму ў нашай краіне. Аўтары манаграфіі — вядучыя вучоныя рэспублікі.

«Дзейнасць КПСС па палітычным якаснаму складу партыйных рэдаў і ўдасканальванню структуры партыйных арганізацый (1959—1975)» — кніга Ул. Вабкова, у якой даследуецца работа абласных, гарадскіх і раённых партыйных камітэтаў і партарганізацый па павышэнню ідэйных і маральных якасцей камуністаў.

У кнізе М. Бароўскага «Чалавек будучыні выхоўваецца сёння» раскрываецца аб'ектыўная неабходнасць і працэс фарміравання палітычна сталай, усебакова развітай асобы ў ходзе камуністычнага будаўніцтва, паказана шматгранная работа па выхаванню новага чалавека.

Формы і метады работы партыйных арганізацый рэспублікі па выхаванню працоўных у духу высокай палітычнай пільнасці аналізуе А. Дзмітрुक у кнізе «Выхаванне працоўных у духу непрымырмасці да буржуазнай ідэалогіі». Выкрываецца рэакцыйная сутнасць сучасных буржуазных тэорый, антысаветскага накіраванасць работы ідэалагічнай машыны сучаснага імперыялізму.

Актуальным праблемам дзейнасці Камуністычнай партыі прысвечана работа Э. Паздняка «Генеральная лінія знешняй палітыкі КПСС».

Выйдучы таксама калектыўная манаграфія «Інтэрнацыяналізацыя: тэндэнцыі, перспектывы, праблемы», «Курс—эфектыўнасць і якасць» і іншыя.

Адным словам, выбар літаратуры, што выходзіць да 60-годдзя Вялікага Кастрычніка, — сказаў у заключэнне М. Антонаў, — шырокі і багаты. Спалдаёмся, што масавы чытач сустрэне яе з цікавасцю.

Інтэр'ю правёў
А. МАРЦІНОВІЧ.

Набі ХАЗРЫ

Азербайджан

ЖЫЦЦЁ МАЁ ТУТ...

Хто ўспомніць пра мяне,
Няхай ідзе да мора,
Пабачыць Каспій
неўгамонны мой,
Дзе старасці не знаючы і гора,
Шуміць прыбой.
Няхай жа радасць
Тых і не міне,
Хто ўспомніць пра мяне.
Хто ўспомніць пра мяне,
Хай да крыніцы крочыць.
Чынары глянуць
Весела здалёк,
Хай у яго ад шчасця спеюць вочы,
З крыніцай хай яго зліецца крок.
Хай ціш таго надгорная
Кране,
Хто ўспомніць пра мяне.
Хто ўспомніць пра мяне,
Няхай нячутным крокам
Ідзе да берагоў Аракса
І Куры.
Убачыць, як Шахдаг мяце аблокі,
Убачыць ззянне сонечнай гары.
Магчыма, сам той зможа памужнець,
Хто ўспомніць пра мяне.
Хто ўспомніць пра мяне,
На пашы на высокай
Хай з пастухамі ў згодзе
Пасядзіць,
Там, дзе эрол

Вось Міль мой... Вось Мугань...
Здзіўляцца будзе шчасцю і вясне,
Хто ўспомніць пра мяне.
Пераклаў К. КАМЕША.

Гульчахра ДЖУРАЕВА

Узбекістан

ШЧАСЛІВАЕ ІМГНЕННЕ

Сто год яму...
Усё ж меней, скажаш ты:
Няма для вечных жыццяў вылічэння!
З ім звераны ўсе лепшыя гады,
І самыя шчаслівыя імгненні!

А шчасце свету толькі пачалося.
Так сэрца маё сёння падказала.
Спакой на сэрцы,
І не знаю сплёз я,
Мне ў твар дарогай светлай патыхала!

Так падказалі мне мае гады:
Мелодыі ўсіх здзейсненых жаданняў,
І радасць працы,
і мой тонкі слых,

І смех мой,
І ўспамінаў ясных ззянне.

У маім каханні,
вернасці маёй,
У маёй душы і ў слове непарушным
Заўсёды лепшы з лепшых ў свеце ёсць,
Да лепшага
мой позірк звернут слухна!

Яго святло
на аркуш мой лягло...

Са мной Ільіч — шчаслівае імгненне!

Са мной ён — у гучанні гэтых слоў:
Бо гэта ён мне падарыў
натхненне!
Пераклаў В. ЛУКША.

Васілій ФЕДАРАУ

Расія

З ТАБОЙ, РАСІЯ

Вялікі шлях твой
І размах такі,
Што гнецца камень
Пад тваёй ходою.
Здаецца мне,
Што я пражыў вякі,
І ўсё жыў,
І ўсё іду з табою.

Калі аркан
Над галавой свістаў,

Калі мы працавалі
Пад прымам,
Другі б сівым,
Бездапаможным стаў,
А я русеў,
Я станавіўся русым.

Усеўладзем сілы
Цемры з дня у дзень
У жыцці ранейшым
Быў сто раз прыніжан.
Другі б травой
Панікнуў у бядзе.
А я ўсё рос,
І выстаяў, і выжыў.

А кроў была
Таннейшай чым віно.
Усё прапахла
Нашаю крывёю.
Другі б стаў жорсткім,
Помслівым даўно.
А я дабрэў
Тваёю дабрацюю.

У навалніцах
І сярод снягоў
Я завучыў твае,
Радзіма, песні.
Так, я равеснік
Усіх тваіх вякоў
І рэвалюцыі тваёй
Равеснік.

Мы сталі
Маладзейшымі цяпер,
А ты, краіна,
Стала больш дужэйшай,
Твая дарога —
Усё далей, уверх.
Мая задача
Стала больш цяжэйшай,

Хто на гары, —
Раней сустрэне сонца,
Раней вітае новы,
Светлы дзень.
Заўсёды так было —
Першапраходцу
Цяжэй за ўсё,
Бо першым ён ідзе.

Бо ў дружбе чалавек
Заўжды куюцца,
Бо чалавек без дружбы —
Нібы нуль.
Бо акіяны вялікі
Як хіснецца,
Дык моры
Захістаюцца паўсюль,

Вялікі шлях твой,
Поступ твой такі,
Што гнецца камень
Пад тваёй ходою.
Здаецца мне,
Што я пражыў вякі,
І зноў жыў,
І зноў іду з табою.

Пераклаў В. ШЫМУК.

Грыгорэ ВІЕРУ

Малдавія

РАДЗІМА МАЯ...

Мама,
Радзіма мая — гэта ты!

Цемя тваё —
Вяршыня гары,
Што снягамі занеслі вятры.
Вочы твае —
Блакiтныя моры.
Далоні — палеткі,
Узараныя горам.
Дыханне тваё —
Аблокі,
Якія пральюцца дажджом па вясне.
Пярсцёнак на пальцы —
Прыцэл,
Каб вярней у ворага
Цэліцца мне.
Хустка — сцяг,
Што як сэрца трапечацца, —
Верую я...
Мама,
Ты — Радзіма мая.

Пераклала Т. ВОНДАР.

Эдуардас СЕЛЯЛЕНІС

Літва

ВЯССМЕРЦЕ

Я сябе адною думкай цешу:
Хоць аслепну, хай сабе і пеша,
Не саб'юся з роўнае дарогі.
Нават рукі страціўшы і ногі,
Не спынюся я ў сваім паходзе,
Не скажу: «Канец... і годзе!»
Боль сцяпнюлю, любое ліхалецце,
Якіх надта шмат ішчэ на свеце,
Голад выцерплю і смерць асілю.
І датуль я не пайду ў магілу,
Пакуль з сэрцам мой білет партыйны
Сплаў адзіны.
І пакуль ім біцца ў адным рытме —
Вечна жыць мне!

Пераклаў В. РАВКЕВІЧ.

Сваім імклівым вокам
Іа працу іх з маўклівых скал
Глядзіць.
Хай сонцу ў твар.
Адчайна зазірне,
Хто ўспомніць пра мяне.
Хто ўспомніць пра мяне,
Пачуе ён, што сэрца маё б'ецца,
Ёсць шмат дарог.
У крыві маёй папар...
Жыццё маё тут,
А яно завецца —
Азербайджан!

ПЯСНЯР НОВАЙ ЭПОХІ

ДА 80-ГОДДЗЯ З ДНЯ НАРАДЖЭННЯ МІХАСЯ ЧАРОТА

грандыёзная, бо аўтарытэты Купалы, Коласа ды і Цішкі Гартнага былі і на той час вельмі высокія.
Пачалося сумленнае, калі браць у цэлым, мастакоўскае спаборніцтва. Выйгралі абодва бакі: сталая разважлівасць, імгненне да суразмернасці і гармоніі, да данкладнага псіхалагічнага малюнка, уласцівага творчасці старэйшых, сталі набыткамі маладзейшых: «буряна», імпат, жыццярэдаснасць і звонкасць маладых перадаліся старэйшым.

У тым, што гэта так, лёгка пераначацца, адрыўшы чароту ўсё тым і ўчытаўшыся ў радкі твораў, напісаных пераважна ў другой палове 20-х і 30-я гады. «Там, дзе ціхі Нёман», «Лірычны эскіз», «Зіма» і іншыя вершы, напісаныя ў гэты час, — яркі ўзор псіхалагічнай лірыкі. Асабістае і агульнае ў гэтых вершах цесна пераплялося. На першы план вылучыўся роздум. Ды і ў жанравых адносінах познія вершы Чарота — з'ява цікавая, якую можна вымяраць хіба што танімі эталонамі, як Колас і Купала. А пішам і гаворым мы пра такую эвалюцыю лірыкі Чарота вельмі нясмела.

Як вядома, новае — гэта не толькі творчае наследаванне пэўных традыцый, а і адтурхоўванне ад іх, іх пераадоленне. І калі падыходзіць з гэтага пункту гледжання да ацэнкі спадчыны Чарота, а не абмяжоўваюцца канстатацыяй, што, маўляў, ім тое не зроблена, таго ён не дацягнуў, з гэтым не справіўся, дык выявіцца многія заканамернасці новага мастацтва перыяду станаўлення. Мы пішам «буряна», маючы на ўвазе творчасць Чарота і

іншых «маладніцоўцаў». А гэта ж «буряна» была ўсплёскам энтузіязму многіх творцаў паслякастрычніцкай літаратуры. Без «буряны» і Маякоўскі — не Маякоўскі, і Блок — не Блок, Радасць перамогі адлівалася ў гранёныя сімвалічныя вобразы Вечнай Буры, Вяспы, Сонца, Ветру, Чырвонага Сцяга і г. д.

Не дзеля рэабілітацыі ранняй лірыкі Чарота, а дзеля справядлівасці, трэба ўлічваць заканамернасць і неабходнасць масавасці пазэзіі 20-х гадоў, улічваць яе як наватарства параўнальна з пазэзіяй папярэдніх гістарычных перыядаў. Гэтая заканамернасць вызначыла аб'ектваную публіцыстычнасць, імгненнае да планетарных абгульненню і сімвалічнае вобразанасці, жаданне ацэньваць з'явы цалкам у творчасці аднаго з першапраходцаў беларускай савецкай пазэзіі. І гэта таксама наватарскія рысы, якіх амаль не ведаў крытычны рэалізм.

Наватарства давалася Чароту цяжка. Былі відавочныя няўдачы, бо не халала мастакоўскага вопыту. Але над усімі пралікамі стала ўменне паказваць жыццё па-філасофску абгульнена, маштабна, ўменне ўзімаць нацыянальнае на ўзровень агульначалавечага. Пра гэта нельга забываць. Чарот, уласна кажучы, рабіў тое, што да яго рабіў у перадастрычніцкую эпоху Максім Багдановіч. У гэтым плане ўвагі сучаснікаў заслугоўваў яго пазэзія «Босыя на вогнішчы» (1921), «Чырванакрылыя вясчун» (1923). Адсутнасць індывідуалізаваных вобразаў у іх, а таксама глыбіняга псіхалагізму — не іх недахоп, а вынік выразнай эстэтыч-

най зададзенасці: абстрагавацца ад чыста нацыянальнага ў імя Інтэрнацыянальнага, ад прыватнага ў імя агульнага. Як вядома, пераход грамадства з аднаго стану ў другі лягчэй за ўсё перадаць з дапамогаю плаката, дзвюх фарбаў — чорнай і белай, ці — гаворачы больш агульна — змрочнай і светлай. Ньюансы, адценні, пераходныя фарбы былі наперадзе. А тады ў Чарота перад вачамі стаялі Праца і Багацце, Босыя, Галодныя і Сытыя, Праўда і Няпраўда. І пра іх барацьбу, пра іх змаганне ён пісаў — пісаў натхнёна, публіцыстычна, расказана ў рытмічна-інтанацыйных адносінах (гэта ад таго, што чуў «гул рэвалюцыі», мелодыю не вуліц і плошчаў). «Босыя на вогнішчы» — гэта гімн нацыі, якая не толькі захачела людзьмі звацца, а і вылучыла са свайго асяроддзя босых — змагароў за выразны сацыяльны крытэрыі.

У многім унікальная і пазэзія Чарота — «Чырванакрылыя вясчун» — твор пра абяздоленых усяго свету, страшны, тэмпераментны, магутны па сіле мастацкага абгульнення і празрылівасці, прадбачлівасці, агульнай філасофскай думкі.

Пазэзію Чарота 20-х гадоў можна зразумець, толькі паставіўшы яе ў кантэкст развіцця тагачаснай літаратуры, яе ілюстраванню і хваляванню, яе велічынныя задачы. Вывучэнне спадчыны песняра не павінна выключыць такія паралелі, як Чарот і Маякоўскі, Чарот і пазэзія «Кузніцы».

Хочацца падкрэсліць і наступнае. Чамусьці дагэтуль мы ставім у заслугу Чароту толькі тое, што ён вучыўся псіхала-

гізму, данкладнасці і рэалізму малюнка ў старэйшых, творча засвойваў традыцыі фальклору. Калі ж мастацкая практыка не дае падстаў для такіх назіранняў, мы адразу ж пачынаем адзначаць недахопы яго стылю. Мы ставім ў віну Чароту адлегленую сімаліку, ускладненыя, пабудаваныя на далёкіх асацыяцыйных вобразы, «ломаныя» рытмы. Але ж Купала і сваімі зборнікамі «Гусляр» і «Шляхам жыцця», Колас — лірычным адступленнямі з пазэзіі «Сы. мон-музыка» засведчылі, што сімваліка і асацыяцыйнасць мыслення не супроцьпаказаны сапраўднаму мастацтву. Пэўныя пралікі ў Чарота былі. Гэта так. Але дасягненні перакрываюць выдаткі. Міхась Чарот і яго аднагодкі сьведомі імікнуліся пазбавіць нашу літаратуру прыземнасці. Іх асацыяцыйнасць мыслення, іх рамантычная вобразнасць у падноўленым і ачышчаным выглядзе прыроўдуць у сучаснае мастацтва. Такія думкі і назіранні ўзніклі пасля прачытання (у які раз?) пазэзіі Чарота.

На жаль, проза Чарота даследавана вельмі слаба. Наша найпершая задача — даць выразны адказ на пытанне, ці была яна толькі вучнёўскай, ці ўсё ж уласціва ёй рысы наватарства. «Малую» прозу Чарота трэба ставіць у кантэкст з прозай Коласа і Чорнага. Аповесць «Свінапас» — у многім эксперыментальны твор. Аўтар, нібыта спяшаючыся падвесці падзеі пад лагічную наццоўку, нарыставаў заканамамі не славазнага, а драматычнага мастацтва. Нават з гэтага пункту гледжання яна вылікае пэўную цікавасць даследчыкаў.

Міхась Чарот як і іншыя пісьменнікі-піянеры, разведчыні будучыні, зрабіў вельмі і вельмі многа для станаўлення беларускай савецкай літаратуры.

Мікола МІШЧАНЧУК.

ЦЯПЕР яму было б 80 год — слянянскому сыну з Рудзенска, палымінаму песняру новай эпохі, прызначанаму кіраўніку «Маладніца». Ён, сын свайго народа, волю лёсу быў пастаўлены на чале таго працэсу, які мы зазем станаўленнем беларускай савецкай літаратуры.

Яму было нялёгка: многія маладніцоўцы прасталінейна разумеі патрабаванні новай эстэтыкі, лозунгі мастацтва новай эпохі (у тым ліку і палажэнні сваёй уласнай Дэкларацыі). Акрамя гэтага, іменна яму, Чароту, трэба было ўступіць у творчае спаборніцтва з прызначанымі пісьменнікамі — Купалам і Коласам. Задача нялёгкая,

КНИГА П. Ткачова «Іду на «Вы» знаёміць чытачоў з тэорыяй, гісторыяй, эвалюцыяй памфлета і яго развіццём у нашы дні.

Зараз памфлет у самых разнастайных формах: ад памфлета-кнігі да памфлет-артыкула і плаката — выкарыстоўваецца марксістамі-леніністамі і ўсімі прагрэсіўнымі сіламі свету ў барацьбе з рэакцыяй і імперыялізмам.

Хаця сваю знішчальную сілу памфлет неаднаразова даказаў у гісторыі развіцця прагрэсіўнай чалавечай думкі, аднак на сённяшні дзень па гэтым важнаму жанру ў літаратуразнаўстве не было сур'ёзных даследаванняў.

Даследаванне мае вельмі актуальнае значэнне і таму, што крытыкі і літаратуразнаўцы ўсё яшчэ істотна разыходзяцца ў вызначэнні жанру памфлета, яго прызначэння, дыяпазону яго выўленчых сродкаў і нават у самой яго фармулёўцы. Бадай, ні па адным жанру ў літаратуразнаўстве не існавала больш розных думак. Асабліва шмат блытаніны і супярэчнасці ў выказваннях па гэтым пытанню ў буржуазных вучоных. Гэта і зразумела, буржуазія ж заўсёды імкнулася засцерагчы сябе ад небяспені паражэння грознай зброяй прагрэсіўных сіл, «прыручыць яе». Таму кніга ўяўляецца вельмі істотнай і актуальнай літаратурнай падзеяй.

Гэтае даследаванне — па-

П. Ткачоў. Іду на «Вы». Заметкі аб памфлете. На рускай мове. Мінск. Выдавецтва БДУ імя У. І. Леніна, 1975.

рысавага тыпу, але звязана ў адно аўтарскай задумай — раскрыць чытачу сутнасць пытання, праблематыку памфлета на яркіх запамінальных вобразах і яскравых прыкладах. П. Ткачоў надае ўвагу не толькі характэрным асаблівасцям вывучаемага жанру і яго мастацкай прыродзе, але спыняецца і на пытанні «памфлетнасці», г. зн. памфлетнай афарбоўкі твораў і іншых жанраў пры наяўнасці ў

акцыяй і феадалізмам яшчэ асветнікамі і энцыклапедыстамі, рускай рэвалюцыйнай дэмакратыяй, Марксам, Энгельсам, Леніным і Іх прыхільнікамі.

Можна сказаць, усе раздзелы кнігі гучаць пераканаўча і цікава. Аднак трэба асабліва адзначыць бліскуча напісаная прам публіцыста і даследчыка старонкі, якія прыкоўваюць да сябе ўвагу і надоўга застаюцца ў памяці — раздзелы «Маркс, Энгельс аб

дасягненні навукі.

Спецыфіка памфлета, такім чынам, заключаецца ў тым, што ён не толькі адмаўляе, але і сцвярджае ў ходзе палемікі сваю перавагу над праціўнікам. Значыцца, у адрозненне ад «чыстай» сатыры, памфлету характэрна тое, што яго сцвярджэнні заключаюцца не толькі ў адмаўленні, не толькі ў завуальвання, эзопаўскай мовай паддэнай думкі. Памфлет ідзе на «Вы», уступае ў бой з

з галоўных яго сродкаў — аргументаваная палеміка.

Увядзенне паняцця «аргументаваны» ў вызначэнне памфлета дапамагло б нам таксама больш выразна правесці грань паміж памфлетам і пасквілем, антыподам памфлета, таму што карэннае адрозненне пасквіля ад памфлета менавіта ў тым і заключаецца, што пасквіль, які з'яўляўся звычайна зброяй рэакцыі, не можа выставіць у палеміцы аргументаваных палажэнняў і прыбягае да паклёпу. Пасквіль перш за ўсё галаслоўны, непераканаўчы і таму не дасягае сваёй мэты, не можа дыскрэдытаваць праціўніка.

На нашу думку, тэрміну «выкрывальная літаратура», які прыводзіць аўтар, наўрад ці прамерна бытаваць як чацвёртаму, «пазаарыстоцелеўскаму», роду літаратуры, на што ўжо ўказвала крытыка (напрыклад, А. Лойка ў артыкуле «Усё і ўся аб памфлете». «Неман», 1976, № 9).

Больш таго, адносіць памфлет толькі да спецыяльнай «выкрывальнай літаратуры», значыць звужаць сферу ўжывання памфлета і памфлетнасці, таму што выкрывальнымі могуць быць творы ўсіх родаў літаратуры — і эпічныя, і драматычныя, і лірычныя. Таму тэрміны «выкрывальная» і «памфлетная» з вялікай падставой можна аднесці да спецыфічных асаблівасцей твораў літаратуры ўсякага роду, аж да навуковага і філасофскага даследавання і нават рэцэнзіі.

Гэтая кніга П. Ткачова з'яўляецца арганічным працягам яго шматгадовага даследавання ў галіне памфлета (успомнім хоць бы кнігу «Вечны бой» пра Яраслава Галана, якая выйшла ў 1970 годзе). Яна з'яўляецца каштоўным укладом у савецкую навуку аб памфлете. Кніга за няла дастойнае месца ў савецкім літаратуразнаўстве.

Ірына ПАРАШКОВА.

СИЛА ПАМФЛЕТА

іх элементаў памфлета. На наш погляд, менавіта разуменнем аўтарам «памфлетнасці» ў шырокім дыяпазоне і глумачыцца той факт, што ён спасылкаецца на многія творы сатырыкаў і памфлетыстаў. Аўтар вывучае таксама межы памфлета ў сусветных жанрах.

І хаця пры такой кампазіцыі непазбежны паўторы, гэта не выклікае прэрэчання, таму што тым самым ажыўляецца сур'ёзнае даследаванне, падаецца ў даступнай шырокаму чытачу форме. Сапраўды, гэта не сумныя проісы, выкладзеныя шэрай мовай, а цікавая аповесць, гадоўным героем якой з'яўляецца памфлет — актуальны, баявы і яшчэ недастаткова вывучаны ў нашы дні жанр.

П. Ткачоў расказвае аб выдатных майстрах памфлета, пра работы рэвалюцыйных дэмакратаў і класікаў марксізму-ленінізму ў гэтай галіне, нарэшце, пра савецкі памфлет. Памфлет, які шырока бытаваў здаўна — яшчэ ў XVIII—XIX стагоддзях, трывала ўвайшоў у літаратуру нашага часу. Ён быў узяты на ўзбраенне ў барацьбе з рэ-

памфлеце», «Халопскае слова, што рагаціна» — «Ля вытокаў рускага памфлета», «Той жанр...» — «У. І. Ленін аб памфлеце» і іншыя.

Праўда, не з усімі аўтарскімі сцвярджэннямі можна пагадзіцца. Гэта і зразумела — пытанне новае і складанае, бадай-што, першая сур'ёзная манאграфія па разглядаемай праблеме.

Перш за ўсё звернемся да формулы памфлета, якая прапануецца П. Ткачовым. Хаця яна і з'яўляецца больш дасканалай, чым наяўныя ў літаратуразнаўстве, усё ж яе трэба было б крыху ўдакладніць.

Аўтар адносіць памфлет да выкрывальнай літаратуры. Сапраўды, памфлет выкрывае, але ў той жа час і палемізуе. Галоўная мэта памфлета — выкрыццё праціўніка, адзін з асноўных яго сродкаў — выкрывальная палеміка, у ходзе якой чытач пераконваецца ў праваце памфлета. Успомнім кнігу У. І. Леніна «Матэрыялізм і эмпірыкрытыцызм», дзе выкрываецца эмпірыкрытыцызм і сцвярджаецца матэрыялістычны светалогічны аснове новых

праціўнікам, смела «раскрываючы свае карты» перад чытачом, да якога апелюе. Інакш не было б дыскусіі, палемікі і ў ходзе яе — выкрыцця праціўніка, сцвярджэння сваёй праваты і прыцягнення чытача ў свае саюзнікі. Такім чынам, памфлет не толькі адмаўляе і высьмейвае праціўніка, але і нясе канструктыўны пачатак, вылучаючы ўласны ідэал.

З улікам гэтага фармулёўка памфлета, якая прапануецца П. Ткачовым, павінна гучаць прыкладна так:

«Памфлет — гэта выкрывальны палемічна-аргументаваны твор надзённай тэматыкі, зразумелы шырокаму колу чытачоў, які з перадавых пазіцый сродкамі сатыры і публіцыстыкі рэзка крытыкуе якую-небудзь рэакцыйную з'яву, асобу або лад (як палітычны, так і дзяржаўны) ў цэлым і сцвярджае новае, прагрэсіўнае».

Або, магчыма, больш мэтазгодна з прычыны шырыні фамулёўкі памфлета, не змяняць яе, а непасрэдна за ёю дадаць асобным сказам: калі мэта памфлета — выкрыццё праціўніка, то адзін

МАЛЮНКІ маленства, звычайна, учэпіста трымае чалавечая памяць. Яна пакідае Іх у сэрцы надоўга, а часам і на ўсё жыццё...

Для Петруся Валовіча — галоўнага героя новай гістарычнай аповесці Алеся Якімовіча «Цяжкі год» — гэты адрэзак жыцця не проста малюнкі дзяцінства, а вялікія падзеі, хвалюючыя ўражанні. Дарэчы, твор з'яўляецца працягам аповесці «Канец сервіту».

Перад намі вучань Вышэйшага пачатковага вучылішча з цяжкага і памятнага 1918 года, таго года, калі наша Савецкая краіна толькі-толькі стаяла на ногі. Шмат выпрабаванняў выпала і на долю беларускага народа. З горыччу гаворыць пра гэта ў сваёй палымнай прамове да Чырвонай Арміі выкладчыца замежнай мовы вучылішча Лізавета Адамаўна.

«...І хто толькі не лез на шыю нашага беларускага рабочага і селяніна пры немцах — і здраднікі-эсэры, і гандлярны сваёй бацькоўшчынай з так званай Беларускай рады, і панекія паслугачы-легіянеры Доўбар-Мусніцкага, і белагвардзейцы царскага генерала Кандратовіча...»

А. Якімовіч. Цяжкі год. Аповесць. Мінск. «Мастацкая літаратура», 1976.

Неспакойна было і ў самім вучылішчы. Хлапчун-падлеткі спрабавалі самастойна ацаніць тагачасныя парадкі — яны ўзважваюць і аналізуюць значэнне партый — ніхай яшчэ зусім прымітыўна, падзіцячаму («Якая партыя лепшая?»), самі прымаюць пасільны ўдзел у барацьбе з акупантамі («Мы не можам маўчаць»).

Падзеі гэтыя цалкам за-

на хвіліну не могуць змірыцца з ворагам. Сярод Іх, бадай, адзін з самых удалых і запамінальных дзядзька Гарасім. Дзякуючы яго клопам і настойлівасці Петрусь застаецца ў вучылішчы; гэта ён, партызан Гарасім, дае хлопчыку адказнае баявое даручэнне, з якім той паспяхова спраўляецца.

Хвалюючыя і эмацыянальна-напружаныя эпізоды ба-

выслаць у Германію на работу...

Вось як высока аданіў камендант Гершталъ дзедаву аплявуху нямецкаму салдату».

Аднурукі салдат Піліп адпраўляе на той свет ненавіснага пана Ясіскага...

Падкупляе ў аповесці непасрэднасць Петруся Валовіча, ад імя якога вядзецца расказ. Праз прызму яго ўспры-

«...Радавец зняў капялюш і памахаў ім перад сабою. Тыя, што стаялі пад трыбунай, дружна заліскалі ў ладкі. Той-сёй адгукнуўся на Іх ладкі і з нагоўпу...»

Пісьменнік наўмысна падбірае памяншальна-зняважлівыя словы: замест «паапладзіраваць» — «пласкаць у ладкі» і г. д.

Праўда, у некаторых дыялогах адчуваецца пэўная штучнасць, нацягнутасць. Нагадаем хаця б той эпізод, дзе дырэктар вучылішча Павел Кірылавіч пагражае Петрусю Валовічу выгнаннем з вучылішча, калі той будзе паранейшаму паказваць класу памылкі Марыі Васільеўны. Занадта даросла, амаль пастарэчы разважліва, гучыць апраўданне «зьялёнага хлапчука».

«...Ну, калі яна хвора, тады іншая справа. Хворага чалавека шкадаваць трэба, а не ганіць за нейкія там апіскі...»

У сюжэце аповесці многа цікавых сустрэч, прыгод. І сённяшнім хлапчукам, безумоўна, будзе вельмі карысна сустрэцца са сваімі равеснікамі з таго далёкага года.

Святлана ХОРСУН.

ГОД ЦЯЖКІ, ГОД ПАМЯТНЫ

хапілі і Петруся Валовіча. Хлопчык меней думае аб тым, што ў яго адзіныя нягеглыя боты, якія баяцца вады, што ўжо даўно ён, як і ўсе інтэрнатчыкі, не бачыў ў вочы ні сала, ні масла і што там, дома, таксама нястача. Каб зарабіць крыху грошай Петрусь з братам Юзікам ваякуць венкі. Маці цяжка пракарміць траіх дзяцей — царскія казані забралі Іх цялушку Маньку, а потым пры новых нямецкіх парадках давалося аддаць і каня Дэраша.

У аповесці паўстае шэраг вобразаў патрыётаў, якія ні

рацэбы васкоўцаў з прыгнятальнікамі. Уражвае ўчынак дзеда Пракopa, які, абараняючы сваю чалавечую годнасць, даў аднаму з нямецкіх гвалтаўнікоў «з усяе сілы добрую аплявуху».

«...Камендант рашыў: дзеда Пракopa навесіць, а яго землякоў пакараць звышпадаткам. Староста Палікар мусіць сабраць і прыслаць у камендатуру дзесяць коней, дваццаць кароў, пяцьдзсят авечак і пяцьсот рублёў грашыма. Калі гэта не будзе зроблена за тры дні, ён загадае вёску спаліць, а ўсіх здаровых мужчын і жанчын

манія мы глядзім на падзеі і ўчынкі, засмучаемся і радуемся. А. Якімовіч добра ведае не толькі псіхалогію свайго галоўнага героя, але і чытачоў — дзяцей сярэдняга і старэйшага школьнага ўзросту — каму адрасавана гэтая кніга.

Аўтар па-майстэрску, тонка ўмее ствараць для свайго чытача пэўную псіхалагічную экспазіцыю, якая дапамагае ўспрымаць падзеі, стварае пэўную настраёнасць малюнка.

Вось як, напрыклад, прымаюць у мястэчку прадстаўніка Беларускай рады — Аляксандра Цыкевіча:

За Гомелем, пад вёскай Валатава, дзе ў недалёкім будучым паўстануць карпусы Гомельскага дзяржаўнага ўніверсітэта, кожны дзень працуе магутны сярэпер. Увечары, заглушыўшы матор, машыніст Аляксандр Сцяпанавіч Сопат сцірае прасяцкія валы ў Гомель... Высокі, з мунітым абвешаным тварам, ён ідзе метаропка, не таму, што натаміўся за дзень, хаця і гэта ёсць, але галоўнае, яму сёння трэба дапрацаваць артыкул, заказаны часопісам «Навука і жыццё». І дзе, як не ў дарозе, калі ніхто табе не перашадае, абдумаць яго...

Біяграфія ў Аляксандра багатая і змястоўная. Нарадзіўся ён у вёсцы Парыжанскае Хойніцкага раёна. Малым з сям'ёй прабыў у партызанскім атрадзе. Вучыўся ў мясцовай школе. Пасля шостага класа паехаў у Архангельскую вобласць. Там працаваў памочнікам повара на сейнеры, потым качагарам на леданале «Ярман», трантарыстам на цалінных землях. Потым была служба ў арміі, дзе Аляксандр дасканалася асвоіў прафесію механіка цяжкіх танкаў, паўся дзень вучыўся ў вайсковым вучылішчы, а потым у вайсковым інжынерным вучылішчы. Вярнуўшыся на радзіму, рабіў экскаватаршчынам у меліярацыі, а зараз — машыніст бульдозера.

Не, Аляксандр не лютун. Ён балюча заўсёды расстаецца з калектывам, дзе працаваў, але жаданне пабачыць болей, глыбей пазнаць жыццё, пазнаць яго не ў якасці турыста, а ў якасці гаспадара, будаўніка, творцы, кліча яго ў дарогу.

Некалькі год ён быў членам бюро Мурманскага гаркома камсамола, увесць час актыўна пісаў артыкулы, фельятоны, да найбольш нарысы. Друкаваўся ў газетках «Архангельская звезда», «Рыбный Мурманск», «Полярная звезда», «Комсомолец Заполярья», «Правда Севера», «Гомельская праўда», «Знамя юности», «Комсомольская правда», «Неделя», «Известия»... Цяпер Аляксандр Сопат рыхтуе кнігу з трох апавесцей пра сваіх сяброў-рабочых.

Адна з гэтых апавесцей «Спытай самога сябе» будзе надрукавана ў лістападаўскім нумары часопіса «Неман».

Я з радасцю прапануючы чытачу ўрываю з гэтай апавесці ў сваім перакладзе на беларускую мову.

Хочацца пажадаць аўтару шчаслівай дарогі ў літаратуру, верыцца, што і тут ён будзе дабівацца дасканаласці.

Леанід ГАУРЫЛКІН.

Аляксандр СОПАТ

метраў. Спосаб яе апускання прасты, як канструкцыя сякеры. У сярэдзіне бочкі грэйферам выбіраецца грунт і яна пад сваім цяжарам апускаецца ўніз. Работу мы павінны былі пачаць яшчэ ўчора, але не пачалі. Бочку павінны абстраляць звыш і ў сярэдзіне бетонанушкай, забіваючы норы ў бетоне, і потым пакрыць гудронам. А без гэтага грунтавая вада пачне прасонвацца праз сцену, як праз рэшата. Ад сырасці згіне электраабсталяванне, складаная аўтаматыка, і станцыя, разлічаная працаваць дзесяцігоддзі, праз год ужо выйдзе са строю. Пагэтану пачынаць работу мы наадрэз адмовіліся. Прабач будоўлі, пераканаўшыся, што ні пагрозы, ні ўгаворы на нас не дзейнічаюць, махнуў рукою і паехаў у райцэнтр за начальствам.

На гэты раз Вені не давялося цягнуцца за чатыры кіламетры ў райцэнтр за півам. Толькі ён паспеў сабрацца, як да возера падкляціў «газік». З яго вываліўся тоўсты мужчына і падшоў да нас. Я яго ведаў. Гэта начальнік ПМК Львоў.

— Здарова, хлопцы! — прысеў ён побач са мной на камень. — Спякота. — Львоў вышэр насоўкай шыю. — А для нас, будаўнікоў, гарачэй утрая. Куды ні кінь, усюды клін. Школы, сады, стадыёны, і тры тыдні да заняткаў. — Львоў цяжка ўздыхнуў і працягнуў больш бойка. — Тут мой прараб гаварыў з вамі павышаным тонам. Малады, не ўмее пра-

Ілю. Ды Ілля на яго прапанову ніяк не рэагуе, ён ляжыць, прыкрыўшы твар шырокім лістом конкасага шчаўя.

Каб вывудзіць у Вені праўду, я прырчу. — Ты падлічы, у якую капецку дзяржаве абыдзецца гэта калтура.

— Грошы казённымя, што іх лічыць, — прабурчэў Мірон. Ён сядзеў і тачыў аб брусок пожык.

Ілля скінуў з твару ліст і, прызняўшыся, перакрываў Мірона:

— Казённымя, казённымя, — і раптам гыркнуў: — Нашы гэта грошы, твае, мае усяго народа! — і ўжо спакойней працягнуў. — Эх, Мірон Пракопавіч, на той свет сабраўся, а прастых рэчаў не разумееш. У казну твая грошы не з неба падаюць. Мы, рабочы люд, папаўняем яе. І таму мае законнае права кантраляваць тых, хто распараджаецца ёй. Не толькі Львоў, але і мы таксама ў адказе за кожную народную капейку, і па сумленню, і па закону. Аднолькава адказвае той, хто крадзе, і той, хто на гэта закрывае вочы. Папаўся?

Мірон ухмыльнуўся, правёў лязом нажа вышэй запяця рукі, абразваючы рыжае шчацінне, не падумаўшы галавы, адказаў:

— Я ўсялякага на сваім вяку нагледзеўся. Мільёны прахам ішлі, а ты шкадуеш нейкай сотні кубоў бетону. Не мы, другія зробіць.

— Не, Мірон, калі я ўжо ўчапіўся ў што-небудзь зубамі, не вырвеш. Любому хрыбетнік пераламаю, — з нейкім унутраным захапленнем усклікнуў Ілля.

Навальніца прайшла міма, да нас даносіліся толькі глухі ўдары грому.

Вечарэла. Мы сабраліся ўжо ісці ў райцэнтр, дзе жылі ў гасцініцы, ды прыехаў Зяма.

— Бастуем, акадэмікі! — не павітаўшыся, крыкнуў ён, кінуўшы на траву папку. — Божа, калі ты пачуеш маю малітку і перавідзеш мяне на спакойную пасадку, калі не ў міністэрства, то хаця б у трэст. Якога д'ябла вы ўперліся? Нам няма справы, абмазана гэтая бочка дэб'ецам, ці абклеена шпалерам. Гэта клопаты генпадрадчыка. Праз вас я нажыў ворагаў на ўсіх ПМК трэста. План гарыць, а яны конікаў выкідаюць. З раіны прыступайце да работы і ніякіх муршак. Калі я спакойны, вам сам бог каказаў быць паслухмянымі.

— Ты пераблытаў нас з роботамі, — агрызнуўся Веня.

— Не, гэта вы трымаеце свой нос супраць ветру, — усклікнуў Зяма.

Ілля ледзь прыкметна падміргнуў мне і сказаў:

— Добра. Ула малі. Лічы, праз пару сутак бочка будзе на месцы.

Мірон зыркнуў на яго з-пад ілба і лаціснуў плячамі.

— Вось і выдатна. — абрадаваўся Зяма. — Разумны праз гару не падзе, разумны сумее гару абісці. Нам ніяк нельга псаваць адносіны з Львовым.

Ілля падаў Зяму папку.

— Пішы.

— Што я павінен пісаць? — падняў бровы Зяма.

— Распараджэнне. Ну, наконг бочкі. Яго няхай падпіша Львоў і галоўны інжынер.

Зяма хутка акінуў нас позіткам:

— Спеліся. Ну і артысты. Бач, чаго захачалася, роднага прараба ізалюваць ад грамадства. Не выйдзе. У мяне ў печані каміі. Трэці год на дыяне сяджу.

— Там таксама дыэта, — уставіў Веня. Зяма засмяяўся.

— Маё крэда — з дзюх бед не выбіраць ні адной. А калі чэсна нам прызнацца, дык я прама сказаў Львоў, што маіх акадэмікаў, калі яны заўпарціліся, бульдозерам не зрушыш. Ох, і цяжка стала працаваць, а да пенсіі яшчэ далёка. Рабочы не той пайшоў, што калісь быў. Цяпер, перш чым пачаць работу, ён прыношваецца, суне нос у праект, спрачаецца з прарабам. Я толькі што быў у ПМК на планеўцы. Вырашылі рабіць часовы выграв. Плакалі іх прэміі. Раінай зароблю разбіўку пад катлаван, грунту там кубоў матырыста. Так што ўсім рабіць нечага. Абое могуць паехаць на тры дні дамоў. А потым на ранейшае месца, на лячэбніцу. Самі вырасайце, каму заставацца працаваць, — сказаў на развітанне Зяма.

— Разыграем, — прапанаваў Веня, дастаючы з карабка чатыры запалкі. Дзве ён абламаў. — Кароткія працуюць, Ілля, адварніся.

Калі той адварнуўся, Веня ўзяў у руку кароткую запалку, спытаў:

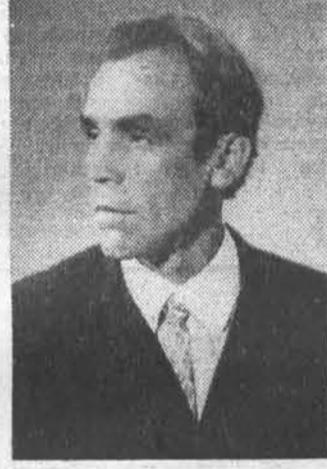
— Хто?

— Я! — гыркнуў Ілля.

— Так, адзін ёсць, — засмяяўся Веня і ўзяў зноў кароткую запалку. — А за раз?

— Я ж сумавань буду на табе, — зарагатаў Ілля.

— Неваўжа, — шпурнуў запалку Веня.

цаваць з людзьмі. Усё сам, б'юся, як рыба аб лёд, дайшоў зусім. Адным словам, хлопчыкі, так: апусціце бочку за тры дні, а з мяне магары, і па сотні кожнаму. Маё слова жалезнае. Дамовіліся?

Усе ўчатырох маўным.

— Ну, бог з вамі, — уздыхнуў Львоў. Накінуў яшчэ па чвертаку, болей не магу. Толькі дагавор, чатыры дні, не болей.

— Мы жывём, начальнік, у згодзе з Крымінальным кодэксам, — сказаў Веня.

— Ша, разумею, — падняў руку Львоў. — Зробім усё шыта-крыта. Вашы прозвішчы не будуць фігурыраваць у бухгалтэрыі. Атрымаеце на рукі. Згода?

— Не, — сказаў я. — Праз два метры пачынаюцца грунтавыя воды і...

Але Львоў перабіў мяне.

— Ах, вуль вы аб чым. За гэта адказваю я, — тышнуў ён сябе пальцам у грудзі. — А для заспакаення вашага сумлення дабаўлю, што на гэта ёсць згода заказчыка.

— Наша сумленне не ваш клопат. А вось ваша сумленне інжынера, ці будзе яно спакойным? Вы ж выдатна ведаеце, што станцыя доўга не працягне, — сказаў Ілля.

— Ведаю, — Львоў стомлена кінуў галавой і раптам ударыў кулаком сябе ў грудзі. — Але і мяне зразумець трэба! Праз тры тыдні лачуцца ў тэхнікуме заняткі. Усё гатова, акрамя гэтай чортавай бочкі. Ніхто мне не даруе, калі сарвуцца заняткі. Зразумейце, пакуль мы яе абстраляем бетонанушкай, пакрыем гудронам і апусцім, пройдзе мінімум паўтара тыдні. А потым усярэдзіне колькі работы. Нават калі мы будзем працаваць у тры змены, усё роўна не паспеем. У мяне сірмвая згода з заказчыкам ёсць. Як толькі зладзім камісіі аб'ект у цэлым, так адразу ж пачнём будаваць побач другую станцыю па ўсіх правілах будаўніцтва. А пакуль гэта часова напраўце. — Львоў падняўся. — Хачу дабаўіць, што ў гэтым зацікаўлена і кіраўніцтва трэста.

— Яшчэ б не зацікавіцца, — усміхнуўся Веня. — Замест пугі пранік у выглядзе саліднай прэміі.

Львоў кінуў позірк у яго бок, адкрыў рот, каб адказаць, але змоўчаў і пайшоў да машыны.

— Можна, мы дарэмна лезем у бутэльку, — сказаў Веня. — Укінем бочку за пару дзён і памахаем ладкай. А што, сго дваццаць пяць рублёў адхапіць — надрэзны павар да зарплаты.

Па голасу не зразумець, гаворыць Веня сур'ёзна, ці для таго, каб пазаваць

Разамлеўся ад спякоты, мы ўтраіх ляжым на берэзе возера. Толькі Мірон, схававшыся ў цяньку пад яблыняй-дзічкай, выстругвае сваіх «ковікаў». Разарэтае паветра такое цяжкае, што яго бярэ хоць абярэмкамі. У густой лістоце дубоў і клёнаў пахавалася крыклівае варанне, згарнулі свае кветкі рамонкі і нават само сойца свеціць неак дрымотна, ляніва. Усё самлепа, уціхамірлася, — так звычайна бывае перад навальніцай. Здаецца, вось-вось наляціць гуллівы вецер, хвастане на спінах дубоў, завіхурыцца ў іх кронах, аббіваючы лістоў і лякаючы варанне, зашурпаціць санлівае возера і кулём пакоціцца па полю. І толькі тады, калі яго голас заціхне ўдалечыні, з-за лесу марудна выплываць хмары. Гадзюкай-зладзёйкай сігане звілістая маланка, і ўздрыгане наваколле ад удару грому. Першая кропля дажджу шлёпне па разамлеўшаму целу, прынесшы з сабой прахалоду і лёгкасць.

— Дожджык, дожджык, сыпані, бабу з поля прагані — санлівым голасам бубніць Ілля. — Веня, мне млосна, — хныкае ён.

Веня, праклінаючы яго, падымасца, і зачарпнуўшы з возера вядром вады, палівае Іллі спіну.

Веня праіграў Іллі тры разы ў шахматы і за гэта два дні будзе выконваць усё яго жаданні. Такі дагавор. Звычайна Веня выйграваў у Іллі і некалькі дзён адзекваўся над ім, пасылаючы яго ў дождж па грыбы, а ў спякоту па халоднае малако ў вёску. Ён нават прымушаў Іллю, каб той чытаў яму перад сном казку і цыраваў шкарпэткі.

Гарачыня змарыла мяне і я лезу ў возера. Але прабыць у вадзе больш чым дзве-тры минуты не хапае цярпення, сутарга хапае рукі, ногі і я выскокваю на бераг. Загадкавае гэта возера, круглае, нібы хто яго знарок вычарпіў цыркулем. Ні адзін раўчачок не ўпадае і не выцякае з яго, але вада ў возеры чыста-празрыстая і настолькі халаднейшая, што толькі ўспамін пра яе мяне кідае ў дрыжыкі. Паўкругам ахоплівае возера стары парк. Нібы салдаты на інспектарскім аглядзе, стаяць роўнымі радамі клёны і ясені, бярозы і пірамідальныя таполі, сосны і каліфарнійскія дубы. Ураскід па парку, высокая ўзняўшы блакітныя макаўкі, зырка ўглядаюцца ўдалы, у адзіноце сумуючы па радзіме, сям'ёра сібірскіх кедрў. Дзвесце пяцьдзесят гадоў таму пасадзіў іх і выхадзіў невядомы панскі прыгонны — садоўнік. У самым цэнтры парку бялець харомы былога ўладара маёнтка польскага магната. Даўным-даўно тут размясціўся сельскагаспадарчы тэхнікум. Але з кожным годам усё цясней і цясней становілася студэнтам у былых панскіх пакоях, і вырашана было пабудоваць новы студэнцкі гарадок. Гарадок пабудавалі далёка за паркам, пакінуўшы дрэвам спакой і цішыню. Вучэбныя карпусы, інтэрнат і спартыўны комплекс хоць заўтра могуць прыняць сваіх гаспадароў, але не гатова каналізацыйная станцыя перакачкі. А без яе ні адна камісія не падпіша прыёмны акт. Асновай і рэзервуарам станцыі-перакачкі будзе служыць вялізная жалезабетонная бочка. Яе мы павінны апусціць у зямлю на глыбіню шаснаццаць

ПРЫНЯТЫ ў СІЮЗ ПІСЬМЕННІКАў

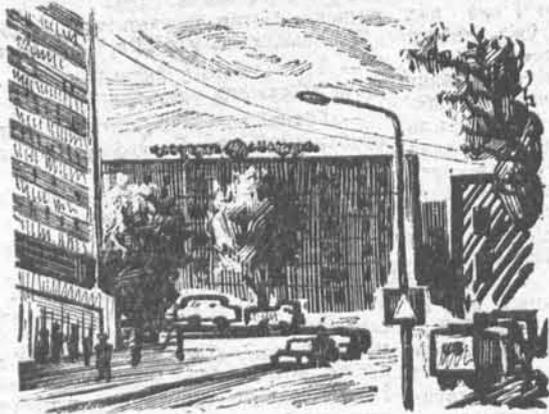
Верамейчын Уладзімір Міхайлавіч Паэт. Нарадзіўся ў 1937 годзе ў в. Петрыцкае Брагінскага раёна Гомельскай вобласці ў сям'і настаўніка. Выхоўваўся ў дзіцячым доме, скончыў Рэчыцкае педагагічнае, філалагічнае факультэты Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта імя У. І. Леніна. Працуе дырэктарам Ведыцкай сярэдняй школы Рэчыцкага раёна. Член КПСС.

Літаратуру дзейнасць пачаў у 1957 годзе. Аўтар зборніка вершаў «Прыняты», які выйшаў у 1973 годзе ў выдавецтве «Мастацкая літаратура».

Манаравіч Васіль Сцяпанавіч Паэт, прэзідэнт. Нарадзіўся ў 1939 годзе ў в. Купленка Крупскага раёна Мінскай вобласці ў сям'і селяніна. У 1964 годзе скончыў Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт імя У. І. Леніна. Працаваў у рэдакцыях рэспубліканскіх газет.

Літаратуру дзейнасць пачаў у 1957 годзе. Аўтар кніг паводзі «Вогненная камета» (1963), «Мерыдыяны і паралелі» (1966), «Ліставей» (1971). Сялета ў выдавецтве «Мастацкая літаратура» выйшаў зборнік нарысаў «Палыні і медуніца».

Мінск, вуліца імя А. Мяснікова.

Малюнкі Ул. СІБІРАКОВА.

ПАВЕЛ ГАЛАВАЧОЎ для мяне заўсёды быў прыкладам мужнасці і адвагі. Яшчэ ў школе я з захапленнем чытаў апавяданні і нарысы пра яго подзвігі. Слаўны беларускі сокал быў маім кумірам і ў гады, калі я курсантам у лётным вучылішчы ўзімаўся ў неба. І цяпер ужо, будучы касманаўтам, я не перастаю захапляцца крылатай доблесцю свайго земляка, вучуся ў яго смеласці, храбрасці, любові да Радзімы, лётнай прафесіі.—так сказаў пра Паўла Якаўлевіча Галавачова двойчы Герой Савецкага Саюза, лётчык-касманаўт СССР Пётр Ільіч Клімук. Касманаўт мае рацыю. Імя Паўла Галавачова стала легендарным. Нездарма беларускі народ назваў свайго вернага сына народным героем.

Урадженец вёскі Кашалёва, выхадзец з прастай сялянскай сям'і, Павел Галавачоў па камсамольскай пуцьцы пайшоў у Чырвоную Армію, стаў лётчыкам. Прайшоў шлях ад радавога пілота да генерала.

П. Я. Галавачоў равеснік Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі. 15 снежня яму было 659 гадоў. Імем рыцара ваеннага неба названы школы, калгасы, вуліцы, прадпрыемствы. На радзіме героя, у раённай пэнтры Буда-Кашалёва, устаноўлены яго бюст.

У генерал-маёра Галавачова я павінен быў узняць інтэрв'ю для акружнай газеты. Накідаўшы ў блакноце пытанні, пайшоў у штаб, каб сустрэцца з ім. Але яго там не было: вылецеў у авіяцасць.

І вось я на аэрадроме. Дзяжурны па часці сказаў, што генерал цяпер заняты—гутарыць перад вучэнямі з лётчыкамі.

Паўла Якаўлевіча цесным кружком абступілі лейтэнанты і капітаны. Гэта была не гутарка, а хутэй за ўсё дыспут, таму што з усіх бакоў чуліся галасы выступаючых. Гутарка шла пра тактыку паветранага бою — пра надзённы хлеб лётчыкаў. Думкі, меркаванні не супадалі. Некаторыя маладыя пілоты свярджалі, што сучасны паветраны бой амаль нічога агульнага не мае з боем ваенных гадоў. І франтавая формула «вышыня—хуткасць—манеўр—агонь» цяпер састарэла.

Другая ж група лётчыкаў даказвала: вопыт вайны поўнаасцю ўжываецца ў наш час. Спрэчка дасягнула кульмінацыйнага моманту.

Павел Якаўлевіч нікога не перабіваў, даў магчымасць выказацца кожнаму. Слухаючы маладых лётчыкаў, генерал то рэзка ўзімаў бровы, то насупяваўся, то свяціўся добрай бацькоўскай усмешкай. Было відаць, што ён востра рэагаваў на кожнае слова тых, хто спрачаўся.

Гутарка ўсё больш разгаралася. Але, калі ўзяў слова Галавачоў, стала ціха. Аўтарытэтным было слова легендарнага лётчыка. Затаішы дыханне, слухалі двойчы Героя Савецка-

га Саюза маладыя афіцэры. У вогненным небе вайны Павел Якаўлевіч Галавачоў храбра біўся з фашысцкімі сцярыятнікамі над Сталінградам, Растовам, Кубанню, Адэсай, Беларуссю, Прыбалтыкай, Паўднёвай Прусіяй, Берлінам. П. Я. Галавачоў зрабіў больш чым 450 баявых вылетаў, правёў 125 паветраных баёў, збіў 31 самалёт праціўніка.

Павел Якаўлевіч гаварыў проста, пераканаўча, прыводзячы яскравыя прыклады і факты.

Сцярыятнікаў. Шасцёра савецкіх знішчальнікаў супраць 60 бамбардзіроўшчыкаў праціўніка! У тым баі Галавачоў і яго крылатыя сябры праявілі небысвалую мужнасць, смеласць, ініцыятыву і самадyscyпліну.

Лётчыкі папрасілі генерала раскажаць больш падрабязна пра той няроўны паядынак. Ён ахвотна выканаў іх просьбу.

Я сядзеў насупраць Паўла Якаўлевіча, і добра бачыў, як змяніўся яго твар, калі пачаў успамінаць пра мінулае. На лбе яго згладзіліся глыбокія

смяротныя ўдары па праціўніку...

Пад канец іх засталася толькі двое (Ахмет Султан і Галавачоў), але смельчалі біліся за дзесяціх. Многія «хэйнкелі-III» і «юнкеры-88» былі расстрэляны чырваназорымі знішчальнікамі. Дзве групы праціўніка, пакідаўшы бомбы на галовы сваіх войск, пайшлі ўроссып.

— Чым жа завяршыўся той паядынак? — пацікавіліся прысутныя.

— У нас скончыліся боепрыпасы. Самалёт Ахмета Султа-

ставам Павел Якаўлевіч паказаў мне дзесяці розных газет і часопісаў, у якіх пісалася пра яго і яго аднапалчан. Асабліва зацікавіў мяне нумар шматтыражнай газеты Гомельскага лесаапрацоўчага камбіната за 11 кастрычніка 1939 года. На першай паласе змешчана фатаграфія Паўла Галавачова, знятага ў форме ваеннага лётчыка. Пад фота тэкст: «Былі рабочы камбіната Галавачоў Павел Якаўлевіч, які прызваўся ў 1938 годзе, мае вялікія поспехі ў ваенна-палітычнай вучобе».

Вялікія поспехі... Яны праціўніку, стараннаму беларускаму хлопцу даваліся ва ўпорнай барацьбе. Пасля вайны Павел Якаўлевіч скончыў дзве акадэміі: Чырванасцяжную Ваенна-Паветраную і акадэмію Генеральнага штаба. Але галоўнай свайго акадэміяй Галавачоў лічыў службу ў авіяцыі, сувязь з воінамі. Вучыўся сам, вучыў іншых.

Павел Якаўлевіч Галавачоў аддаў авіяцыі ўсе сілы і энергію. Не адно пакаленне лётчыкаў навучаў ён майстэрству паветраных вартавых, вернасці сацыялістычнай Айчыне, воінскаму абавязку.

Нядаўна прыязджаў я ў Буда-Кашалёва, дзе ўзвышаецца бюст легендарнага лётчыка, слаўнага сына беларускага народа. Паклаў букет на падножку помніка. Побач са мною стаялі землякі героя—курсанты авіяцыйнага вучылішча, будучыя лётчыкі Аляксандр Сакалоўскі і Мікалай Сідорка. Блакітнавокія, маладыя, дужыя. І мне падумалася: яны так падобны на Паўла Галавачова.

А. КОСАЎ.

РЫЦАР ВАЕННАГА НЕБА

Спрэчка пра тактыку ў сучасным паветраным баі паўстала не выпадкова. Маладыя лётчыкі, якія кіруюць магутнымі рэактыўнымі машынамі і грознай ракетнай зброяй, імкнуліся ўзяць на ўзбраенне ўсё лепшае з мінулага і сучаснага. Усе адзначалі хуткасць, дынамічнасць цяпершняга бою. Аднак думкі раззішліся, як толькі гутарка зайшла пра формулу сучаснага бою. Так, капітан М. Нікалаеў свярджаў, што складаючымі гэтай формулы павінны быць «пошук—манеўр—удар».

Генерал-маёр Галавачоў у далікатнай форме растлумачыў, што з гэтым згаджацца не варта. І вось чаму. Бой жа пачынаецца з моманту выяўлення праціўніка, а пошук папярэднічае паветранаму бою. Але думку Нікалаева аб пошуку вопытны ас развіў далей.

Мне было цікава назіраць, як Павел Якаўлевіч Галавачоў трымаў кантакт з аўдыторыяй, рабіў кожнага з прысутных актыўным слухачом. Воін, які шмат перанёс у жыцці, добра ведае гэтае жыццё, чалавек, узбагачаны вопытам, умелы метадыст, ён па-майстэрску маніпуляваў лічбамі, цытатамі, прыкладамі са службы авіятараў. Ён ісаднаразова звяртаўся да лётчыкаў з пытаннем: «А як думаеце вы?» або: «Ваша слова». Вysłухаўшы думку кожнага, генерал рабіў вывады, абагульняў сказанае.

Прадмет, пра які гаварыў генерал, — тактыка—самога яго крапаў да глыбіні душы. Ён ведаў усе тонкасці і асаблівасці гэтага цікавага прадмета. Таму і словы яго былі даходлівыя, хвалюючыя.

Павел Якаўлевіч нагадаў, як ён і яго пяцёрка былых сяброў у раёне ракі Міус 21 жніўня 1943 года змагаліся супраць трох груп фашысцкіх

складкі, вочы загарэліся маладым агнём. Генерал устаў, прайшоўся сюды-туды.

Глядзеў я на Паўла Якаўлевіча, і мне здавалася: памаладзёў ён на ільзых трыццаці гадоў. Нават хада ў яго змянілася—стала лёгкая, спружністая.

— Нашаму гвардзейскаму Чырванасцяжнаму авіяпалку 6-й гвардзейскай авіяцыйнай дывізіі выпалі гарачыя баі, — пачаў Галавачоў. Гаварыў ён не спяшаючыся, нібы ўзважваючы кожнае слова, прыпамінаючы, як менавіта было ўсё на самай справе. — Трэба было прыкрываць нашы наземныя войскі перад прарывам абароны праціўніка і абараніць тыя часці, якія ўжо ўвайшлі ў прарыв. Вылечелі мы ранішай з палявога аэрадроме. Вядучым групы быў камандзір эскадрыльі гвардыі капітан Ахмет Султан. Я быў вядучым трэцяй пары. Праз дваццаць хвілін пасля ўзлёту мы заўважылі тры групы бамбардзіроўшчыкаў. У кожнай групе праціўніка было па 20 самалётаў. Ахмет перадаў па радыё: перастроіцца і атакаваць фашыстаў усёй шасцёркай. Пасля першых мінут атакі запалалі чатыры самалёты з павучыннымі крыжамі на крылах. Аднак быў падбіты і наш знішчальнік. Бой разгарнуўся...

Чым больш расказваў Галавачоў пра паветраны паядынак кашых сокалаў з вядлікай групай фашыстаў, тым больш уважліва прыслухоўваліся лейтэнанты і капітаны да слоў героя. Прыклад гвардыі старшага лейтэнанта Галавачова пераканаўча гаварыў аб тым, як важна ў баі па-майстэрску і творча валодаць тактыкай.

— Наша група некалькі разоў перастроівалася ў разгары бою. Білася меншым колькасным саставам, але наносіла

на падбілі. Я яго суправаджаў да месцы пасадкі,—адказаў Павел Якаўлевіч...

Шмат пытанняў задавалі ў той дзень маладыя пілоты славаўтаму лётчыку. На ўсё Павел Якаўлевіч адказваў грунтоўна, аргументавана.

Я дзякаваў лёсу за тую сустрэчу з рыцарам ваеннага неба. Слухаючы выступленні лётнага саставу, я спісаў увесь блакнот. Быў задаволены тым, што прыязу ў рэдакцыю менавіта той матэрыял, які планаваўся.

Пасля сустрэчы з лётным са-

САКРЭТ ПОСПЕХУ

Якую дапамогу аказвае Дом культуры сельскім самадзейным мастацкім калектывам?

Рытууючы гэта пытанне да абмеркавання, члены пастаяннай камісіі па народнай асвете і культуры Слонімскага раёнасавета ў свой час устанавілі, што гэта дапамога вельмі недастатковая. Спецыялісты Дома культуры бываюць на месцах толькі напярэдадні аглядаў, пэўныя калектывы за імі не замацаваны. У выніку некаторыя гурткі і ансамблі, якія раней радалі гледачлі сваім мастацтвам, здрабнілі рэпертуар або ўсім распаліся.

З той пары мінула нямнога часу, а справа змянілася да лепшага. Ряд мастацкіх калектываў папоўніўся новымі вынаходамі, пашырыўся іх рэпертуар, некаторыя заваявалі права ўдзельнічаць у трэцім туры Усеаюзнага фестывалю самадзейнай мастацкай творчасці працоўных. Гэтым пераменам у многім спрыяла актывізацыя дзейнасці работнікаў раённага ачага культуры.

У пастаяннай камісіі занята шэсць чалавек. Работа іх вызначаецца баявісцю. Дэлегаты прыцягваюць да ўдзелу ў дзейнасці камісіі шырокі антыў—настаўнікаў, выхавальцаў, культасветработнікаў. На кожнага члена камісіі прыпадае, як мінімум, сорак антыўвістаў.

Камісія акцэнтуе ўвагу на пытанніх арганізацыі летняга адпачынку школьнікаў і дзейнасці

ўстаноў культуры па эстэтычнаму выхаванню моладзі, работ прышкольных інтэрнатаў. Актывізацыю вызначаецца план арганізацыйных мерапрыемстваў. Ён уключае правярку гатоўнасці школ да новага навучальнага года, удзел аддзела культуры райвыканкома ў падрыхтоўцы і замацаванні надраў у вёсцы, арганізацыі навучна-выхаваўчага працэсу ў групах падоўжанага дня. Дэлегаты пастаянна цікавяцца ходам будаўніцтва культасветустановаў, ростам іх матэрыяльнай базы, клопаюцца аб ахове помнікаў культуры.

Паспяхова дзейнасць камісіі ў многім тлумачыцца тым, што яна рэгулярна правярае выкананне прымаемых рашэнняў. На адным з пасяджэнняў было абмеркавана пытанне аб вучобе моладзі ў влчэрніх школах Дзесяцігодняга і Азярніцкага сельсаветаў. Вярнуўшыся да яго праз пэўны час, камісія завастрыла ўвагу кіраўнікоў налгасаў на нлўхільным прадастаўленні навучэнцам належных ільгот, увайшла ў хадайніцтва перад адпаведнымі органамі аб адкрыцці на тэрыторыі аднаго з сельсаветаў навуцальна-кансультатыйнага пункта завочнай школы.

Дэлеватасць — галоўная рыса стылю работы пастаяннай камісіі, сакрэт яе поспеху.

К. БАЛАТЭВІЧ. (БЕЛТА).

Слонімскі раён.

мам і душой. Ідэя твора, гаворыць скульптар, абумовіла яго пластыку. А ідэя гэтая: Ленін — сцяг, сцяг рэвалюцыі, сцяг міру, сцяг барацьбы. І разам з тым — чалавек ва ўсёй сваёй чалавечнасці.

Васьміметровы (разам з гранітным п'едэсталам) бронзавы помнік будзе ўстаноўлены на цэнтральнай плошчы гарадскога пасёлка Пружаны, там, дзе адбываюцца ўрачыстасці, праходзяць святочныя дэманстрацыі, і менавіта гэтай акаліч-

жыццёвы шлях кіраўніка паўстання. Побач з гэтым ідзе пошук пластычнага вырашэння вобраза Кастуся Каліноўскага — фігуры рашучай, моцнай, трагічнай.

Вось варыянт у пластыліне: Каліноўскі з кайданамі на руках узыходзіць на эшафот. Варыянт надзвычай выразны. Тут няма яшчэ ні рысаў твару, ні, як кажуць, «мускулатуры». Толькі пластыка руху. Горда ўзнятая галава, нецярплівы разварот плячэй. Чалавек вост-вост ступіць на прыступку эшафота. І хоць

выявіць у чымсьці самым звычайным геніяльную інтуіцыю Пушкіна, то перадае ўнутранае жыццё нашай сучаснасці — простае дзяўчыны.

Помнік Янку Купалу (у саўтарстве з А. Анікейчыкам і А. Заспільнікам) добра ўсім вядомы — ён стаіць побач з музеем паэта ў Мінску. А тут, у майстэрні, — сустрэча з Пушкіным...

Такі знаёмы і такі новы Пушкін Льва Гумілеўскага! Усё ў гэтым партрэце-кампазіцыі сведчыць аб любові

ЗАДУМА, ВЫРАШЭННЕ

насю прадыхавана паўнае вырашэнне кампазіцыі; аўтары дамагаліся, каб адчувалася жывая прысутнасць правядыра на плошчы ў Пружанах. Ён прыйшоў сюды, як і ва ўсе куткі зямлі, сваім ідэям, прыйшоў як сама Рэвалюцыя. Вось чаму скульптар дабіваўся высокай ступені абагульнення вобраза Ільіча, імкнучыся сродкамі пластыкі перадаць не толькі ленынскія рысы, але і сацыяльную характарыстыку звязанай з гэтым вобразам эпохі.

Прысвечаная У. І. Леніну работа не адна ў творчасці Л. Гумілеўскага — ён аўтар некалькіх партрэтаў Ільіча. У прыватнасці, адзін з апошніх такіх партрэтаў створаны скульптарам для Інстытута цела-і масабмену АН БССР. Тут партрэтная характарыстыка правядыра зусім іншага плана: Ленін, падпіраючы рукою шчаку, ці то задумаўся аб нечым, ці то марыць, ці то слухае музыку. Думка і пачуццё, стан глыбока чалавечых перажыванняў перададзены ў скульптуры.

Тэма рэвалюцыі вырашалася Л. Гумілеўскім не толькі ў Ленініяне, але і ў вобразах такіх дзеячаў рэвалюцыі, як М. В. Фрунзе і А. Ф. Мяснікоў, чые партрэты ствараў скульптар.

Недаўна мастак зноў звярнуўся да гераічнага мінулага нашай краіны, да мінулага Беларусі, да яе рэвалюцыйных традыцый. Гераічнае сялянскае паўстанне 1863 года над кіраўніцтвам «генерала мужыкоў» Кастуся Каліноўскага прыцягнула яго ўвагу: ён вывучае гістарычныя матэрыялы таго часу, чытае мемуары людзей той эпохі, падрабязна дасведчаецца пра

няма ні гэтай прыступкі, ні самога эшафота, адразу адчуваеш, адразу бачыш, што адбываецца. Бачыш апошняе імгненне выдатнага чалавека, яго «зорны час», хоць і прыйшоўся ён на час смерці. Чалавек — Каліноўскі — у гэты момант вышэй за смерць, менавіта ў гэты момант ён канчаткова перамагае яе; не на эшафот узыходзіць ён — у неўміручасць.

Яшчэ раз варта падкрэсліць, што ўсё гэта «прачытваецца» толькі ў пластыцы руху!.. Удаля варыянт? Канчатковы? Невядома. Наперадзе яшчэ пошук і пошук — ракурс, канкрэтнай характарыстыкі. І ўсё ж, думаецца, знойдзена галоўнае — вобраз. Дакладней, сутнасць вобраза, тое, што хвалюе. А для гледача, як пісала выдатны савецкі скульптар Вера Мухіна, важны менавіта вобраз, які ён любіць, які прымушае хвалявацца, перажываць. Кажуць, мастак пазнаеш па тым, што ён чытае, але яшчэ больш — па яго майстэрні. Тут, у майстэрні, яго прыхільнасці, яго «асяроддзе» — любімыя героі, тыя яго сябры, якіх мастак выбірае сабе сам. Тыя, хто з'яўляецца прадметам яго творчасці.

Героі Льва Гумілеўскага — розныя. Але кожны з іх мае нейкую духоўную блізкасць са скульптарам, з'яўляецца часцінкай яго самога, яго душы. Скульптар, нібы актёр, «выконвае» сотні роляў: трагічных, пашчотных, лірычных, суровых... Ён пераўвасабляецца то ў аўтара славагана Другога канцэрта для фартэпіяна з аркестрам Сяргея Рахманінава, то ў Янку Купалу, то Імкнечца

да паэта, да ягонай паэзіі, да ягонай асобы. Тут прачытваецца цэлая гісторыя гэтай любові — ад дзіцячага захаплення казкамі Пушкіна, ад юнацкага зачаравання пушкінскай лірыкай да сталага, мудрага, засяроджанага спасцігнення паэта, да зразумения яго ва ўсёй глыбіні, велічы і рознабаковасці.

Аднак майстэрня скульптара не салон «знакаміта-сцей». Сярод сяброў мастака і тыя простыя людзі, якіх мы штодзень сустракаем на вуліцах. Побач з актрысай рабочая дзяўчына ў сплядоўцы: момант самы праясны — дзяўчына нясе місу з супам (кампазіцыя «У абедзенны перапынак»). Але колькі ў гэтай праяснасці сапраўднай паэзіі, колькі радасці жыцця!.. Мастак не хвае сваёй улюбённасці ў юную прыгажосць, любяцца маладосцю, захапляецца жаночасцю. І адразу ўзнікае сімпатыя да скульптара, які выяўляе сваю добразычлівасць, свае душэўна шчодрыя адносіны да чалавека, сваю павагу да яго справы.

Справа чалавека, яго прафесія, ці то прафесія актрысы, ці то прафесія музыканта, ці то муляра, — вост у што ўглядаецца скульптар, вост у чым ён «адгадвае» характары!

У прафесіі, у разуменні яе як справы, якая пераўтварае і жыццё, і людзей, у сур'ёзным, як у кожнага працоўнага чалавека стаўленні да працы выяўляецца чалавечая і мастацкая сутнасць самога скульптара. Таму, відаць, і хвалююць яго работы.

Р. БАКУНОВІЧ.

Л. Гумілеўскі. Праэкт помніка У. І. Леніну.

Уладзімір Ільіч!
Я прыходжу да Вас не першы,
Не апошні я...

Вы для кожнага свой... —
гэтыя радкі Генадзя Бураўкіна нельга не прыгадаць, калі глядзіш на праект помніка Ільічу, работу над якой толькі што скончылі скульптар Л. Гумілеўскі і архітэктар М. Ткачук. Сапраўды, Ленін — свой для кожнага чалавека, свой для кожнага новага пакалення. Разам з тым у кожнага чалавека, асабліва ў мастака,

сваё непаўторнае адчуванне правядыра.

Мы бачым постаць Леніна фоне сцягоў, якія «чытаюцца» з усіх бакоў помніка. Постаць стрыманая, амаль без жэсту. Толькі ледзь прыкметны нахіл уперад і сціснутая ў руцэ кепка. Але менавіта гэтым «ледзь-ледзь» і перадаў скульптар вялікую ўнутраную энергію Уладзіміра Ільіча Леніна, энергію трыбуна, які выступае перад людскім натоўпам, адчувае гэты людскі натоўп, зліваецца з ім розу-

ГЕРОІКА ЖЫЦЦЯ НАТХНЯЕ

У экспазіцыі асенняй выстаўкі мастакоў Прыдзвінскага краю, разгорнутай у выставачнай зале Віцебска, налі сямі-дзесці работ. Гэта жывапіс, графіка, прыкладнае мастацтва.

Мастакі кожны па-свойму ўслаўляюць працу і веліч людзей, што жывуць побач з імі, цудоўны свет прыроды.

Людзі і прырода — пастаянныя героі акаварэліста Г. Шутава. У разнастайных кампазіцыях адлашчывае ён сваё захапленне людзьмі працы Башкірыі, сваімі землякамі — рыбакамі Браўлаўшчыны. Цеплынёй і шчырасцю авелны яго лісты «Заводкі» навунікаў. І хоць тут не відаць людзей, але ўсё пераконвае нас, што прыгажосць, створаная на зямлі, — справа рук чалавека, яго энергіі. У невялікай акаварэлі «Вечар» Шутаў лірычны, нешматслоўны. Лаканічны, стрыманы

ён і ў пейзажы «Старая Буда» (з серыі «Па Венгрыі») і ў іншых работах.

Мастак за апошнія гады шмат ездзіць па краіне, бывае за рубяжом. Паездкі з творчымі групамі, сувязь з майстрамі акаварэлі садзейнічаюць творчаму росту.

Сярод партрэтаў вылучаюцца адухоўленасцю вобразаў і манерай выканання работы І. Бароўскага. Гэта — партрэт інжынера Яршова — чалавека вялявога, этананакіраванага, і партрэт «Знатнай даяркі Ляонавай» — лаканічны, выразны. Жывапісцу П. Явічу ў партрэце «Маладой жанчыны» ўдалося перадаць рысы па-жаночаму добрай, мяккай натуре нашай сучаснасці.

Малады наваполацкі мастак В. Цецянёха ў вялікім палатне «Ціжкія вясны» імкнецца перадаць вобразы мужных людзей

пасляваеннай вёскі. І тое-сёе яму ўдалося: стрыманы і прыгожы каларыт нарцыны, манументальныя фігуры людзей, якія кляпоцяцца пра зямлю, пра хлеб. Але не ўсё ў гэтым творы псіхалагічна асэнсавана, недастаткова распрацаваны ён кампазіцыйна.

Радуе з'яўленне на выстаўцы новых імёнаў. Гэта і Б. Хесін з арыгінальнай работай «Аэра-дром», і М. Ткачоў — з нарцынай «Грэчка цвіце». Але мастакам пакуль не хапае, можа быць, самага галоўнага — псіхалагічнай паглыбленасці вобразаў і пачуцця колеру.

Сярод дэбютантаў трэба адзначыць М. Панічэўскага і А. Малю, мастакоў, якія ўжо валодаюць сваім почырнам.

Удала прадстаўлены на выстаўцы Уладзімір і Валянціна

Напрээнкі. І траці ўдзельнік паездкі на БАМ — С. Кампанічэнка. Ён бамаўскай «сюіта» — з'ява надзвычай цікавая, якая заслугоўвае ўвагі. На выстаўцы — ужо не першапачатковыя эцюды і накіды, а зусім закончаныя творы. «Башкірскія эцюды» В. Напрээнка, або «Пасёлкаў Залатнік» і «Ганіца» — У. Напрээнкі і многія іншыя работы светлае ўражанне на гледача. Цікавыя малюнкi і акаварэлі С. Кампанічэнка.

Вельмі стала заявіў аб сабе У. Напрээнка і ў касмічнай «сюіце». Яго работы «Саюз-11» і «Старт» — цікавы пошук не толькі ў адлюстраванні новай тэхнікі, але і ўсэнсавым вырашэнні гэтай гэчнай тэмы.

На выстаўцы, на жаль, мала кампазіцый, якія перадаюць героіну будніў. І ніякія «шэранькія» эцюды і «стандартныя» націорморты не могуць замяніць іх. Менавіта над тэматычнай нарцынай і трэба настаяліва працаваць вялікаму атраду віцебскіх мастакоў.

Е. АЗЕРНЫ.

ІСКРЫНКИ САМАБЫТНАГА

Рознакаляровыя абрусы і посылкі, суверенныя сундучкі і шкатулкі, казачныя персанажы, што, здаецца, вост-вост «ажывуць» — усё гэта створана рукамі народных умельцаў, яркай чалавечай фантазіяй. Работы гэтыя многія гледачы бачылі на шматлікіх выстаўках, фестывалях. Цяпер жа з'явілася яшчэ адна мажлівасць далучыцца да прыгожага.

У выдавецтве «Ліора» выйшаў набор «Народное искусство Советской Белоруссии». На 16 паштоўках самія цікавыя, найбольш самабытныя работы.

Складальнік комплекта Р. Валадзько, аўтар здымкаў Ф. Кузюмаў.

**ГЕРОІ КРОЧАЦЬ
ПОБАЧ**

Адлюстраванне сучаснасці, падкрэслівалі выступаўшыя на з'ездзе, з'яўляецца галоўнай задачай кампазітараў. Яны заклікаюць як мага часцей звяртацца да тых надзвычайных праблем, якія грамадства вырашае сёння і будзе вырашаць заўтра. Сучаснасць музыкі, адначасна дэлегаты, вызначаюць выбарам тэм і жанраў, іх трактоўкай, характарам вобразнасці, уласцівасцямі музычнай мовы, агульнай накіраванасцю твора.

Добры водгук у слухачоў атрымалі песні І. Лучанка, У. Алоўнікава, Я. Глебава, Ю. Семіякі, Д. Смольскага, вакальна-інструментальныя творы Г. Вагнера, С. Картэса,

прыкладнай мужнасці і велічы духу савецкага чалавека. Але не гаснуць у памяці народнай старонкі нашага гераічнага мінулага, якія сталі для майстроў мастацтва певчыарпальнай крыніцай хвалюючых сюжэтаў і тэм.

Подзвіг савецкага народа ў Вялікай Айчыннай вайне займае віднае месца ў творчасці кампазітараў розных пакаленняў. У яго адлюстраванні ў беларускай музыцы ёсць несумненны дасягненні і добрыя традыцыі, пачатак якім пакладзены операй Я. Цікоцкага «Алеся», прадоўжаны ў балете Я. Глебава «Альпійская балада», у песнях аб героях Брэста У. Алоўнікава і іншых творах.

У апошнія гады гераіка-патрыятычны музычны летапіс папоўніўся новымі цікавымі

і вырашае іх свежа, лічыра, з пазіцыі сённяшняга дня. І што не менш важна — гэта пастаяннае адчуванне народнай асновы, вытокаў нацыянальнай культуры. Вядомы кампазітар Цёпла адазваўся аб творчасці маладых музыкантаў В. Войціка, Л. Захлеўнага, Р. Суруса, Э. Зарыцкага, Л. Шлег, В. Іванова.

Важную ролю ў выхаванні дастойнай змены на лепшых традыцыях савецкага і сусветнага мастацтва, як лічыць адзін са старэйшых музыкантаў рэспублікі народны артыст БССР А. В. Багатыроў, адгрывае кампазітарская школа. Яна фарміруе прафесійнальныя навыкі, развівае і адшліфоўвае талент, прывівае павягу да народных традыцый. І ў той жа час кампазітарская

гарантыяй поспеху яго твора ў слухачоў.

Аналізуючы творчыя дасягненні кампазітараў рэспублікі, дэлегаты з'езда падкрэслівалі непарыўную сувязь іх лепшых твораў з народнай музыкай. У іх развіваюцца, распрацоўваюцца ў аднаведнасці з індывідуальнымі асаблівасцямі творчага пошукі аўтара традыцыі, якія склаліся ў вяхах. Гэта ярка праявілася ў дэсатой сімфоніі М. Аладава, творах — на думку гасцей з'езда літоўскага кампазітара В. І. Багдонаса, украінскага — В. Д. Кірэякі, музыкантаў з Татарыі Г. Я. Касаткінай і іншых, што сталі значным дасягненнем усёй шматнацыянальнай савецкай музыкі.

Прыкметны ўплыў фальклору на творчасць А. Багатырова, Л. Абелівіча, Д. Каміньскага, П. Падкавырава, І. Лучанка, Я. Глебава і многіх іншых. Радасна, што да народных вытокаў усё часцей звяртаюцца маладыя кампазітары Д. Смольскі, А. Мдзівані, Л. Шлег, Э. Зарыцкі.

У творах гэтых аўтараў адноўлены нацыянальныя вобразы, што асабліва ярка праявілася ў опере Ю. Семіякі «Паўлінка» паводле неўміручай камедыі Я. Купалы.

Плэна працуе фальклорная камісія Саюза кампазітараў на чале з народным артыстам СССР Г. Цітовічам. Яна арганізуе этнаграфічныя экспедыцыі ў аддаленыя раёны рэспублікі для збору твораў народнай музыкі, каардынуе даследаванні па фальклору, праводзіць выступленні народных спевакоў, сустрачы беларускіх спецыялістаў з калегамі з іншых саюзных рэспублік і суседніх краін.

Па музычнай фальклорыстыцы выданы рад работ, срод якіх чацвёрты том «Беларускіх народных песняў» Р. Шырмы і «Анталогія беларускай народнай песні» Г. Цітовіча. Каштоўным даследаваннем з'яўляецца кніга З. Мажэйкі «Песенная культура беларускага Палесся», у якой разглядаюцца важныя пытанні сучаснага бытавання традыцыйнай народнай песні. Падрыхтавана да друку калектыўная праца «Музычная культура Савецкай Беларусі», работа Л. Мухарынскай «Беларуская народная песня. Гістарычнае развіццё» і іншыя. Разам з тым, адначасна мастацкімі кіраўнік філармоніі рэспублікі В. Ф. Сербін, у апошнія гады назіраюцца некаторыя зніжэнне цікавасці кампазітараў да апрацоўкі народных мелодый, зменшылася колькасць твораў для нацыянальных інструментаў — шымбалаў, жалейкі, дудкі.

У новы творах перыяд кампазітараў і музыкантаў рэспублікі ўступаюць з ясным разуменнем пастаўлены перад імі задачы і гатоўнасцю сваячасова і на высокім мастацкім узроўні вырашаць важныя творчыя праблемы. Неабходна, як падкрэслівалася на з'ездзе, удзяліць самую пільную ўвагу стварэнню твораў буйной формы — опер, балетаў, сімфоній. Наш сучаснік, актыўны будаўнік камунізму, павінен стаць галоўным героем большасці твораў. Кампазітары заклікаюць глыбей пазнаваць жыццё, умацоўваць сувязь з працоўнымі калектывамі, ведаць думы і мары народа, яго штодзённыя справы і клопаты.

З'езд выбраў кіруючыя органы Саюза кампазітараў БССР — праўленне і рэвізійную камісію. На арганізаваным пленуме праўлення старшынёй выбраны народны артыст СССР Р. П. Шырма, першым намеснікам — Ю. У. Семіяка і намеснікам І. М. Лучанок.

Па пасяджэнні рэвізійнай камісіі яе старшынёй выбраны народны артыст СССР Г. І. Цітовіч.

**Я. ГАРЭЛІК,
Я. ПАЛУШКІНА,
(Кар. БЕЛТА).**

УСЛАЎЛЯЦЬ ВЕЛІЧ ЧАСУ

А. Мдзівані, якія раскрываюць гераічныя вобразы будаўнікоў новага жыцця, усталяваюць высокія маральныя ідэалы. На жаль, твораў сцэнічнага жанру на сучасную тэму ў нас яшчэ мала. А іменна сцэнічны жанр — опера, балет, оперэта — дае магчымасць глыбока і шматбакова раскрыць тэмы вялікага грамадскага гучання, вывесці на сцэну герояў нашага часу — рабочых і хлебарабаў, вучоных і будаўнікоў, людзей творчых, духоўна багатых, усмі сваімі справамі і думкамі пакіраваных у будучыню.

Оперны тэатр разам з беларускімі кампазітарамі працуе над некалькімі новымі творами. Гаворачы аб іх, музыкантаў Б. С. Смольскі становіцца ацаніў прэгрэсіўную інтэрнацыянальную накіраванасць оперы С. Картэса «Джардана Бруна» паказ гераічнага мінулага беларускага народа ў оперы «Свая легенда» Д. Смольскага, сатырычныя матывы ў «Пінскай шляхце» Г. Вагнера. У той жа час ён падкрэсліў важнасць уважання на сцэне сучаснай тэмы, паказу жыцця і працы нашага сучасніка.

Кампазітарам трэба часцей звяртацца да беларускай літаратуры, якая мае значны дасягненні ў распрацоўцы тэмы сучаснасці, падкрэсліў ён. Наша рэчаіснасць нараджае гераічныя вобразы, яркія драматычныя калізій, лірычныя, эпічныя характары ў іх сутыкненні, у барацьбе, і хочацца бачыць іх у святле рампы. Хочацца пачуць з вялікай сілы творы, якія ўслаўлялі б нашу Радзіму, спявалі б веліч чалавека — барацьбіта і працаўніка.

Адзначаючы некаторыя поспехі ў асваенні сучаснай тэмы кампазітарамі-песеннікамі, дэлегаты разам з тым гаварылі аб тым, што ў нас мала яркіх песняў аб партыі, аб вялікіх будоўлях, аб моладзі, аб інтэрнацыянальнай дружбе савецкіх народаў.

Наша краіна рыхтуецца ўрачыста адзначыць 60-годдзе Вялікага Кастрычніка. Гэта абавязвае кампазітараў зрабіць усё, каб дастойна сустраць вялікае і радаснае свята. Хочацца верыць, скажаў у сваім выступленні намеснік міністра культуры БССР С. А. Пятровіч, што беларускія музыканты створыць новыя творы розных жанраў аб Кастрычніку і аб У. І. Леніне, аб нашым гераічным народзе і партыі, пад чым мудрым кіраўніцтвам ажыццяўляюцца самыя смелыя мары байцоў рэвалюцыі.

**«ПАМЯЦЬ СЭРЦА
ГАВОРЫЦЬ...»**

Усё далей адыходзіць час ад суровых дзён вайны, якія паказалі свету найвышэйшыя ўзоры непахіснай волі, бес-

творамі. Высокую ацэнку дэлегатаў і гасцей з'езда атрымалі вакальна-сімфанічная паэма Г. Вагнера «Героям Брэста», араторыя «Мы славім Радзіму сваю» Я. Глебава, вакальна-сімфанічная паэма Р. Суруса «Памяці герояў», песні І. Лучанка, Ю. Семіякі, І. Кузіянова, Л. Захлеўнага і іншых. Арыгінальным твораў, які вызначаюць глыбінэй распрацоўкі тэмы, свежасцю сродкаў выражэння — араторыя «Памяць Хатыні» парадаваў малады кампазітар В. Войцік. «Гэты твор нікога не можа пакінуць раўнадушным, — сказаў аб араторыі кампазітар, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі СССР, прафесар Маскоўскай кансерваторыі А. С. Леман. — У ім ёсць пачуццё часу, ён напісаны аб мінулым, але з пазіцыі сённяшняга дня, што надае яму асаблівую каштоўнасць».

У тым, што патрыятычная тэматыка займае дастойнае месца ў творчасці маладых аўтараў, бачыцца, на думку галоўнага дырэктара опернага тэатра Я. А. Вапчачка і музыкантаў Г. С. Глушчанкі, прамае засвоіванне новым пакаленнем мастакоў лепшых традыцый беларускай музыкі. У песнявай творчасці больш пільнай увагі, як лічыць выкладчык Мар'іна-Горскай сярэдняй школы № 3, заслужаны настаўнік БССР В. Г. Арлоў, патрабуе тэма партызанскай барацьбы, вызвалення рэспублікі воінамі Савецкай Арміі. Мала пінуць кампазітараў аб сённяшнім дні арміі.

Беларуская музыка, апіраючыся на новыя мастацкія тэндэнцыі часу, гаварылі прамоўцы, у стане выканаць сваю міжнародную місію патрыятычнага выхавання падрастаючага пакалення.

**ВЫХОЎЦА
МАЛАДУЮ ЗМЕНУ**

Дзень адкрыцця форуму кампазітараў супаў з апублікаваннем пастановаў ЦК КПСС «Аб рабоце з творчай моладдзю». Як добры сімвал часу ўспрынялі яго дэлегаты справядліва лічычы, што гэты важны партыйны дакумент у аднолькавай меры звернуты і да маладых, і да сталых майстроў; звяліканых перадаць ім свой багаты жыццёвы і творчы вопыт.

Апошняе пяцігоддзе, як ніколі раней, выдучыла на вялікую музычную арэну шмат маладых, цікавых мастакоў, здольных вырашаць складаныя і важныя тэмы сваімі, толькі ім уласнымі сродкамі. Як адначасна старшыня камісіі музыкі народаў СССР пры Саюзе кампазітараў СССР Г. М. Шантыр, эстафета, перададзена старэйшым пакаленнем, знаходзіцца ў надзвычайных руках. Радасна, што моладзь смела звяртаецца да тэм высокага грамадзянскага гучання

школа — толькі клас, толькі падрыхтоўка да ўніверсітэта жыцця. Абаязак старэйшых — беражліва выходца маладых мастакоў, спалучаючы, як падкрэслівалася ў пастанове ЦК КПСС, чулыя, уважлівыя адносіны да іх з патрабавальнасцю і прышчыповасцю.

Партыя патрабуе ад педагогаў, дзяржаўнай і культуры «весці навучанне майстэрству ў арганічным адзінстве з выхаваннем высокіх ідэйных і маральных якасцей, абуджаць грамадскую актыўнасць моладзі, садзейнічаць станаўленню творчых індывідуальнасцей». Вялікі надзеі ў гэтым, гаварылі дэлегаты, ускладаюцца на створаную нядаўна пры Саюзе кампазітараў і Белдзяржкансерваторыі маладзёжную секцыю. Яе старшыня кампазітар Л. К. Захлеўны адзначыў, што дзяржаўна ў маладых з'явілася магчымасць рэгулярна, а не ад выпадку да выпадку, як гэта было раней, паказваць таварышам свае творы, удзяліцца ў абмеркаванні праслуханага. На сваіх пасяджэннях яны сустракаюцца з пісьменнікамі, архітэктарамі, мастакамі, маладымі вучонымі, знаёмяцца з навінкамі савецкай і замежнай музыкі. Быў бы вельмі карысным і павучальным для навічачых удзел у такіх сустрачках вядомых кампазітараў, якія чамусьці на пасяджэннях секцыі бываюць рэдкімі гасцямі.

З трыбуны з'езда ў выступленні С. А. Картэса, Р. Ф. Суруса, Л. С. Мухарынскай і іншых прагучала заклічачы насць тым, што меладзю ў кампазітарскай арганізацыі рэспублікі складае пазначыў праслойку. Становіцца магчыма змяніцца, калі б дзверы саюза былі шырай адчынены для маладых, чыя першыя творы сведчаць аб таленавітасці аўтара, а каб убачыць гэту таленавітасць, неабходна даць магчымасць музыкантам, якія яшчэ не з'яўляюцца членамі саюза, паказаць свае аркестровыя творы.

У музычных вучылішчах рэспублікі, гаварылі дэлегаты, не вывучаюць асновы кампазіцыі, і кансерваторыя траціць шмат каштоўнага вучэбнага часу, каб ліквідаваць гэты недахоп. Кампазітары часцей павінны быць у музычных школах, у творчых гуртках пры дамах і палацах культуры, аказваць дапамогу, накіроўваць іх работу, адкрываць юныя таленты.

З КРЫНІЦ НАРОДНЫХ

Невычэрпнай крыніцай, якая жывіць творчасць кампазітараў многіх пакаленняў, была і застаецца народная музыка, народнае паэтычнае слова. Асваенне незлічоных фальклорных багаццяў заўсёды было важнейшай задачай мастака,

А ДЛЕГЛАСЦЬ у пяць імклівых гадоў прайдзе на беларускімі кампазітарамі з часу мінулага з'езда на прасторах будоўнай краіны, якая называецца музыкай. Шлях гэты напоўнены пошукамі і знаходкамі, сумненнямі і радасцямі, адначасна значнымі творчымі ўдачамі, якія сталі прыкметным укладам у нацыянальную музычную культуру. У думках вяртаючыся ў пражытыя гады і справядліва ацэньваючы вынікі мінулай творчай пяцігодкі, дэлегаты Сёмага з'езда кампазітараў рэспублікі, які праходзіў у Мінску 21—26 кастрычніка, у першую чаргу звярталі свае позіркі ў будучыню, скацінтраваўшы галоўную ўвагу на выяўленых праблемах.

Дзелавому і прышчыповому абмеркаванню сённяшняга стану і будучыні нацыянальнай музыкі садзейнічала, як адначасна дэлегаты, абстаноўка вялікага палітычнага і працоўнага ўздыму савецкага народа, выкліканага рашчымі гістарычнага XXV з'езда КПСС. Гарызонты, што адкрывае перад нашым грамадствам, перад кожным савецкім чалавекам рэалізацыя прадвызначэнняў з'езда, не могуць не захапіць фантазіі мастакоў, якія жывуць са сваім народам аднымі думкамі і клопатамі. Іх натхненне на новы творчы здзіўненні высокая ацэнка Генеральным сакратаром ЦК КПСС таварышам Л. І. Брэжневым дзейнасці творчай інтэлігенцыі, якія «ўносяць усё больш важкі ўклад у агульнапартыйную, агульнанародную справу будаўніцтва камуністычнага грамадства». Патрабаванне з'езда «забяспечыць далейшае павышэнне ролі сацыялістычнай культуры і мастацтва ў ідэйна-палітычным, маральным і эстэтычным выхаванні савецкіх людзей, фарміраванні іх духоўных запатрабаванняў» мае непасрэдную адносіны і да тварыў беларускай прафесійнальнай музыкі.

Для музыкантаў рэспублікі, падкрэслівалася ў дакладзе праўлення Саюза кампазітараў, з якім выступіў намеснік старшыні праўлення І. М. Лучанок, дакументы з'езда з'яўляюцца не толькі кіраўніцтвам да дзейнасці, але і санраўды певчыарпальнай крыніцай новых тэм і творчых задум. Яны павінны быць рэалізаваны ў новых творах, якія б праўдліва, глыбока і таленавіта раскрывалі шматграннае жыццё нашага народа.

У мінулым пяцігоддзі паспяхова развівалася беларускае музыказнаўства. Прыкметна ўзрос тэарэтычны ўзровень артыкулаў, брашур, кніг. Падзей стала прысвяцэнне Дзяржаўнай прэміі БССР Р. Шырму за двухтомны збор характэрных апрацовак беларускіх народных песняў. У Мінску і Маскве ўпершыню апублікавана «Гісторыя беларускай савецкай музыкі», выданы іншыя павучальныя дапаможнікі.

Кампазітары і музыканты актыўна вклі прапаганду беларускай музыкі, часцей, чым раней, сустракаліся са слухачамі — на тэрасе «магістралі веку» — БАМЕ і ў іншых заводаў, на караблях Паўночнага флоту і ў калгасных клубах, на новабудоўлях і ў ВНУ, у навуковых установах і школах рэспублікі. Хвалючымі падзеямі ў жыцці творчай арганізацыі сталі фестывалі і дні літаратуры і мастацтва Беларусі ў Алтайскім краі і Чувашыі, Літве і на Украіне, канцэрты з твораў беларускіх кампазітараў у Маскве, Горкім, Харкаве, Вільнюсе і іншых горадах краіны.

НА СЦЭНЕ — НАШЫ ДНІ

На тым тыдні адбылося выяўленне пасяджэння прэзідыума праўдзялення Беларускага тэатральнага аб'яднання ў Магілёве. Яго ўдзельнікі паглядзелі чатыры спектаклі трупы абласнога драматычнага тэатра, прысвечаныя сучаснай тэматыцы. Калектыву прадставіў на абмеркаванні «Інтэр'ю» у Буэнас-Айрэсе Г. Баравіка, «Доўгачаканага» А. Салынскага, «За ўсё добрае — смерць» М. Ібрагімбаева і «Апошнюю інстанцыю» М. Матукоўскага.

Літаратурная першакрыніца і яе сцэнічны эквівалент, традыцыі і наватарства ў рэжысёрскіх пошуках, акцёрская індывідуальнасць і пераўвасабленне актэра ў характар героя, культура пластычнага выяўлення і мовы, — вось праблемы, якія з'яўляліся на абмеркаванні гэтых спектакляў. У часе дыскусій, у якой прыняла ўдзел дэлегацыя з Мінска — тэатразнаўцы Т. Арлова, Г. Барышаў, С. Пітравіч і А. Саннікаў, першы намеснік старшыні праўдзялення БТА Р. Мачулін, заслужаная артыстка БССР Р. Маленчанка, былі ахарактарызаваны ідэяна-мастацкія якасці бягучага рэпертуару тэатра ў яго найбольш адчувальных тэндэнцыях.

Адзначана, што калектыву на чале з галоўным рэжысёрам Ю. Міроненкам актыўна пашырае творчы далгляд, імкнучыся задаволіць патрабаванні сённяшняга глядача ў галіне адпавядання сучаснасці, якое ўбірае ў сябе і роздум аб геральдычным мінулым Краіны Савецкай, і выхаванне норм камуністычнай маралі ў моладзі, і аспекты міжнародных падзей на сусветнай арэне (так, напрыклад, востра публіцыстычны

спектакль «Інтэр'ю ў Буэнас-Айрэсе» прысвечаны барацьбе супраць фашысцкай хунты ў Чылі). Прамоўцы называлі акцёрскія работы, якія сведчаць пра творчую энтузіязнасць і клопат аб высокім прафесіянальным узроўні выканання роляў, рабілі крытычныя заўвагі ў адносінах да тэатра і па-рамысці трываласці і выяўляе сутнасць сцэнічных вобразаў.

Беларускае тэатральнае аб'яднанне сумесна з Міністэрствам культуры БССР паладзіла таксама абмеркаванне гасцёрных выступленняў у сталіцы рэспублікі Гродзенскага абласнога драматычнага тэатра. І на гэты раз гаворка засяродзілася на адпавяданні сучаснасці ў промных рампы. Гасцёрным рэпертуар тэатра прыняможна даў дастаткова матэрыялу для аналізу творчых пазіцый рэжысёраў і артыстычнай трупы: на афішы былі названы творы К. Крапівы, М. Пагодзіна, А. Петрашкевіча і А. Кудерніцкага. Здабыты і выдаткі гродзенцаў разглядалі кандыдаты мастацтвазнаўства Т. Гаробчанка, А. Лабоўч, кандыдат філалагічных навук А. Саннікаў, тэатразнаўцы У. Токрык, Ю. Пашкіп, галоўны рэжысёр тэатра Ул. Караткевіч і іншыя.

Падсумавалі гаворку доктар мастацтвазнаўства У. Няфёд і намеснік міністра культуры БССР С. Пітравіч.

Творчыя дыскусіі паказалі, што тэатры плённа і паслядоўна ўзбагачаюць рэпертуар надзвычайнымі творамі, аўтарамі якіх з'яўляюцца вопытныя майстры шматнацыянальнай савецкай літаратуры і мадэрнай драматургі.

А ДБЫЛАСЯ прэм'ера фільма «Маленькі сержант», створанага кінематографістамі Беларусі ў садружнасці з чэхаславацкімі калегамі. Першы раз у нашай краіне стужку глядзелі юныя мінчане ў кінатэатры «Піонер».

«Маленькі сержант»... Гэта расказ пра беларускага хлопчыка Барыска, якога «усынавілі» воіны-франтавікі. Сюжэт для фільма распрацаваў і напісаў п'сьменнік Ю. Якаўлеў і чэшскі — Л. Томан. Гісторыя такая. У невялікім горадзе Балеслаў з'яўляецца раптам малодшы сержант Савецкай Арміі Барыска. Ён шукае тут жанчыну па прозвішчу Лукашава. Для чаго? Аказваецца, ён ваяваў разам з яе сынам. Ды той загінуў у баі... Як па ведаміць такое? Хіба лёгка зрабіць гэта? Сам, зведваюшы на сваім франтавым шляху шмат гора, неаднойчы зазіраўшы смерці ў вочы, хлопчык разумее, як цяжка жанчыне ўспрыняць трагічную вестку пра роднага чалавека.

Праходзіць некалькі дзён, а Барыска ўсё ніяк не можа знайсці жудасную навіну. Тым часам адбываецца яго знаёмства з чэшскай хлопчыкай, дзюжынкай Штэпанькай. Ён нават зрабіў некалькі высакародных учынкаў, дастойных савецкага воіна.

...І усё далей і далей разгортваецца падзеі. Увага хлопчыкаў і дзюжынак, што сядзяць у зале, літаральна прыкавана да экрана. Вось Барыска дапамагае параненаму салдату, а вось шчыра ўсміхаецца, лежачы ў воінам у час наротнага адпачынку. З юнымі кадрам мы бачым, адчуваем, як мужнее, гартуецца характар юнага героя фільма.

Яго ролю выконвае Валіяцін Клімяноў. Яму пашчасціла. Бо з многіх і многіх прэтэндэнтаў быў выбраны ён. У астатніх ролях заняты Власанова (Лукашава), Міраслаў Ногінск (Яраслаў), Геннадзь Каралькоў (Клімаў), Аляксандр Баркоўскі (Алеша), Ляўцыя Клеграва (Штэпанька) і іншыя «пачынаючыя» і сталыя,

Сын палка — Барыска

вядомыя шырокаму глядачу, вынааўцы. Сапраўды інтэлектуальнае садружнасць — у поўным сэнсе гэтага слова!..

Стваральнікі стужкі і юныя глядачы, якія прымалі ўдзел у абмеркаванні фільма, прыгадалі, што рэжысёр Л. Голуб здаўна працуе над дзіцячай тэматыкай («Міюлка-паравоз», «Вуліца малодшага сына», «Дзюжынка шукае бацьку», «Анюціна дарога», «Паланез Агінскага»), і на гэты раз ён засведчыў высокае майстэрства. Радуе яго ўменне працаваць на здымачнай плёнку з дзецьмі, знаходзіць з імі сапраўдны творчы кантакт.

Здаецца, камера апэратара А. Аўдзеева ішча «не астыла» пасля «Воўчай зграі». І тут яна наглядна і выразна перадае будні цяжкага салдацкага падвёгу. Буйныя і сярэднія планы, па-майстэрску знятыя апэратарам, раскрываюць духоўны стан героя. Нярэдка жыццёвая дэталі ў надры ўзвышаюцца да сімвала высокага грамадзянскага гучання. Спалучэнне

паэтычнай метафары з суровай праўдай ваеннага ліхалецця вызначае асноўны напрамак выяўленчай палітры фільма.

...Перад развітаннем з юнымі мінчанамі госці з Чэхаславацкай сцэнарыст Л. Томан, актрыса В. Власанова пакінулі ў кнізе водгукаў такі запіс: «Нам вельмі спадабалася знаходжанне ў вашым кінатэатры «Піонер», які адкрываўся дзесьці гадоў таму назад прэм'ерай кінафільма «Пушчык едзе ў Прагу». Так, як і сёння, і тады гэта была сумесная пастаноўка нашых кінастудый — «Барандаў» і «Беларусьфільм». Жадаем вам, каб наша новая кар'ера вам спадабалася і далей дапамагала умацоўваць нашу сумесную дружбу. Шмат вам поспехаў у вашай далейшай працы!»

Фільм «Маленькі сержант» пачынае шлях па экранах братніх краін — Савецкага Саюза і ЧССР.

А. МАЦКЕВІЧ.

У ролях Барыскі і Яраслава гродзенскі школьнік В. Клімяноў і артыст з Чэхаславацкай Міраслаў Ногінск.

ЗВЫШ 190 гадоў існуе варшаўскі балет, пачатак якому паклала трупа танцоўраў і вучняў тэатра графа Тызенгаўза ў Гродні. На чале калектыву ў мінулым стагоддзі стаялі такіх вядомых майстроў харэаграфіі, як Ф. Леду і Д. Курц, Ф. Бернадэлі і Л. Тэры, А. Дэбрэ і Ю. Межынска, М. Піон, і Ф. Тальбні, Р. Турчыновіч і Р. Грасі,

плясак, «Пятрушкі» і «Жар-птишкі», «Шахерзады», «Карсар» і «Жызэлі», «Эмеральды» і «Каралевы ружы», іншыя ўзоры сусветнай харэаграфіі. Варшаўскі балет выклікаў да жыцця таксама першыя нацыянальна-харэаграфіі — «Вяселле ў Ойцаве» (1823 год) і «Пан Твардоўскі» (1874 год). Новае жыццё варшаўскага балета пачалося пасля другой

свай Чычынадзе і Яўген Чапга... У рэпертуар варшаўскага балета стала ўваходзіць «Золушка» і «Рамэя і Джульета», «Каменная кветка» С. Пракоф'ева, «Франческа да Риміні» П. Чайкоўскага, «Дафіні і Хлоя» і «Балеро» М. Равеля, «Спартак» А. Хачатурана, усё лепшае з мінулых класічных здабыткаў трупы, з нацыянальнай харэаграфіі. Калектыву з вялікім по-

дзеліцца Лідзія Ражанова, народная артыстка БССР.

— Вабіць перш за ўсё, што варшаўскі балет пазнаёміў нас са здабыткамі польскай нацыянальнай харэаграфіі, у тым ліку з «Панам Твардоўскім», які па сваёму зместу — цікавы варыянт легенды аб Фаўстэ, дзе ўсё падзеі адбываюцца ў Польшчы сярэдніх вякоў. Музыка да «Пана Твардоўскага» пісалася многімі кампазітарамі. Добра вядома руская опера А. Верстоўскага на гэты ж сюжэт. Нашы госці з Варшавы ў сваім спектаклі выкарысталі музыку, якая спецыяльна напісана буйным польскім кампазітарам Л. Ружыцкім, а сцэнічная рэдакцыя балета зроблена В. Груцам (мастак Я. Шандар, дырыжор А. Віхерак). У пастаноўцы выдатна спалучаюцца масавыя сцэны з буйнымі сольнымі эпізодамі; паказана шырокая палітра душэўнага стану герояў, цікава вырашаны фантастычныя сцэны. Салістыя спектаклі вельмі непасрэдна ў выкананні як драматычных, так і камедычных, жанравых эпізодаў. Сцэнаграфія «Пана Твардоўскага» вызначаецца маляўнічасцю і вынаходлівасцю. Аркестр чула адказвае на ўсе сцэнічныя сітуацыі, ён гучыць зладжана і каларытна.

Не магу не сказаць пра вялікае майстэрства выканаўцаў галоўных партый балета. Збіжэў Шталкоўскі — Твардоўскі, Барбара Уладарчык — Твардоўская, Ежы Макароўскі — Д'ябал, Важэна Каціякоўская — Каралева пекла, Эльжбета Яронь — Каралева Усходу і іншыя артысты варшаўскага балета валодаюць усімі выканаўчымі сродкамі харэаграфіі, добра адчуваюць стылявыя рысы партыі, упэўнена ствараюць агульны малюнак эпізода, сцэны, імкнучыся не выходзіць за рэчывіч традыцый інтэрпрэтацыі класічнага балета «Пан Твардоўскі». У гэтым, можа, і хаваецца прычына пэўнай фрагментарнасці спектакля, які ўспрымаецца ў выглядзе асобных фрэскаў.

Цудоўным спалучэннем народнай харэаграфіі з класічнымі балетнымі традыцыямі з'яўляецца спектакль «Вяселле ў Ойцаве», музыку да якога напісаў К. Курпінскі і Ю. Дамсе. Сюжэт тут не мудрагелісты, ён развіваецца ў адпаведнасці з народным вясельным абрадам. Мы бачым заручыны, прыезд сватоў, касцельную працэсію, «гора» маці, што дачка выхо-

дзіць замуж, вясельны картэж, развітанне нявесты з сяброўкамі, «выкуп» яе, вясельны стол... Усё гэта раскрываецца сродкамі народных танцаў — полькі, мажуркі, кракавіяка і г. д. Тэмпераментна дырыжыруе Мечыслаў Навакоўскі, выдатныя касцюмы створаны мастаком Адамам Кіліянам. Пастаноўка спектакля была ішча сто пяцьдзесят гадоў назад ажыццэўлена Ю. Межынскай, М. Піёна і Л. Тэры. «Біруць у палон» глядачоў сваім цудоўным майстэрствам не толькі Барбара Раўска — Зоска і Ежы Баранкевіч — Шчэпан, але і ўвесь танцавальны ансамбль — вельмі тэхнічны, тэмпераментны.

Наталія Міхаліц, загадчык рэпертуарнай часткі Акадэмічнага тэатра оперы і балета БССР:

— Вельмі прыемна, што імкненне да творчага пошуку адчуваецца не толькі ў вырашэнні кожнага спектакля нашым сяброў з бергаю Віслы, але і ў самім рэпертуары. На мяю думку, рэпертуар варшаўскага балета сапраўды ўзбагачаны пастаноўкамі «Трэція сімфонія» Тадэуша Бярда — буйнога суаўтара польскага кампазітара і сімфанічных паэм Мечыслава Карловіча — цудоўнага мастака пачатку XX стагоддзя, між іншым, ураджэнца Беларусі. Пастаноўшчыкам абодвух харэаграфічных навінаў з'яўляецца В. Груца, музычны кіраўнік і дырыжор — М. Навакоўскі. Гэтыя спектаклі вызначае высокі мастацкі густ, ўменне яго стваральнікаў адчуваць цудоўную музыку, знаходзіць ёй харэаграфічныя эквіваленты. Героем тут з'яўляецца высокае Каханне, імкненне знайсці Праўду жыцця...

У стылістыцы харэаграфічнага вырашэння твора Т. Бярда значная ўвага надаецца спартыву руху, гімнастыцы. Выдатна выконваюць галоўныя партыі Яэланта Рыбарска і Герэніш Вьёнеўскі. Паэмы М. Карловіча «Эпізод на маскардзе» і «Станіслаў і Ганна Асьвєньдзімы» маюць трагедычны характар. Іх прычтанне ў трупе варшаўскага балета вызначаецца рамантычнай уздэласцю. Танец Эвы Главацкай і Вальдэмара Воўк-Карацёўскага — герояў спектакля — строгі, лаканічны, напоўнены пчырым драматызмам і вылучаецца тэхнічнай дасканаласцю.

І. ІНІЧ.

ТЭРПСІХОРА З БЕРАГОЎ ВІСЛЫ

Э. Чакеці і да т. п. З 1833 года трупа варшаўскага балета танцуе на сцэне Вялікага тэатра Варшавы, першым дырэктарам якога быў вядомы кампазітар Кірааль Курпінскі, а другім — ураджэнец Міншчыны Станіслаў Маношка. У спектаклях Вялікага тэатра прымалі ўдзел карыфэі сусветнага балета Марыя Тальоні, Марыя Пеціпа, Машільда Кішэіска, Міхаіл Фокін, Вольга Прэабражэнская, Тамара Карсавіна, Анна Паўлава, Айседора Дукань... Ён ажыццявіў пастаноўкі «Лебядзінага возера» і «Палавецкіх

сусветнай вайны, калі нарадзілася Польская Народная Рэспубліка. Узноўлены быў не толькі будынак Вялікага тэатра ў Варшаве, разбуранага інтэрвентамі, але і мастацкія традыцыі трупы. Значна ўзбагачыўся і павялічыўся рэпертуар. Побач з вядомымі польскімі харэаграфамі Леонам Вуйцікоўскім, Ежы Гагулам, Станіславам Мішчыкам, Фелікам Парнелам, Эўгеніюшам Паплінскім, Вітольдам Груцам балетныя спектаклі тэатра ставіць савецкія майстры Наталія Дудзінская і Канстанцін Сяргеў, Наталія Кашос і Аляксандр Собаль, Аляк-

спехам паказваў свае спектаклі ў Парыжы і Монтэ-Карла, Вібадэне і Эсене, у Італіі. Двойчы яму ападаіравалі ў час гастролю ў Маскве (1967 і 1976 гг.). Мінчане атрымалі магчымасць пазнаёміцца з мастацтвам балета Вялікага тэатра Варшавы ў спектаклях «Пан Твардоўскі», «Станіслаў і Ганна», «Трэція сімфонія» і «Вяселле ў Ойцаве», што былі паказаны на нашай сцэне.

На старонках штотдыніўкі «Літаратура і мастацтва» сваімі ўражаннямі аб майстэрстве дарагіх паслацоў Тэрпсіхоры — багіні танца — з бергаю Віслы

Сцэна з балета «Вяселле ў Ойцаве».

ЛЕПШЫЯ КВЕТКІ — ДА СВЯТА

Тое, што выстаўцы дзіцячай кнігі нашых нямецкіх сяброў будзе забяспечаны ў нас паспех, не было ніякага сумнення ўжо з таго моманту, калі яна адкрывалася, з першага знаёмства з ёй. Забяспечвалі гэта два асноўныя фактары: з аднаго боку — змястоўнасць і багацце экспазіцыі, якая заняла вялікую выставачную залу на другім паверсе Палаца мастацтваў; з другога — хіба маглі мінчане, людзі шчодрыя на сяброўскія пачуцці, людзі, для якіх кніга стала хлебам надзённым, — хіба маглі яны застацца аб'явістымі да такой неардынарнай падзеі? Мінчане, якія ўмеюць шанавача і цаніць усё прыгожае, якія любяць жыццё і найперш — дзіцячы свай...

А тут усё для дзяцей, для іх выхавання, а значыць — для іх будучыні і шчасця. «Добрая дзіцячая кніга можа даць накіраванне ўсю жыццё чалавека», — сустракае нас выстаўка глыбокім выказваннем выдатнай нямецкай пісьменніцы Алекс Ведынг. А тут столькі — не проста добрых — цудоўных кніг! На ўсе ўзросты, пачынаючы ад таго, калі чалавек навучыўся ходзіць, але не навучыўся яшчэ чытаць... На ўсе густы няўрымслівых і дапытлівых падлеткаў.

Пройдземся ўздоўж багата аформленых стэндаў экспазіцыі, якім выставіць хоць беглы вочам — балзае к канцу дня стала крыху менш наведвальнікаў і доступ да кніг больш свабодны.

Вось малыя гадоў пяці трымае ў руках «кніжку-нарцінкі», а мама ўгаворвае аддаць яго яе і ўзяць другую — іх вунь колькі яшчэ!.. А там маці з большым хлопчыкам — гартуюць разам малюўніча аформленую кніжку вялікага фармацта. Знаёміся: архітантар Віхлева Таццяна Мікалаеўна, яе сыну Алешу шасці гадоў. На выстаўцы ўжо другі раз. Гэта яны разглядаюць выданне кнігі «Кот у ботах». «Цудоўнае

выданне, — гаворыць Таццяна Мікалаеўна. — Асабліва ўражваюць ілюстрацыі, іх выразнасць і маляўнічасць. Дзіцяцка жа заўсёды вабіць маляўнічае, ярае... І па тым, як нашы сябры выдаюць кнігі для дзяцей, адчуваецца, што яны вельмі любяць іх і разумеюць».

Святлана Янаўлеўна Цітова працуе загадчыцай аддзялення самстанцыі Ленінскага раёна сталіцы. Яна таксама з сынам Сярожкам, які ўжо ходзіць у другі клас, вывучае з ім незвычайную кніжку: унутр яе пакладзена прылада працы — невялікі малаток у сваім натуральным выглядзе! А ў кніжцы апісваецца, якія карысныя справы можна здзейсніць з дапамогай малатка. Святлана Янаўлеўна ў захапленні ад таго, як нашы сябры падхваляюць да працоўнага выхавання дзяцей. Наогул, яны з сынам вельмі задаволены знаёмствам з выстаўкай і прыйдзі сюды яшчэ не раз, сказаўла мая субяседніца.

Сярод экспанатаў не толькі арыгінальныя кнігі сучасных паэтаў і празаікаў ГДР. Мы сустракаем тут «старых знаёмых» у перакладзе на нямецкую мову: цудоўна аформленыя і выдатна выкананыя паліграфічна кніжкі Андэрсена, Пушкіна, Л. Талстога, Маршана — цэлы свет казак, у якім жылі мы ў свой час, цяпер жыўць і будуць жыць дзесяці-дваццацігадовыя хлопчыкі і дзяўчынкі, дзе б яны ні нарадзіліся.

Ля стэндаў «Літаратура на сучасную тэматыку», «Прыгодніцкая літаратура», на гістарычную, навукова-папулярную і іншую тэматыку атрымліваюцца юнікі і дзяўчаты. Ужо больш сталага ўзросту. Многія з іх не проста разглядаюць кнігі, але і засяроджваюцца на некаторых старонках, чытаюць...

Знаёміся з трыма хлопцамі, назіраю падобны між сабой. А называюцца гэты браты Ключнікі — Міша, Павел і Пятро, родам з Маладзечанскага раёна.

Павел працуе ў Мінску, Пятро на будоўлі ў Магілёўскай вобласці, а Міша яшчэ дома, вучыцца ў Іраснінскай СШ. Меншыя браты прыехалі да Паўла ў госці на выхадны, і рэшту дня яны праводзяць на выстаўцы, вельмі задаволены, што наведвалі яе. Што яны глядзяць? У аднаго з іх раман Іахіма Наватнага «Велікан у раі», у другога — раман Гецца Рыхтэра «Ідуць ільвы»...

Выстаўна вялікая, акрамя кніг, тут разгорнута экспазіцыя малюнка мастакоў-ілюстратараў і наведвальнікі, асабліва калі прыйшоў першы раз, можа проста разгубіцца. На дапамогу прыходзяць экскурсаводы — студэнты з ГДР, якія вучацца ў БДУ імя У. І. Леніна, — Ангела Фэл і Райнер Цэрк. Для малышоў тут дэманструюцца мультфільмы, арганізуюцца сустрачкі з мастакамі і пісьменнікамі, якія прыехалі з братняй Украіны, каб дапамагчы правесці ў жыццё вялікую і гуманную ідэю выстаўкі — садзейнічаць далейшаму развіццю дружбы і супрацоўніцтва паміж нашымі народамі. Дзялячы літаратуры і мастацтва, устанавілі цесных кантактаў паміж чытачамі,

выхаванню перакананых будаўнікоў новага жыцця. Абмен вопытам тут можа быць надзвычай плённым, бо ў нашых сяброў дасягненні ў дзіцячай літаратуры неаспрэчныя.

У ГДР налічваецца сто пяцьдзесят толькі «чыста» дзіцячых пісьменнікаў. Акрамя таго, многія «дарослыя» пісьменнікі часта звяртаюцца да дзіцяча-юнацкай тэматыкі. У краіне штогод наладжваюцца конкурсы дзіцячай кнігі, за лепшыя прысуджаюцца прэміі — Нацыянальная прэмія па літаратуры і мастацтву і імя Алекс Ведынг, якая заснавана ў 1968 годзе пасля смерці пісьменніка Лаўрэтамі апошняй ужо сталі дзевяць пісьменнікаў ГДР. Там дзейнічае некалькі спецыяльных выдавецтваў па выпуску кніг для дзяцей і юнацтва, пры Саюзе пісьменнікаў ГДР створаны спецыяльны інстытут — Цэнтральны актыву па дзіцячай і юнацкай літаратуры і адпаведна — абласныя актывы.

Усё гэта і шмат іншага цікавага дывадаўся ў размове з кіраўніком выстаўкі, дырэктарам Цэнтра дзіцячай кнігі ГДР донтарам Аналіза Кацыалек,

якая запэўніла, што яна асабліва, як і ўсе прадстаўнікі грамадскасці ГДР на выстаўцы, цалкам задаволена вынікамі знаходжання ў Мінску. Ёй іпануе актыўнасць наведвальнікаў, іх цікаўнасць і зацікаўленасць, тое, што на выстаўку разам з дзецьмі ідуць дарослыя, таты і мамы, дапамагаюць сваім дзецьмі сарыентавацца, зразумець многія рэчы. На развітанне фэау Аналіза перадала прытанне ўсім аматарам літаратуры і мастацтва, павіншавала з надыходзячым святам мінчан і сказала: «Мы прывезлі ў Мінск усё лепшае, што створана ў нас за апошнія гады ў галіне дзіцячай літаратуры. Гэта, можна сказаць, нашы самыя лепшыя кветкі, якія мы і паднеслі вам да свята. 10 лістапада выстаўка закрываецца, і кнігі мы пакінем мінчанам, юным чытачам усёй рэспублікі».

Ул. АНІСКОВІЧ,
На здымку: сяброўская сустрачка на выстаўцы.
Фота І. ПАЎЛАВА.

ЦЭНТРАЛЬНАЯ гарадской бібліятэцы імя Іякі Купалы — 26 гадоў. Я ўсё ж будуць даследчык і гісторыі адзінаццаці яшчэ адну дату — 22 кастрычніка 1976 года. У гэты дзень адбылося другое нараджэнне бібліятэкі — ўрачыстае адкрыццё ў новым памяшканні па вуліцы Веры Харужай, 16.

Дарагія мінчане і госці сталіцы, калі вы яшчэ там не былі, паспявайцеся па гэтаму адрасу. Я не люблю гучных слоў, але так і хочацца напісаць пра новую бібліятэку, што гэта харома, палац кнігі.

Ужо ў прасторым вестыбулі, дзе глядзяць на вас мудрымі вачамі бронзавы Купала (дарэчы, гэтую скульптуру песняра работы А. Глебава падарыў бібліятэцы «Літаратурны музей Іякі Купалы», наведвальніца агорваюць паўшчы ўрачыстасці, прыўзнятаці, усхваляванасці, якія прыходзяць да нас пры святкаванні з любімай кнігай. А сярод 185 тысяч тамоў — такі сённяшні фонд бібліятэкі — творы на любы густ.

Давайце ж разам зробім невялікае падарожжа па яе прасторых залах. Вось зала для навуковых работнікаў. Яна абсталявана столікамі-кабінамі, зробленымі па спецыяльнаму заказу. Работнікі бібліятэкі з гонарам гавораць, што ніводная бібліятэка ў рэспубліцы пакуль што не мае такой мэблі. Сапраўды, яна вельмі зручная. Нішто не перашкаджае пачынай, удумлівай рабоце з кнігай, з якой ты тут сам-насам.

А вось зала для тых, хто цікавіцца савецкай першадкай. Да паслуг чытача цэнтральная і рэспубліканскія газеты і часопісы, іншыя выданні. І, нарэшце, самая вялікая — чытальная зала. Засталецца дадаць, што ўсё тут вабіць вока — поўнакветкі, са светлага дрэва сталы і крэслы, белыя парчэры на вокнах, у шырокіх праходах — зялёныя дарожкі, што прыглушаюць крок, люмінесцэнтныя лампы.

Мабыць, ніводная бібліятэка не мае і такой цудоўнай лекцыйнай залы. Яна на 285 месц. Тут будуць праводзіцца канферэнцыі чытачоў, сустрачкі з пісьменнікамі, дыспуты, семінары і г. д.

Ідзем далей. Аб'явіліца зала. На шматлікіх паліцах

ДРУГОЕ НАРАДЖЭННЕ

выстраіліся тысячы і тысячы тамоў мастанкай, грамадска-палітычнай, навуковай, ваенна-патрыятычнай літаратуры, доступ да паліц — свабодны, ідзі і выбірай сабе патрэбную кнігу.

І, нарэшце, аб'явіліца зала для маладога чытача. Раней бібліятэка такога аддзела не мела. Не дазваляла памяшканне. Цяпер школьнікі, навучэнцы тэхнікумаў, маладыя рабочыя маюць да сваіх паслуг самую разнастайную літаратуру.

Звяртае на сабе ўвагу імкненне работнікаў бібліятэкі кіраваць працэсам чытання. Хаця б вось і тут, у юнацкім аддзеле, кожны куток падначалены пэўнай задуме, ідзі. На адной з паліц вісіць афіша, якая аб'яўляе, што перад табой кнігі, якія дапамогуць у выбары прафесіі, на другой — літаратура пра настаўніцтва, на трэцяй — у дапамогу маладому спецыялізатару, на чацвёртай — кнігі для тых, хто захапляецца фізікай, матэматыкай і г. д.

Прыходзячы ў бібліятэку, многія з нас бачаць перад сабой толькі кнігі. А цяпер, калі ў большасці бібліятэк практыкуецца свабодны доступ да паліц з літаратурай, таму-сяму наогул можа падацца, што роля бібліятэкара згледзена да мінімуму. Маўляў, запісаў у фар-

муляр, ды і ўвесь клопат. Памылковае ўражанне.

Бібліятэкараў называюць доцманамі кніжнага мора. Сапраўды, хто, як не ён, дапаможа вам сарыентавацца ў кніжным разліве, каб не «сеці на мель», пракласці курс да патрэбнай кнігі.

Сёння ў бібліятэцы, пра якую

будзем шчырымі, перад кулаўцамі стаіць яшчэ нямала праблем. Частка з іх звязана з пераездам у новае памяшканне. Там, на старым месцы, дзе бібліятэка размяшчалася 26 гадоў, было сваё кола чытачоў, у асноўным студэнтаў (бібліятэка працавала на вуліцы Валадар-

Таняна Станкевіч, навучэнка тэхналагічнага тэхнікума:

— Вельмі рада, што недалёка ад нашага інтэрната адкрылася такая цудоўная бібліятэка. Сёння прыйшла запісацца разам з аднакурсніцай Марыяй Мацкевіч. Абедзве вельмі любім беларускае літаратуру. Што ўзялі? Я «Атланты і карыятыды» Івана Шамякіна, а Марыя «Вера і праўда» Алеся Савіцкага.

А. Авіскаў, інжынер, кіраўнік групы Беларускага дзяржаўнага праектнага інстытута воднай гаспадаркі:

— Бацьшы, перада мной літаратура на англійскай мове. Так, вывучаю англійскую. Вось прыйшоў пазаймацца. Тут цудоўныя ўмовы.

С. Палічак, інжынер спецыяльнага праектна-канструктарскага бюро:

— У бібліятэцы багаты выбар тэхнічнай літаратуры. І працуюцца тут добра — ціха, утульна...

Вось што нам хацелася сказаць пра бібліятэку-навабела. Яшчэ раз нагадаем кнігалюбам — вас там чакалі!

М. ЗАМСКІ.

Так выглядае зала маладога чытача.

Фота В. ХАРЧАШІ, І. ПАЎЛАВА.

ХВАЛІ Нявы ціха да-тыкаюцца да борта крэйсера. У іх адбіваюцца ранішня прамні сонца. Яны асвятляюць таксама палотнішча сцяга, што рэе, трапечацца над караблём.

...«Аўрора». Гэтае слова знаёма ўсім нас з маленства, са школьнай лаўні. Гэтае слова мы вымаўлялі разам са словамі «маці» і «Радзіма», са словамі «Ленін» і «партыя». У перакладзе з грэчаскай мовы — аўрора — гэта ранішня зара, святальная зара.

І сапраўды, крэйсер «Аўрора» 59 гадоў таму назад абвясціў на ўвесь свет аб пачатку новай эры, аб тым, што над Расіяй засвятлялася зара

шмат гістарычных і драматычных старонак. 1904 год. Руска-японская вайна. «Аўрора» ўвайшла ў склад другой Ціхаакіянскай эскадры, якая была сфарміравана на Балтыцы. Эскадра ў кастрычніку 1904 года выйшла з Лібавы і ўзяла курс на Уладзівасток. Шмат дзён ішла яна вакол Еўропы і Афрыкі, па Атлантычным і Індыйскім акіянах. У маі 1905 года караблі дасягнулі Карэйскага праліва. Тут, ля вострава Цусіма, эскадру сустрэлі разгорнутыя да бою караблі японскага флоту. У памятнай Цусімскай бітве рускія маракі праявілі цуды гераізму.

У «Аўрору» трапіў варажы снарад, і крэйсер страціў кіраванне. Мінны электрык,

ду пра Цусіmsкую бітву. Пасля, вярнуўшыся на радзіму, «Аўрора» была вучэбным судном, а ў гады першай сусветнай вайны разам з іншымі караблямі ахоўвала подступы да Фінскага заліва. На караблі дзейнічала бальшавіцкая арганізацыя, члены якой пастаянна збіраліся ў машынным аддзяленні, сярод матросаў распаўсюджвалася нелегальная літаратура.

У час Кастрычніцкай рэвалюцыі раніцай 25 кастрычніка 1917 года на Няву ўвайшлі баявыя караблі Балтыйскага флоту. Сярод іх быў і крэйсер «Аўрора». Паўстаўшы народ авалоўваў усімі важнымі аб'ектамі Петраграда. У руках Часовага ўрада

...Верхняй палуба, левы борт. Тут размешчана гістарычная радыёрубка, на якой відэаеца мемарыяльная дошка з наступным надпісам:

«Першай радыёстанцыяй на службе пралетарскай рэвалюцыі была радыёстанцыя крэйсера «Аўрора». Праз гэтую радыёстанцыю перадаваліся баявыя распараджэнні Ваенна-рэвалюцыйнага камітэта, а раніцай 7 лістапада быў перададзены напісаны У. І. Леніным зварот «Да грамадзян Расіі», які паведаміў свету аб перамозе пралетарскай рэвалюцыі».

На стэндах — тэкст гэтага гістарычнага звароту, спіс членаў бальшавіцкай партыйнай арганізацыі крэйсера ў сакавіку-верасні 1917 года, а таксама спісы членаў суднавых камітэтаў трох скліканняў.

З прыемнасцю даведаўся я, што сярод членаў бальшавіцкай арганізацыі на крэйсерах «Аўрора» былі матрос Герасім Шчур з Мазыршчыны і унгар-афіцэр Аляксандр Гіль з Навагрудчыны.

Работнікі філіяла музея паказалі мне карабельны журнал, дзе ёсць спіс і ўсіх 570 членаў экіпажа «Аўроры», што служылі на крэйсерах у час Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі. Сярод матросаў з розных куткоў тагачаснай Расіі, шмат было выхадцаў з Беларусі. Я налічыў іх 75 чалавек і ўсіх перапісаў у сваю дарожную кніжку. Перад кожным прозвішчам у карабельным журнале стаіць параднавы нумар. Напрыклад: «165. Мітрафан Емяльянавіч Емяльянаў, 1914 года прызыву, качагар — Віцебскай губерні Гарадокскага павета».

Служылі на крэйсерах «Аўрора» і прымалі ўдзел у Кастрычніцкай рэвалюцыі Андрэй Аўтухоў і Сцяпан Асташкевіч з Лепельшчыны, Уладзімір Апановіч і Цімафей Барыск са Слонімсшчыны, Сцяпан Лобус і Трафім Варанько са Слуцшчыны, Трыфан Рудкоўскі і Яўген Калеў з Выхаўшчыны, Сцяпан Умец і Франц Доўнар з Бабруйшчыны, Аляксей Лазараў і Мікалай Пяцко з Сенненшчыны, Марк Палочніка і Пётр Салаўёў з Аршаншчыны і многія іншыя.

А пасля па заданню Ваенна-рэвалюцыйнага камітэта «Аўрора» накіроўвала атрады маракоў для аховы Смольнага, на барацьбу з атрадамі генерала Краснова, на падаўленне контррэвалюцыйнага мяцяжу юнкераў. У складзе атрада маракоў Балтыкі група матросаў-аўрораўцаў была накіравана ў Маскву для падаўлення белагвардзейскага мяцяжу.

У пачатку 1918 года амаль палова каманды «Аўроры» была дэмабілізавана. Многія маракі з легендарнага крэйсера вярнуліся ў свае родныя мясціны будаваць новае жыццё, умацоўваць заваёвы Саветскай улады. На змену ім на «Аўрору» прыйшло новае папаўненне.

Крэйсер «Аўрора» жыў новым, кляпатылівым жыццём. Пачынаючы з 1923 года і да Вялікай Айчыннай вайны ён быў кузней камандзірскіх кадраў Ваенна-Марскога Флоту СССР. Гераічна змагаліся аўрораўцы і ў гады вайны супраць нямецка-фашысцкіх захопнікаў. Бессмяротныя подзвігі здзейснілі баявыя разлікі гармат пад камандаваннем лейтэнантаў Яўгена Дзяменцьева і Аляксея Смагляя.

...У карабельным музеі заўсёды многалюдна. На борт «Аўроры» падмаюцца рабочыя і калгаснікі, школьнікі і студэнты. Яны яшчэ і яшчэ раз хочуць больш даведацца пра флагман рэвалюцыі, сваімі вачамі паглядзець на крэйсер і яго дарагія рэліквіі. Шмат бывае замежных турыстаў з розных краін свету. І запісы, запісы ў кнізе водгукаў наведвальнікаў музея. Калі б іх усе надрукаваць, атрымалася б шматтомнае выданне. Вось некаторыя з іх: «Многія з нас былі тут па некалькі разоў. Але кожны раз зноў адчуваеш горадасць за славу «Аўроры». Аб'ячаем быць вернымі Радзіме, як былі ёй вернымі аўрораўцы. Вучні 150-й школы Ленінграда».

«З вялікім хваляваннем агледзеў крэйсер «Аўрора». Цяпер асабліва выразна адчуваеш, што стрэл «Аўроры» пераклікаецца са стартама нашых касмічных караблёў. Лётчык-касманат СССР Г. Цітоў».

Такія запісы многа — выдатныя дзеячы і простыя людзі планеты з удзячнасцю вымаўляюць назву карабля рэвалюцыі.

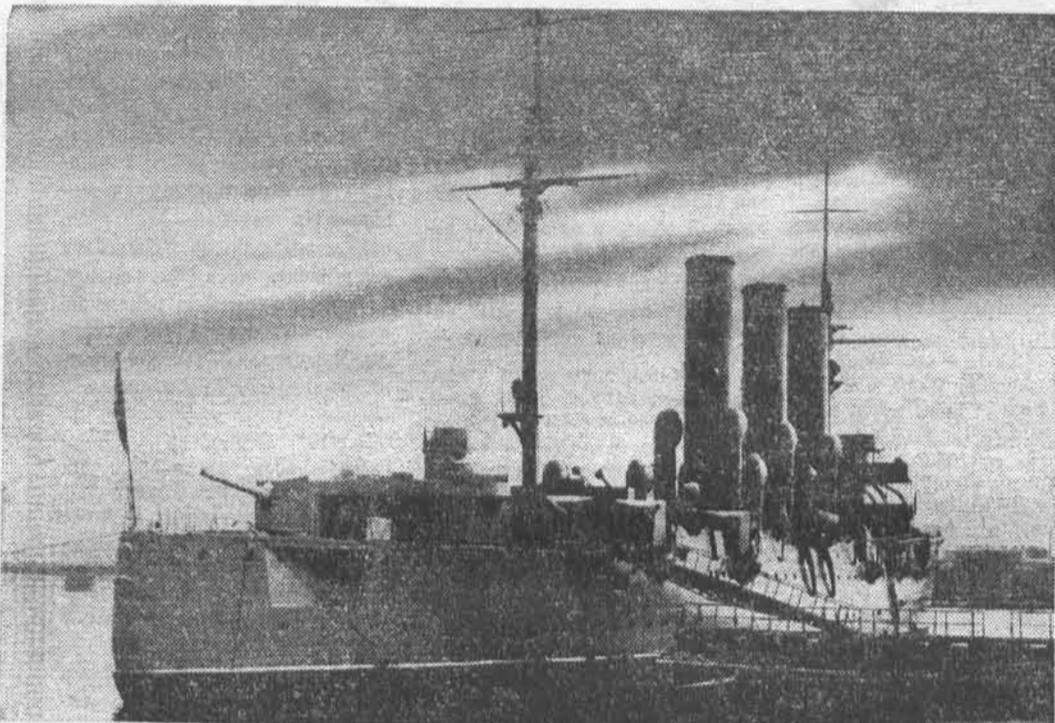
У святы гадавіны Вялікага Кастрычніка і Дня Ваенна-Марскога Флоту ланіградцы прыходзяць да крэйсера, каб палюбавацца марскім парадом. Пачынаецца ён заўсёды на «Аўроры». Роўна ў 9 гадзін раніцы на борце ўрачыста ўзнямасца ваенна-марскі флаг і на палубу крэйсера заходзіць прымаючы парад. Пасля даклада камандзіра крэйсера ад борта «Аўроры» адыходзіць катэр з прымаючым парад і гасцямі. Катэр аб'язджае ваенныя караблі, якія прыбываюць на Няву на свята.

...«Аўрора». Пабыўшы на тваёй палубе, у тваім музеі, яшчэ раз пранікаеш горадасцю за Краіну Саветаў, за яе гераічнае мінулае і велічнае будучае.

Не, не пагаснуць ў небе зоры, Зямлі заўсёды ў ішчасці жыць, Бо легендарная «Аўрора» Навекі на Няве стаіць.

Віктар ШЫМУК.

СТАІЦЬ НА НЯВЕ „АЎРОРА“

Вялікага Кастрычніка, што ўлада ў нашай краіне перайшла ў рукі рабочых і сялян.

Некалькі гадоў таму назад на крэйсерах быў адкрыты філіял Цэнтральнага Ваенна-марскога музея, дзе сабраны звыш шасцісот разнастайных дакументаў, што апавядаюць пра слаўную гісторыю «Аўроры», пра штурмавыя дні Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі.

З хваляваннем падыходзіць на трапу «Аўроры», што навечна пастаўлена на Няве, у цэнтры Ленінграда, ля Петраградскай набярэжнай, знаёмлюся з цікавай біяграфіяй крэйсера, з гераічнымі справамі яго экіпажа.

Крэйсер «Аўрора» быў пабудаваны піцэрскімі рабочымі ў 1900 годзе на суднабудаўнічай верфі «Новае Адміралцейства» і ўвайшоў у склад рускага Ваенна-Марскога Флоту. На яго рахунку

матрос Андрэй Падлесны пад моцным агнём японцаў ліквідаваў сур'езнае пашкоджанне і выратаваў яго ад гібелі. Мужна паводзіў сябе камандор Акім Крыванос. На батарэйную палубу, дзе былі парахавыя зарады, упаў незарваны варажы снарад. Акім Крыванос у адно імгненне апынуўся ля снарада і выкінуў яго за борт. У гэтым баі загінула 12 матросаў і больш за 100 было паранена.

Ноччу на рускія караблі з розных бакоў напалі варажыя мінаносцы. Крэйсеры «Аўрора», «Жэмчуг» і «Алег» адбіваючыся, павярнулі на поўдзень. Яны ўзялі курс на Філіпіпскія астравы, да порта Маніла, бо даплыць да Уладзівастока не хапіла б паліва.

Ужо ў Маніле матросы з «Аўроры» даведліся аб трагічным лёсе сваіх таварышаў па эскадры, пачулі праў-

застаўся толькі Зіміні палац. Часоваму ўраду быў прадаўлены ультыматум аб здачы, а на «Аўрору» паступіла распараджэнне — у выпадку здацца без бою, над Петрапаўлаўскай крэпасцю з'явіцца чырвоны агеньчык. Гэта будзе сігналам для «Аўроры» зрабіць халасты стрэл па Зіміні, які, у сваю чаргу, паслужыць сігналам чырванавардзейцам, матросам і салдатам прыступаць да штурму Зімянага.

І вось у 21 гадзіну 45 мінут з крэпасці паступіў сігнал. Камісар крэйсера Аляксандр Бельшаў падаў каманду. Камандор Еўдакім Агнёў стрэліў з шасціцалёвай насавай гарматы. Шматгалосяе «Ура» пранеслася па наваколлю. З усіх бакоў на штурм Зімянага кінуліся чырванавардзейцы, салдаты і матросы. Часовы ўрад быў арыштаваны.

ЧАСОПІСЫ Ў ЛІСТАПАДЗЕ

«МАЛАДОСЦЬ»

Нумар адкрываецца новымі вершамі народнага паэта Беларусі П. Панчанкі. Паэзія прадстаўлена таксама творамі М. Кушнярова, Е. Лось, К. Калейшы, Ф. Баторына.

Друкуецца заканчэнне рамана І. Чыгрынава «Апраўданне

крыві», аповяданне І. Капыловіча «Плтровічча лес».

Пад рубрыкай «На ударных камсамольскіх...» змешчаны нарыс Н. Гальпяровіча і Ю. Масцюка пра Наваполацкі завод бялкова-вітамінных канцэнтратаў — «БВК: пачатак шляху».

З нарысам «Гарачая кладка» выступае А. Нікалайчанка. Пра самадзейнасць Беларус-

кага дзяржаўнага ўніверсітэта імя У. І. Леніна расказвае ў артыкуле «Кансерваторыя» ва ўніверсітэце заслужаны дзеяч культуры БССР Д. Жураўлёў.

У нумары ёсць і іншыя матэрыялы: «Крок у бессмяротнасць» С. Анисава, «Камісар «Залатога эшалона» В. Чыніна, «Коласаўцы» А. Шлега і І. Вашкевіча, «Лёс аднаго верша» Р. Бярозкіна.

Пра новыя кнігі ў рэцэнзіях «Матэрыял пацудца» і «На мяжы імгнення і вечнасці» пішуць Ул. Калеснік і М. Тычына.

«НЕМАН»

Друкуюцца вершы А. Пашчанин, К. Цітова, а таксама П. Прыходзькі (пераклады В. Гурыновіч і А. Парпары). Проза прадстаўлена аповесцю А. Сопата «Спытай самога слёбе», заканчэннем рамана І. Клаза «Навекі разам», аповяданнем Ул. Дамашэвіча «Дарожная гісторыя», якое пераклала Т. Мартыненка, і навелай Э. Козна (пераклад з англійскай С. Дорскага).

Нарыс А. Кейзарава называецца «Выйдзі на святанні». Пад рубрыкай «Старонкі з

бланкота» і. Калюта піша пра нашых сучаснікаў — «Пара шчаслівых дэбютаў». Артыкул Я. Халыва прысвечан надзённым пытанням асваення Палесся — «Гранітны плацдарм Палесся».

Друкуюцца артыкулы С. Пачыніна «Зямля ў агні» і М. Іванова «Не кіпаюцца аб ісціне».

Новыя кнігі рэцэнзуюць М. Нянько, А. Сілішкоў, С. Лаўшун.

Артыкул В. Лазарэтава «Ландышы і эдэльвейсы» змешчаны пад рубрыкай «Чалавек і прырода».

У выдавецтве «Беларусь» рыхтуецца да друку дакументальная аповесць М. Вінагорова — «Браняпоезд імя таварыша Леніна». У ёй расказваецца аб дапамозе армейскіх, франтавых бальшавікоў Мінскаму Савету рабочых і салдацкіх дэпутатаў у разгроме контррэвалюцыі ў Мінску ў лістападзе 1917 года.

Публікуем урывак з аповесці.

НА СТАНЦЫІ Замір'е браняпоезд зходу пад'ехаў да водаразборнай калонкі, запрапіўся вадой, затым пабраў поўны тэндэр вугалю. На платформе Пралыгін убачыў узбуджаны натоўп. Твары адных выказвалі радасць, на другіх адбівалася палахлівасць. Неўзабаве да паравоза падшоў чалавек са збялым тварам, запытаўся:

— Хто ў вас начальнік?

— А вы хто такі? — пытаўся на пытанне адказаў Пралыгін.

— Я камандант станцыі.

— А я,— сказаў Пралыгін,— камандант браняпоезда.

— Па якому загаду вы дзейнічаеце?

— Я член Рэвалюцыйнага штаба ІІ арміі,— адказаў Пралыгін.— Ад яго імя і дзейнічаю.

Пры гэтых словах Пралыгін паказаў пасведчанне і маідат. Камандант станцыі прамямліў:

— Асабіста я да вас нічога не маю. Што ж тычыцца апарата,— ён кінуў на будынак станцыі,— дык вас просіць загадчык руху войск фронту.

Пралыгін аддаў неабходныя распараджэнні камандзе браняпоезда і рушыў па тэлеграф.

Яго суправаджаў натоўп. У прысутнасці натоўпу ён вёў і перагаворы па тэлеграфу.

У навушніках пачулася:

— Гэта гаворыць загадчык руху войск Заходняга фронту. Хто ля апарата?

— Ля апарата член Рэвалюцыйнага штаба ІІ арміі Пралыгін. Што патрэбна?

— Адказвайце, ці падпарадкоўваецеся вы распараджэнням галоўнакамандуючага фронту?

— Не!

— Франтавому камітэту?

— Не!

— Камандарму?

— Не!

— Каму ж падпарадкоўваецеся?

— Рэвалюцыйнаму штабу ІІ арміі і Мінскаму Савету рабочых і салдацкіх дэпутатаў.

Атрымалася паўза, пасля зноў пачуўся голас:

— Пачакайце ў Замір'і паўгадзіны, каб не дапусціць кропаліраў, якое можа адбыцца на недарэчнасці. Дам адказ, што вам рабіць.

— Чакаць не буду,— гучна адказаў Пралыгін.— Адказ мо-

гараджэнне свайму памочніку Гулінскаму:

— Адкрыць люкі, падрыхтавацца к бою на выпадак, калі хто-небудзь паспрабуе затрымаць нас.

Пралыгін меў на ўвазе штаб 10-га чыгуначнага батальёна, які стаяў у чатырох кіламетрах ад Замір'я.

Аднак ворагі не адважыліся затрымаць браняпоезд.

Сустрэчны вецер калючымі хвалямі біў у твар Пралыгіна, які кіраваў паравозам. У вагонах ішло звычайнае салдацкае жыццё. Вяслі выпадак надарыўся з дэзерцірам. Калі поезд

Скірпічкаў прачытаў голасна: «Уважліва білет і пасведчанне асобы геройскага кавалера»...

Салдаты зноў зарагаталі. Якаў гаркнуў:

— Спыніце! Справа сур'эзная. Асоба чалавека высвятляецца.

У прыціклым вагоне Скірпічкаў працягнуў чытаць: «Прад'явіцель гэтага білета лішні салдат — грамадзянін 1000-га Царава-Какшаўскага палка вызвалены па сіе чысло».

— Па якое па «сіе»?—спытаў Якаў, які ўсё яшчэ прымаў паперку за дакумент.— І хто

і «протчее» права праяжджаць па ўсемагчымых чыгунках, як на даху вагона, так і на буферах, а таксама і ў іншых незусім прыстойных месцах, а наогул без білета, г. зн. праязніга».

Чым далей чытаў Скірпічкаў «дакумент», тым веселейшы рабіўся твар Якава: ён пачынаў разумець, што за тыл стаіць перад ім, і пад канец моцна зарагатаў, гым самым выклікаўшы новы выбух рогату сярод салдат.

«Дакумент» заканчваўся словамі:

«Ура! Няхай жыве Расія і ўсе яе наваколлі. 1917г. Чысла і месца не памятаю. Сапраўднае з прылажэннем адной казённай капейкі за месца п'ячатыкі падпісаў яфрэйтар Запячучоў».

Абарваўшы чарговы прыступ смеху, Якаў спытаў:

— І даўно ты вандруеш з гэтым архі-мандатам?

— Ды ўжо, глядзі, як з паўгода,— прызнаўся дэзерцір-патрыёт.

— Быў у двух гарадах, у дзесяці вёсках. Усюды як мае быць прымалі-частавалі, а асабліва ўдовы.

— А якога чорта да нас прыбіўся? — строга запытаў Якаў.— Ну, адказвай!

— Бачыш, які фокус. Я палітычны дэзерцір. З Керанскім п'язгодны паконт вайны і іншага,— сур'эзна адказаў дэзерцір.— На станцыі даведаўся, нібыта вы супраць Керанскага выступаеце, вось і я... прашу, грамадзянін-таварыш начальнік, залічыць у якую ні ёсць каманду. Я і страляць умею, і сігналізацыю ведаю. Кім хочаш магу быць.

— Ну, добра, сігнальчыкам патрэбна, заставайся. Як жа прозвішча сапраўднае?

— Арлоў!

— Падыходзіць! — Якаў зноў лёг, сказаўшы, калі засне, разбудзіць на наступным прыпынку, каб падасці да хлопцаў другой бронеплячоўкі.

Але заснуць яму не давялося. Арлоў аказаўся добрым спеваком. Па просьбе салдат, занятых сваёй справай,— хто прыводзіў да парадку амуніцыю, хто чысціў зброю,— Арлоў заспяваў песню на матыў «Спенькі Разіна».

Мікалай ВІНАГОРАЎ

Калючыя ветры

жа быць дадзены вамі на шляху следавання. Прапаную вам даць распараджэнне па ўсіх станцыях, каб мне быў дадзены свабодны пупць. Калі дзе-небудзь будзе закрыты семафор і не падрыхтаваны стрэлкі, буду лічыць, што станцыя занята праціўнікам і стану дзейнічаць рашуча, выходзячы з баявых абставін. Я паехаў. Размова скончана.

Натоўп зашумеў: хто радасна, а хто гнеўна.

Камандант і адміністратар станцыі капчаткова разгубіліся, на тварах была поўная бездапаможнасць. Праз хвіліну камандант паспрабаваў штогосьці сказаць. Пралыгін, не зусім зразумеўшы, што ён хоча, цвёрда спытаў:

— Можна, паспрабуеце затрымаць нас?

Камандант маўчаў. Тады Пралыгін загадаў: дзяжурнаму па станцыі адкрыць семафор і моцна, каб чулі ўсе, аддаў рас-

рушыў, кулямётчыкі заўважылі ў вагоне новага «пасажыра». Разбудзілі Якава.

— Старшыня, падмайся, дэзерцір-патрыёт аб'явіўся. Хлопцы цябе патрабуюць.

— Што яшчэ за дзіва такое «дэзерцір-патрыёт»,— незадаволена перапытаў Якаў, але падняўся, працёр вочы — ён відавочна не даспаў.

У вагоне заходзіліся ад смеху. Скірпічкаў чытаў пэйную паперку, а ўсе салдаты хапаючыся за жываты, рагаталі пасля кожных трох-чатырох працитаных слоў.

Убачыўшы Якава, Скірпічкаў устаў, перадаў паперку старшыні і адначасова кінуў на новага «пасажыра» — маладога высокага хлопца з густой чорнай бародой, у панішаным шынялі без рэменя і ў папасе. Гэта і быў «дэзерцір-патрыёт».

Якаў паперы не ўзяў, сказаў Скірпічкаву:

— Чытай, у мяне вочы яшчэ не прачыліся.

вы такі ёсць? Прозвішча чаму не ўказана?

— А ёсць я як асоба — дэзерцір-патрыёт, без прозвішча. Дык чаго яго туды ўпісваць? — падтрымліваючы агульны настрой, адказаў новы пасажыр.

— Ты мне кінь гэтыя кепкі, — узвысіў голас Якаў.— Па якое «сіе чысло» дакумент? Адказвай!

Салдаты не маглі стрымаць рогату, яны ўжо ведалі, што дакумент — «ліпа» і цяпер рагаталі з Якава.

Дэзерцір-патрыёт адказаў сур'эзна:

— Па сіе і ёсць чысло. Якое сёння? Трыццаць першае?! Вось і канец яму, маідату майму. Сёння і выйшаў тэрмін.

Якаў не разумеў, зневажаючым позіркам глядзеў на новага пасажыра. Скірпічкаў зноў пачаў чытаць:

«Усюды па Расійскай рэспубліцы і яе гарадах мае законнае

КРЫХУ ВЫШЭЙ АРЭНЫ

Гасне святло, успыхваюць пранэктары, гуцаць фанфары ёванчонай увярцюры — пачынаецца прадстаўленне...

Вы ніколі не задумваліся, у чым тайна цыркавога сьвята, адкуль бярыцца тое адчуванне радасці, неймага амаль дзіцячага захвалення, якое агортае нас у цырку? Так, цыркавое прадстаўленне — само па сабе сьвята, сьвята ажыўшай назкі, сьвята мужнасці, спрыту, прыгажосці. Але мы не можам уявіць сабе цырк без некаторых, толькі яму ўласцівых кампанентаў: выхад уніфармістаў, яркіх фарбаў парада-пралога, музыкі аркестра...

Цыркавы аркестр, музыка цырка... Менавіта аб гэтым мы і хочам пагаварыць.

Тыя, хто быў на прадстаўленнях у Мінскім цырку, напэўна, запамінілі высокага, зграбнага чалавека — дырыжора канцэртна-эстраднага аркестра Міхаіла Фінберга. Але, відаць, не многія заўважаюць лёгкі ківок, якім вітаюць дырыжора артысты, выходзячы на манеж. Вітаць дырыжора — значыць, вітаць увесь аркестр, падкрэсліваючы сваю павягу да му-

зыкантаў. У нашым цырку гэта не толькі традыцыя, а шчыра ўдзячнасць артыстаў таленавітаму музычнаму калектыву, які добра ведаюць і паважаюць у цыркавых колах.

— У чым сакрэт гэтага калектыву? — галоўны рэжысёр цырка В. Д. Анімушкін на хвіліну задумваецца. — У яго стабільнасці, у добрым падборы выканаўцаў. Гэта той, можна сказаць, ідэальны выпадак, калі дырыжор і артысты аркестра аб'яднаны адной мэтай — зрабіць музычную афарбоўку праграмы як мага лепшай... Ведаецца, што сназаў народны артыст СССР Алег Палоў пасля заканчэння яго апошняга гастролу ў нашым цырку? «Калі б мне прапанавалі выступаць дзе-небудзь у правінцыі, у самым маленькім цырку, у самай слабой праграме, але сназалі б, што суправаджаць яе будзе аркестр Мінскага цырка, верыце, я згадзіўся б, бо працаваць з такімі музыкантамі — вялікая асалода». Магчыма, у словах вядомага клоуна ёсць доля жарту, але, думаецца, ён не пакрывіў душой. Аркестр нашага цырка —

па-сапраўднаму таленавіты, выдатны калектыву.

Канцэртна-эстрадны аркестр Мінскага дзяржаўнага цырка не толькі адзін з лепшых, ён са старэйшых у сістэме Саюза дзяржаўнага. Неўзабаве яму споўніцца 30 год. Для цыркавога аркестра гэта німала: дзесяці розных праграм, сотні нумароў... І да кожнага трэба падрыхтавацца, знайсці яго свеасабліваецца, выявіць яе ў музыцы. І калі падыходзіць да гэтай справы з усёй адказнасцю, як гэта робяць музыканты Мінскага цырка, высвятляецца, што гэта зусім няпроста. Не выпадкова ў розны час іраўнікам аркестра былі такія таленавіты музыканты, як Барыс Райскі, Дзмітрый Саналоў, Мікалай Саналоў (дарэчы, ён зараз працуе галоўным дырыжорам новага Маскоўскага цырка); не выпадкова аркестр з гонарам носіць званне канцэртна-эстраднага (адзіны ў краіне сярод цыркавых аркестраў); не выпадкова на базе аркестра рэгулярна праводзяцца абласныя і рэспубліканскія семінары іраўніковай самадзейных эстрадных калектываў; і, канечне ж,

не выпадкова цяперашні дырыжор аркестра — музыкант здольны, любіць цырк, разумее яго і нават піша для яго музыку.

— Спачатку, калі ў 1971 годзе пасля заканчэння кансерваторыі я прыйшоў працаваць у цырк, было вельмі цяжка, — расказвае Міхаіл Фінберг. — І я вельмі ўдзячны вопытным музыкантам, якія шмат гадоў працавалі ў аркестры — У. Аляксандраву, Б. Гур'янаву, А. Ансёнаву, В. Галлянову, Л. Главацкаму. Яны дапамаглі мне разабрацца ў тонкасцях цыркавай спецыфікі, пазнаёмілі з традыцыямі, канонамі, правіламі цырка, бо без ведання старога нельга ісці на пошук новага. Зараз у аркестры адбываецца абнаўленне: ідуць на заслужаны адпачынак ветэраны, прыходзяць маладыя музыканты. Усе мы аднадумцы, усе мы вельмі любім цырк і музыку і не ўяўляем без іх свайго жыцця. У аркестры існуе мастацкі савет, у склад яго ўваходзяць канцэртмайстры груп, таленавіты музыканты Г. Дайнена, У. Шышыгін, А. Тварагоў, Я. Саўчанка. На рэпетыцыях адточваем майстэрства, зладнанасць аркестра, увадзім у рэпертуар нотыя творы савецкіх і замежных кампазітараў. Наогул, калі гаварыць пра рэперту-

ар аркестра, можна ўявіць, якую вялікую работу даводзіцца нам праводзіць: тут і сучасныя эстрадныя мелодыі, і джыз, і нацыянальны матывы, а пры падрыхтоўцы музыкі да пантанімі «Хан-Гірэй» даваліся ўзяць цэлае сімфанічнае палатно. Звычайна прадстаўленне мы пачынаем увярцюрай — творчай апрацоўкай той ці іншай беларускай песні. Дарэчы, да новай праграмы мы рыхтуем твор У. Алоўнікава «Песні аб Мінску». Традыцыйна наша дружба з беларускімі кампазітарамі Я. Глебавым, Ю. Семянчанам, І. Лучанком, Д. Смольскім, Э. Зарыцкім, У. Мулявіным. Іх творы мы заўсёды з ахвотай уключаем у нашу праграму...

Наперадзе ў музыкантаў Мінскага цырка шмат планаў. Марца ўвесці ў аркестр беларускія народныя інструменты (цымбалы, жалейку, ліру), развучаюць новыя творы, рыхтуюцца да чарговай праграмы. Але галоўнае — усе члены калектыву добра разумеюць, што музыка ў цырку — гэта не фон, не дадатак да прадстаўлення, а яго творчы кампанент. І калі ў цырку вы пачуеце музыку, цудоўна вынананую, не здзіўляйцеся, бо іграюць тут сапраўдныя артысты.

Аляксандр РОСІН.

Пад загалюнам «Пяцігодна велізарных маштабаў» «Настаўніцкая газета» за 30 настрычніка надрукавала матэрыялы пятай сесіі Вярхоўнага Савета СССР дзевятага склікання.

Пад рубрыкай «Партыйнае жыццё: справядачы і выбары» змешчаны артыкулы П. Лапца «З высокай патрабавальнасцю» і В. Промнева «У абстаноўцы прынцыповасці». У іх ідзе размова пра справядачна-выбарныя сходы ў партарганізацыях Браслаўскай сярэдняй школы і Валосавіцкай сярэдняй школы Анцэўскага раёна.

Сакратар гаркома камсамола г. Мінска В. Коласа выступае з артыкулам пра маладых педагогаў беларускай сталіцы «Заўжды на правым флангу». Рубрыка «Наш лад жыцця» прадстаўлена артыкулам доктара эканамічных навук А. Бірмана «НТР і духоўны свет чалавека».

У Магілёве адбылася Усесаюзная нарада-семинар па пытаннях падрыхтоўкі выхавальнікаў дашкольных устаноў. Пад загалюнам «Ля вытокаў выхавання» газета друкуе нататкі з гэтай нарады свайго карэспандэнта Л. Бялюскай.

Змешчана замалеўка А. Кірпічэнкава пра заслужанага настаўніка БССР А. І. Зайца. Спюнілася 70 гадоў з дня нараджэння старэйшага педагога рэспублікі, аўтара трыццаці навуковых прац І. Ц. Зяневіча. З гэтай нагоды пра юбіляра змешчаны артыкул Я. Адамовіча і В. Бекіш «Дарогай сталасці».

Шэраг цікавых інфармацый надрукаваны ў падборках «Энран камсамольскіх падзей» і «Сто радкоў мінскіх навін».

«Прафсаюзы — актывіст» — так называецца перадавы артыкул у «Настаўніцкай газеце» за 3 лістапада. Надрукавана справядача «На паслядзёні налегі Міністэрства асветы БССР», дзе ішла гаворка аб выніках прыёму ў педагагічныя навукавыя ўстановы ў 1976 г.

Пад рубрыкай «Рашэнні XXV з'езда КПСС — у жыцці!» змешчаны артыкул сакратара Мазырскага РК КПБ Я. Шчарбіна «Датычыць будучыні», пад рубрыкай «Этыка і этыкет» — артыкул кандыдата філасофскіх навук А. Кісялёва «Саліцы ўсім граням».

Аб першых кроках вучэбна-вытворчага камбіната расказваецца ў артыкуле загадчыцы Савецкага раёна г. Мінска В. Кабяк «Па дванаццаці прафесіях». З артыкулам «Неспанойны характары» выступаюць інструктар Докшыцкага РК КПБ А. Грынёвіч і метадыст Рэспубліканскага кабінета Міністэрства асветы БССР Г. Паддзяроб.

На чацвёртай старонцы надрукавана разгорнутая карэспандэнцыя Л. Данілевіч «У цэнтры ўвагі — эстэтычнае выхаванне». У ёй гаворыцца пра пытанні, якія былі ўзяты на Усесаюзнай нарадзе па праблемах эстэтычнага выхавання моладзі.

Дары восені.
Фота Р. КАДЗЕТА.

У ТОЙ ЧАС, як на эстрадзе Сілезскай дзяржаўнай філармоніі народны артыст СССР кампазітар Ціхан Хрэнінаў выконваў фартэпіяную партыю свайго Другога канцэрта, на сцэне Бытамскага тэатра калектыву Маскоўскага Камернага музычнага тэатра

мастацтва. Кульмінацыйны фестываль, на думку слухачоў і крытыкаў, быў канцэрт, на якім аркестр Сілезскай дзяржаўнай філармоніі выканаў дзесятую сімфонію Д. Шастаковіча і цыкл з адзінаццаці санетаў для голасу і аркестра. Гэтыя санеты ўпершыню прагучалі ў

Чудоўнае музычнае выкананне спалучаецца з выдатнай рэжысёрскай канцэпцыяй, дасканалай акцёрскай і ваканалай падрыхтоўкай артыстаў».

Праграма фестывалю вызначалася шырынёй і шматграннасцю. Кожны вечар слухачы сустракаліся з рознымі калектывамі. Сілезская дзяржаўная філармонія, акрамя твораў Д. Шастаковіча, падрыхтавала канцэрт С. Пракоф'ева. Сімфанічны аркестр Лодзінскай дзяржаўнай філармоніі выканаў Чацвёртую сімфонію П. Чайкоўскага. Лодзінскі вялікі тэатр даў балет А. Хачатуряна «Гаянэ». Бытамскі оперны тэатр паказаў балет А. Пятрова «Стварэнне свету».

Акрамя названых савецкіх артыстаў, у канцэртах удзельнічалі таксама дырыжор Кемаль Абдулаеў, кампазітар і піяністка Таццяна Нікалаева, скрыпач Віктар Трацякоў, віяланчэлістка Вікторыя Яглінг.

Дзесяцідзённае свята музыкі Краіны Саветаў, пісала газета «Жыцце Варшавы», Варшава.

ФЕСТИВАЛЬ РУСКАЙ І САВЕЦКАЙ МУЗЫКІ

даваў яго оперу «Многа шуму... з-за кахання». Катавіцкія аматары оперы ў гэты вечар спыталіся ў Бытам, а бытамцы, якія лічылі за лепшае фартэпіяную музыку, ехалі ў Катавіцы. Музычныя ж рэцэнзенты павінны былі выбіраць паміж Хрэнінавым... і Хрэнінавым.

Такое нялёгкае пытанне — што выбраць? — устала перад цаніцелямі музыкі дзесяць вечароў запар, калі ў Катавіцах і бліжэйшых гарадах праходзіў традыцыйны Чацвёрты фестываль рускай і савецкай музыкі. Край металургаў, шахцёраў, машынабудаўнікоў рыхтаваўся да фестывалю як да вялікай культурнай падзеі. Сюды з'ехаліся музычныя калектывы з многіх гарадоў краіны: сімфанічны аркестры з Варшавы, Кракава, Лодзі, Альштына, Быдгошчы.

Сёлетні фестываль быў прысвечаны ў асноўным творчасці Дзмітрыя Шастаковіча. Выкананнем яго Пятай сімфоніі пачуўся шматдзённы агляд музычнага

Польшчы. Прагучалі на ўсю краіну — канцэрт трансляваўся напрамую па другой праграме польскага радыё. Дырыжыраваў аркестрам сын кампазітара — Максім Шастаковіч. Высока ацэнена выкананне санетаў салістам Георгіем Селязніевым.

Шмат захапляючых водгукаў атрымала опера Д. Шастаковіча «Нос» у выкананні Маскоўскага Камернага музычнага тэатра. «Мы можам толькі шчыра пазаздросціць маскоўскай камернай оперы, — пісаў музычны крытык М. Бжэжыняк, — што ў яе такі выдатны творчы калектыв. Савецкія артысты паказалі сябе майстрамі не толькі ў спевах, але таксама і ў акцёрскай ігры».

Газета «Трыбуна люду» задала пытанне: «У чым крыніца велізарнага поспеху гэтага маладога тэатральнага калектыву?» і адказала: «Тлумачэнне вельмі простае: усе элементы, з якіх складаецца музычна-драматычны спектакль, тут ідэальна спалучаюцца адзін з адным.

ХРОНІКА КУЛЬТУРНАГА ЖЫЦЦЯ

САФІЯ. У гонар 59-й гадавіны Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі ў Балгарыі пачалося свята савецкага фільма, якое прадоўжыцца да 11 лістапада. У дваццаць шосты раз савецкія кінематаграфісты аддаюць свае творы на суд балгарскага глядача. Яны пакажуць тут фільмы «Прашу слова», «Белы парох», «Брыльянты для дыктатуры пралетарыяту», «Дзёнік дырэктара школы», «Ад зоры да зоры» і іншыя.

БЕРЛІН. Паказам фільма «Калі надыходзіць верасень...» у берлінскім кінатэатры «Космас» адкрыўся 5-ы фестываль савецкіх кіна- і тэлевізійных фільмаў. На ўрачыстым адкрыцці традыцыйнага агляду савецкага кінамастацтва прысутнічалі члены Палітбюро, сакратары ЦК САПГ В. Ламберц і К. Хагер, дзяржаўныя дзеячы, міністры ГДР, дэлегацыя савецкіх кінарботнікаў на чале са старшынёй Дзяржаўнага камітэта Савета Міністраў Украінскай ССР па кінематаграфіі В. Балышак.

БАГАТА. Тут адкрылася выстаўка карцін калумбійскіх мастакоў, якія прысвяцілі сваю творчасць адлюстраванню мужнай барацьбы чылійскага народа супраць тыраніі фашысцкай хунты. Уся экспазіцыя прасякнута духам салідарнасці з патрыётамі Чылі.

ДЭЛІ. Кінафестываль, прысвечаны ўкладу Індыі і сацыялістычных краін у дзейнасць Арганізацыі Аб'яднаных Нацый, адкрыўся ў Доме савецкай культуры ў Дэлі. Выступаючы на адкрыцці фестывалю, дзяржаўны міністр забеспячэння і працаўладкавання Індыі Р. Н. Мірдаха ўказаў на супадзенне поглядаў і пазіцыяў Індыі і Савецкага Саюза на такіх актуальных міжнародных праблемах, як барацьба супраць каланіялізму і імперыя-

лізму, супраць усіх форм масавай дыскрымінацыі і прыгнёчэння. Нашы краіны актывна супрацоўнічаюць у органах ААН, надкрэсліў міністр.

БАГДАД. У іракскай сталіцы адкрылася выстаўка работ народнага мастака РСФСР, члена-карэспандэнта Акадэміі мастацтваў СССР М. А. Багдава.

На ёй прадстаўлены карціны мастака, яго эскізы і накіды да мастацкіх фільмаў «Вайна і мір», «Каменная кветка» і іншыя работы.

На адкрыцці выстаўкі прысутнічалі міністр інфармацыі Ірака Т. Азіз, прадстаўнікі іракскай творчай інтэлігенцыі і грамадскасці.

АЛЖЫР. Фотавыстаўка «Савецкія прафсаюзы» адкрылася ў Алжырскай сталіцы.

Шматлікія фатаграфіі знамяць наведвальнікаў з дзейнасцю прафсаюзных арганізацый на прадпрыемствах і ўстановах СССР. Вялікае месца ў экспазіцыі адведзена ролі прафсаюзаў у ахове працы, паліпшэнні ўмоў працы і арганізацыі сацыяльнага забеспячэння савецкіх працоўных.

ВАРШАВА. Падведзены вынікі XVIII агульнапольскага конкурсу на лепшую фатаграфію для друку, які праводзіцца штогод Польскай фотажурналікай — ЦАФ і Клубам фотарэпартажэраў пры Саюзе польскіх журналістаў. 10 лепшых фатаграфій атрымалі прэміі, а 15 — дыпламы. Першай прэміі ўдасцеена фатаграфія Яна Маркві з агенцтва Інтэр-прэс, якая адлюстроўвае пераможцу атопнага міжнароднага конкурсу піяністаў Імя Шапэна ў Варшаве К. Цымермана сярод сваіх прыхільнікаў; узнагародаю адначыны таксама фотарэпартажэ Збігнева Матушэўскага «Хельсінкі-75».

ТАСС.

дало магчымасць прадэманстраваць захапляючае мастацтва савецкіх салістаў і ўзорнае выкананне польскіх музычных калектываў.

Адначасова з фестывалем у Катавіцах праходзіў ваканальны конкурс студэнтаў польскіх музычных ВНУ па выкананню рускіх і савецкіх твораў. У ім бралі ўдзел 35 маладых спевакоў з сямі гарадоў краіны. На конкурс прыязджалі педагогі і студэнты музычных ВНУ з Прагі і Ваймара. Першыя прэміі атрымалі Ева Подлес і Дар'юш Неміровіч — з Варшавы.

У дні фестывалю адбылася таксама навуковая сесія, прысвечаная творчасці Дзмітрыя Шастаковіча.

І. ГАЛКІН,
кар. ТАСС.

Варшава.

РАЗДОМ І ПЯРОМ

Пенча Кулякоў — адзін з найбольш вядомых сучасных балгарскіх графікаў. Парадоўжыўшы ў сьле Хырсава, якое прытулілася каля падножжа гор Стара-Планіны, Пенча з малых гадоў увабраў у сябе прыгажосць роднай зямлі. Менавіта таму ў яго творчасці заўсёды можна знайсці элементы тыпова балгарскага — прырода, дамы, быт, адзёныя.

Добра валодаючы тэхнікай графікі з няэменнымі двума колерамі, Кулякоў аднаўляе пачуцці і атмасферу таго, што асабліва яго хвалюе.

Мастаком ілюстраваныя кнігі вядомых балгарскіх пісьменнікаў, сярод якіх і творы спевакоў балгарскага сьля — Еліна Пеліна і Ердана Бўкава.

У Сафіі былі арганізаваны дзве персанальныя выстаўкі Кулякова, яго творы дэманстраваліся не толькі на нацыянальных, але і на міжнародных выстаўках. Карціны Пенча Кулякова можна сустрэць у музеях СССР, Аўстрыі, Бразіліі і іншых краін.

Лілія Папова.

П. Кулякоў. Балгарка.

Ілюстрацыя да народнай песні «Неда на двары сядзела».

Ілюстрацыя да народнай песні «Палюбілася дзіўчына тром малойцам».

САФІЯ-ПРЭС.

СУСТРЭЧЫ ПОШУКІ АДКРЫЦЦІ.

СПЯВАЮЦЬ МІЛЬЕНЫ

3 ГАСТРОЛЬНЫХ ПАДАРОЖЖАЎ

ФОТА НАГАДАЛА

АКРЫЛЕННЫЯ ПЕСНІ

Калі венапомным летам сорак чацвёртага года войны Савецкай Арміі ўваходзілі ў гарады і вёскі вызваленнай ад гітлераўцаў Беларусі, на імправізаваных сценах адбываліся канцэрты. Песня вярталася да родных паселішчаў, песня ўзрушвала сэрцы. І сярод аўтараў тых акрыленых мелодый, якія адразу ж атрымлівалі прапіску ў душах людзей, быў Анатоль Новікаў. Армейскія ансамблі песні і танца, салдацкая самадзейнасць выступалі запявалі, а народ надхопліваў і ўзімаў гучанне такіх твораў, як «Самавары-самавары», «Вся-Васількі», «Дарогі» — іх лічаць часам фольклорным, складзенымі безыменнымі аўтарамі. Калі ж уся моладзь нашай краіны заспявала «Піш демократычнай моладзі», папулярнасць кампазітара стала агучыцца і ў нашай краіне. Ён зарэкаментаваў сабе чужым мастаком, здатным вылучыць надзею грамадскай настрою.

Анатоль Рыгоравічу споўнілася 80 гадоў. З Беларусі — ад слухачоў і выканаўцаў яго пе-

сень — у адрас кампазітара накіраваны сотні і сотні вышывальных тэлеграм і пісем. Яго лірычныя творы, праясненыя то гарэлым гумарам, то романтичным ладам, яго героіка-патрыятычныя песні набылі характар народных, увайшлі ў штодзёны побыт савецкіх людзей. Сам А. Новікаў лічыць, што з-пад яго пера выйшла ў вялікі вырай каля шасцісот песень. І сапраўды, варта толькі прыгадаць рэпертуар Ансамбля песні і танца ЧВВА або самадзейных хораў на Віцебшчыне, паслухаць адкрытыя канцэрты эстрадных спевакоў у Мінску і Гомелі, пабываць на сустрэчах ветэранаў вайны або на прадзінах у армію прызыўнікоў, як стане відавочным факт: без песні А. Новікава праграма не абыходзіцца.

Грамадскасць нашай рэспублікі горача вітае прысваенне кампазітару высокага звання — Героя Сацыялістычнай Працы.

В. ШЫПЦА.

ЛІТАРАТУРНЫ ВЕЧАР

У Янінцкай сярэдняй школе Крупскага раёна адбыўся літаратурны вечар, прысвечаны 80-годдзю вядомага паэта Міхаса Чарота. Сюды прыехалі шэфы — выкладчыкі Мінскага педагогічнага інстытута імя М. Горкага.

З уступным словам выступіў прафесар А. Семановіч. Доклад

аб творчэсці і грамадскай дзейнасці паэта зрабіў кандыдат філалагічных навук М. Мішчанчук. Творы паэта прачыталі выкладчыкі Інстытута А. Калыда і вучні школы. Паэт С. Шушкевіч расказаў пра сустрэчы з М. Чаротам і прачытаў нізку сваіх вершаў.

СЛОВА ЧЫТАЧОЎ

Работнікі культуры Мазырскага раёна і бібліятэкары горада Мазыра прынілі ўдзел у чытацкіх канферэнцыйных нагадках «Літаратура і мастацтва». З інфармацый аб планах работы штодзённа і яго аўтарскім актыве выступіла загадчык аддзела рэдакцыі Я. Дансіка.

Думкамі аб газеце, яе тэматычнай накіраванасці падзяліліся загадчыкі раённай дзяржаўнай бібліятэкі В. Тарун, Вельскай і Гур'юноўскай сельскіх бібліятэк — Л. Сушко і А. Мардусевіч. Яны гаварылі аб тым, што газета дапамагае работнікам культуры ў іх працы, сістэматычна друкуе творы

паэтаў і прачытаў, рэцензіі на новыя кнігі. Былі выказаны пажаданні, каб на старонках «ЛіМа» знайшоў сталую прапіску аддзел «Дзелімся вопытам». Работнік раённай бібліятэкі В. Кудравец, дырэктар Скрыгалаўскага сельскага Дома культуры В. Кунгер, старшы бібліятэкар Мазырскай гарадской бібліятэкі В. Левіна прапанавалі часцей друкаваць на старонках «ЛіМа» матэрыялы аб лепшых майстрах дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва, аб пераходзе бібліятэк на цэнтралізаваную сістэму абслугоўвання чытача і на іншыя актуальныя тэмы.

Маршрут прывёў у Парахомск

Недалёка ад Брэста ляжыць ахопленое вясеннім барвазалацістым лесам Белое возера, злучанае каналамі з невялікімі азёрамі — Чорным і Рагазанскім. На Белым возеры размясцілася турыстычная база, а на Рагазанскім будаўнікі падавалі працаўнікам вёскі цудоўны санаторый з былінай назвай «Брэсце». Адпачываючыя калгаснікі першымі атрымалі ключы ад утульных пакояў, а мы — артысты беларускай эстрады — першымі выйшлі на сцэну канцэртнай залы, аздобленай дрэвам, застаўленай радзімі мяккімі крэсламі, з дыянавым дарожкам на паркетнай падлозе, і, што вельмі пышна, з выдатнай акустыкай.

Хвалючы гэты момант! Ды тут лшчэ высветлілася такая акалічнасць: у зале знайшоўся дзядок, які ніколі жыў артыстам у вочы не бачыў. «Усе ў нію або па тэлевізары», — сказаў і азартна запляскаў у далоні.

Прыгадалася папярэдняе падарожжа па Піншчыне. Давялося мне тады разам з сябрамі-артыстамі заехаць у вёску Парахомск. Калісьці тут былі непрадзаныя балоты, палешукі па пояс у вадзе касілі сена. Цяпер на асушаных землях развіваецца багатая мясалоцная гаспадарка, а насеннем шматгадовых траў яна забяспечвае ўсю вобласць. У вёсцы дабротныя сучасныя дамы з усімі «гарадскімі» выгодамі. Есць і клуб, дзе загадным працце Ніна Пятроўна Ганчар. Разам з мужам, настаўнікам гісторыі

Іванам Пятровічам, рыхтуе самадзейныя канцэрты, праводзіць лекцыі на актуальныя тэмы, гутаркі аб прачытаных кнігах... Памагае рабоце клуба дырэктар саўгаса Мікалай Дзмітрывіч Руцік. Здаецца, зусім сучасная вёска. Раптам я даведаўся, што «жывы» прафесійналы артысты завіталі ў вёску ўпершыню за ўсю яе гісторыю. Ніколі ніхто з нас тут раней не быў.

«Белая пляма» на канцэртнай геаграфічнай карце! Ну, мы, вядома, добра пажартавалі з таю нагоды разам з жыхарамі вёскі Парахомск, папоўнілі свой гумарыстычны рэпертуар. Але самым прыемным было тое, што ў нас пыталіся пра сур'езныя з'явы мастацтва, пра ўдзельнікаў вядомых фільмаў, пра планы вядучых тэатраў рэспублікі. Вось табе і «белая пляма!» Тэлебачанне звязала ўсе вёскі ў адну вялікую аўдыторыю, якая заўжды «ў курсе спраў» і ў нашым культурным жыцці.

Для абслугоўвання такіх глыбінак па ініцыятыве Міністэрства культуры БССР створана мабільная эстрадна-канцэртная брыгада, якая пранікае ў самыя далёкія вёскі, каб перакрасіць на культурнай карце рэспублікі апошні «белы пляма» ў непасрэдных кантактах з патрабавальным і добразычлівым глядачом. Такім, іншым мы сустрэліся і ў далёкім ад Мінска Парахомску на Палессі.

Мікалай ШЫШКІН,
заслужаны артыст БССР.

ПЛАСЦІНКІ «МЕЛОДЫ»

Новымі запісамі папулярызацыя фанатэка аматараў беларускай музыкі. Усеаюная фірма грамзапісу «Мелодыя» падрыхтавала да выпуску альбом пласцінак, на якіх запісаны творы кампазітара Я. Глебава. Пласцінкі змогуць набыць для сваіх календзяў і аматараў фальклорнай музыкі. На працягу доўгага часу спецыяльная брыгада музыкантаў «Мелоды» ездзіла па вёсках Беларусі і збіралі народныя мелодыі, жартоўныя і карагодныя песні. Цяпер яны гучаць на пласцінках.

БЕЛТА.

Хірург Крэчат і яго сябры

Сорак гадоў назад БДТ-1 з вялікім поспехам іграў драму «Платон Крэчат» А. Карнейчука. Гэта быў працяг знаёмства беларускага глядача з творчасцю маладога тады ўкраінскага драматурга: у 1935 годзе ў Віцебску БДТ-11 паставіў яго гісторыка-рэвалюцыйную п'есу «Гібель эскадры», якая разам з «Разломом» Б. Лаўраньва, «Байцамі» Б. Рамашова і «Першай коннай» Ус. Вішнеўскага пазначыла рашучы зварот калектыву да савецкай тэматыкі. Чым прыцягнуў да сябе «Платон Крэчат»? Сучаснасцю. Змест і дзейныя асобы п'есы надзвычай актуальна перадавалі тое, чым жыла краіна, вылучаючы на першы план маладыя кадры савецкіх спецыялістаў у розных галінах ведаў і дзейнасці. Платон Крэчат — хірург, урач новай фармацыі. Ён ла-наватарску шукае сродкі, што спрыяюць аднаўленню здароўя людзей, смела эксперыментуе, змагаецца супраць рудзіны і рудзінаў. Гэта надавала персанажу рысы ў значнай ступені тыповага прадаўніка выхаванай партыі савецкай інтэлігенцыі.

Сустрэча з Аляксандрам Карнейчуком радала калектыву БДТ-1 (цяпер Акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы), бо яго твор быў багаты на глыбіні і арыгінальны характары і даваў анцэрам магчымасць ярка раскрыць свае індывідуальнасці. І глядзчы горача апаздавалі зусім адметным, самастойна абмаляваным сцэнічным партрэтамі, створаным Ул. Крыловічам (Бераст), М. Зоравым (Платон), Г. Грыгонісам (Бублік), Л. Ржэцкай (Лідзія), І. Ждановіч (Мая)... Нават гэты пералік імёнаў сведчыць пра цікавейшы артыстычны ансамбль выканаўцаў спектакля ў 1936 годзе.

Вялікае значэнне мела драматызм, што яна пашырала галерэю вобразаў намуністаў на беларускай сцэне. Сярод маштабных работ выдатнага Ула-

дзіміра Крыловіча характар Бераста быў па-сапраўднаму жыццёвым, інтэлектуальна і змацьянальна рухавым, шчодрым на адценні чалавечых пачуццяў. Жывы і дасціпны быў стары ўрач Бублік у Г. Грыгоніса, артыста, які тонка раскрываў псіхалагічныя нюансы паводзін персанажа, таму так пераканаўча гучала ў спектаклі тэма маральна-ідэяльнай перабудовы старых спецыялістаў: яго Бублік рашуча прымаў пазіцыю смелага наватара Крэчата і адмаўляўся быць хаўруснікам кар'ерыста-прыстасаванца Арнады (арт. В. Краўцоў). А якой непасрэднай натурай, нібы сатканай з нарукнаў сонечных промняў, была півнерка Мая ў выкананні І. Ждановіча.

Спектакль меў доўгае сцэнічнае жыццё. У галоўнай ролі пазней выступаў І. Шаціла, які надаў Платону Крэчату шырынню пачуццяў чалавека, што атаясамлівае дзёрсны эксперымент у навуцы з рэвалюцыйнай перабудовай свету. І такога

Платона добра прымалі глядзчы, бо ён арганічна увайшоў у ансамбль ранейшых выканаўцаў гэтага важнага ў рэпертуары Першага БДТ спектакля, які змястоўваў садружнасць беларускай сцэны з адным з таленавіцейшых драматургаў сучаснасці. Фантычна па-беларуску прагучалі амаль усе творы А. Карнейчука — ад «Эскадры...» і да «Памяці сэрца», ад «Фронту» і да «Калінавага гаю». Вялікім поспехам нарысталася і сваеасабліва дыялогія гэтага аўтара — «У стэпах Украіны» і «Партызаны ў стэпах Украіны» на нашай сцэне.

Сорак гадоў назад, у дні святкавання дзевятнацатай гады Вялікага Кастрычніка, афішы ў Мінску запрашалі на спектакль «Платон Крэчат». І аб гэтым нагадвае архіўны здымак. Мы бачым на ім народных артыстаў БССР Г. Грыгоніса і І. Шацілу ў ролях Бубліка і Крэчата.

А. САВІЧ.

«Литература и искусство» — орган Министерства культуры и правления Союза писателей БССР, Минск.

«ЛИТАРАТУРА І МАСТАЦТВА»

Выходзіць па пятніцах на шаснаццаці старонках.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга Друкарня
Выдавецтва ЦК КП Беларусі

Індэкс 63856 АТ 01519

Адрас рэдакцыі: 220600, ГСП, Мінск, вул. Захарова, 19.

Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі — 33-24-61, на месціна галоўнага рэдактара — 33-25-25, адказнага сакратара — 33-44-04, аддзела грамадска-палітычнага жыцця і інфармацыі — 33-22-04, аддзела прозы і паэзіі — 33-24-62, аддзела крытыкі і бібліяграфіі — 33-24-62, аддзела тэатра, кіно і музыкі — 33-21-53, аддзела выяўленчага мастацтва, архітэктуры і вытворчай эстэтыкі — 33-24-62, аддзела культуры — 33-24-62, аддзела пісем і масвай работы — 33-22-04, выдавецтва — 23-52-85, бухгалтэрыі — 23-77-65.

Рукапісы рэдакцыя не вяртае.

Галоўны рэдактар Хведар ЖЫЧКА.

Рэдакцыйная калегія:

Заір АЗГУР, Барыс БУР'ЯН,
Анатоль ГРАЧАНИКАЎ, Юрый ГРЫГОР'ЕЎ,
Канстанцін ГУБАРЭВІЧ, Ігар ДАБРАЛЮБАЎ,
Васіль ІВАШЫН, Віктар КАВАЛЕНКА,
Аляксандр КАПУСЦІН [намеснік галоўнага рэдактара],
Уладзімір НЯФЁД, Віктар ПРАТАСЕНЯ,
Іраіда САНКОВА, Мікола ТКАЧОЎ,
Юлія ЧУРКО, Віктар ШЫМУК [адказны сакратар],
Рыгор ШЫРМА.